

T. C.

**BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
İSLAM MEZHEPLERİ TARİHİ BİLİM DALI**

**İSKENDER EVRENOSOĞLU
VE MEHDİLİK İDDİASI**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Habibullah MOHAMMAD SALAM

BURSA - 2020

**T. C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
İSLAM MEZHEPLERİ TARİHİ BİLİM DALI**

**İSKENDER EVRENOSOĞLU
VE MEHDİLİK İDDİASI**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Habibullah MOHAMMAD SALAM

**Danışman
Dr.Öğr. Üyesi Mehmet ÇELENK**

BURSA – 2020

TEZ ONAY SAYFASI

T. C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı, 711423004 numaralı Habibullah Mohammad Salam'in hazırladığı "İSKENDER EVRENOSOĞLU VE MEHDİLİK İDDİASI" konulu Yüksek Lisans Tezi Çalışması ile ilgili tez savunma sınavı, 21.01.2020 günü 14:00-16:00 saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin ~~başarılı/başarısız~~ (başarılı/başarısız) olduğuna ~~oy birliği~~ (oy birliği/oy çokluğu) ile karar verilmiştir.

Üye

Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu Başkanı

Dr.Öğr. Üyesi Mehmet ÇELENK

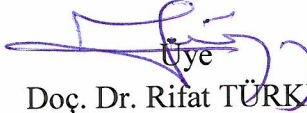
Bursa Uludağ Üniversitesi

Üye

Doç. Dr. Rifat TÜRKEL

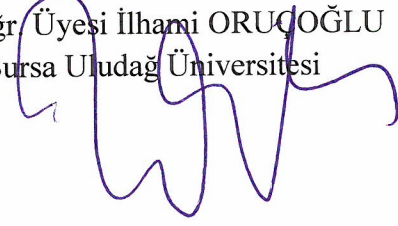
Kütahya Dumlupınar Üniversitesi

Üye

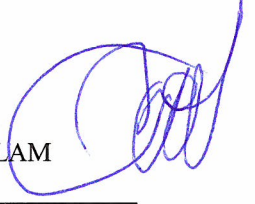
Dr. Öğr. Üyesi İlhami ORUÇOĞLU

Bursa Uludağ Üniversitesi

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans / Doktora tezi olarak sunduğum “İskender Evrenosoğlu ve Mehdilik İddiası ” başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntılarının kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

Adı Soyadı: Habibullah MOHAMMAD SALAM

Öğrenci No: 701523057

Anabilim Dalı: Temel İslam Bilimleri

Programı: Tezli Yüksek Lisans

Statüsü: Y.Lisans Doktora

Özgünlük Raporu

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS/DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU

08.01.2020

Tez Başlığı / Konusu: İskender Evrenosoğlu ve Mehdilik İddiası. Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 76 sayfalık kısmına ilişkin, 08.01.2020 tarihinde şahsım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından (Turnitin)* aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %15'tir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç/dahil
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.
Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza

Adı Soyadı: Habibullah MOHAMMAD SALAM
Öğrenci No: 701523057
Anabilim Dalı: Temel İslam Bilimleri
Programı: Tezli Yüksek Lisans
Statüsü: Y.Lisans Doktora

Danışman:

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ÇELENK

08.01.2020

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı : Habibullah Mohammad Salam
Üniversite : Uludağ Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı : Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı
Bilim Dalı : İslam Mezhepleri Tarihi Bilim Dalı
Tezin Niteliği : Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı : xi + 80
Mezuniyet Tarihi : ..../..../2020
Tez Danışmanı :Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ÇELENK

İSKENDER EVRENOSOĞLU VE MEHDİLİK İDDİASI

Günümüzde zaman zaman bazı örnekleri ile karşılaştığımız, insanlara kendisini mehdî veya bir kurtarıcı niteliğinde tanıtan ve bu kişilerin İslam dünyasında ayrı bir sorun teşkil ettiğini görüyoruz.

Bu çalışma, özü ve amacı itibarıyla günümüzde mehdilik iddiasında bulunan Bursalı İskender Evrenosoğlu'nun, hayatını, mehdilik iddia gerekçelerini, bu konudaki görüş ve düşüncelerini içine almaktadır. Ayrıca Evrenosoğlu'nun bu hususlar ile ilgili yazdığı eserlerinin hakkında detaylı bilgiler verilmiştir. Çalışmanın konusu olan Evrenosoğlu ve mehdilik iddiası gibi hususlar ile ilgili malumatlar, ilgili kaynaklardan, kendisinin eserlerinden, elektronik kaynaklardan, mihr vakfı internet sitesindeki kitaplar, dergiler ve konferans videolarından elde edilmiştir.

Ayrıca bu çalışmada mehdilik konusunda genel kabul görmüş bilgiler verilip, ayet ve hadisler ışığında incelenmiş, konu hakkındaki ehli sünnet ve şî'a mezheplerinin de görüşleri zikredilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İskender Evrenosoğlu, Mehdilik, Rasul, Kurtarıcı, Nebî, İslam, Mesîh, İsâ, Mutluluk.

ABSTRACT

Name and Surname: Habibullah Mohammad Salam
University: Uludag University
Institute: Institute of Social Sciences
Department: Basic Islamic Sciences
Science: History of Islamic Sects
Degree Awarded: Master
Number of Pages: xi + 80
Degree Date:
Supervisor : Assistant professor. Mehmet ÇELENK

İSKENDER EVRENOSOĞLU AND MAHDİ CLAIMS

Nowadays, some time we have seen some people who they introducing themselves as (Mahdi) or a savior. And we see that these people constitute a separate problem in the Islamic world.

This study includes the life, ideas and the reason of Evrenosoğlu who alleged himself as Mahdi and this study giving detailed information's about the books and articles of the Evrenosoğlu. All datum's about Evrenosoğlu, asseveration Mahdism, used in this thesis obtained from his books, internet websites, mihr foundation website writings, books written about, magazines and videos of conferences about.

Also in this study, provided generally accepted information's and It was investigated according to verse and traditions, at the same time was noted the ideas of the Shia and others Islamic sects.

Keywords: Iskender Evrenosoglu, Mahdism, Prophet, Savior, Islam, Jesus Happiness.

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI.....	iii
YEMİN METNİ	iv
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR:	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. SEMÂVÎ DİNLERDE KURTARICI İNANCI

1.1. YAHUDİLİKTE KURTARICI İNANCI	3
1.2. HİRİSTİYANLIKTA KURTARICI İNANCI.....	6
1.3. İSLAM KÜLTÜRÜNDE KURTARICI İNANCI.....	9

İKİNCİ BÖLÜM

1. KUR'AN, HADİS VE Şİ'A'DA MEHDİLİK

1.1. KUR'AN DA MEHDÎ KONUSU	13
1.2. HADİSLERDE MEHDÎ KONUSU	15
1.2.1. Siyah Bayraklılar Rivayeti.....	20
1.2.2. Yere Batırılacak Ordu Rivayeti	21
1.3. Şİ'A'DA MEHDÎ KONUSU	22
1.3.1. Gulât Fırkalarında Mehdîlik.....	22
1.3.2. Zeydiyye'de Mehdîlik.....	30
1.3.3. İmâmiyye'de Mehdîlik.....	30
1.3.3.1. İsnâaşeriye'de Mehdîlik	31
1.3.4. İsmâiliyye'de Mehdîlik	32
1.4. EHL-İ SÜNNET'TE MEHDİLİK.....	34
1.4.1. Tasavvuf'ta Mehdîlik.....	35

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1. İSKENDER EROL EVRENOSOĞLU VE MEHDİLİK/RİSÂLETİDDİASI	
1.1. İSKENDER EVRENOSOĞLU'NUN HAYATI.....	36
1.2. ESERLERİ.....	37
1.2.1. Mutluluk Tasavvuf İslam	37
1.2.2. Risalet Nurları	40
1.2.3. Tebliğ	41
1.2.4. Vel-asr	41
1.2.5. Kur'an'da, Tevrat'ta ve İncil'de Hanif Dini	42
1.3. FİKİRLERİ.....	43
1.3.1. Kâinatın Yaratılışı hakkındaki fikirleri	43
1.3.2. İnsanın yaratılışı hakkındaki fikirleri	43
1.3.3. Kur'an-ı Kerim ve Kutsal kitaplar hakkındaki fikirleri	43
1.3.4. Serbest İrâde (Cüzî irade) hakkındaki fikirleri.....	44
1.3.5. Kaza ve kader hakkındaki fikirleri.....	44
1.3.5.1. Kaza.....	44
1.3.5.2. Kader	44
1.3.5.2.1.Allah'ın takdir etmesiyle meydana gelen kader.....	44
1.3.5.2.2.Allah'ın müsaade etmesiyle meydana gelen kader	45
1.3.6. Peygamberler hakkındaki fikirleri.....	45
1.3.7. İman ve Küfür hakkındaki fikirleri	46
1.4. İskender Evrenosoğlu'nun Mehdilik ve Risâlet İddiaları	46
1.4.1. Cemaatin Teorik ve Pratik Esaslarını	50
1.4.1.1. Teorik esasları	50
1.4.1.1.1. Vahiy anlayışı.....	50
1.4.1.1.2. Risalet anlayışı	52
1.4.1.1.3. Hidayet anlayışı	56
1.4.1.2. Pratik Esasları	58
1.4.1.2.1. İrşâd ve Mürşid.....	58
1.4.1.2.2. Tevbe	60
SONUÇ.....	61
KAYNAKÇA	63
EKLER.....	67
EK 1. MÜLAKAT.....	67
EK 2. TELEVİZYON PROGRAMI.....	74

KISALTMALAR:

DİA:	Diyanet İslam ansiklopedisi
a.g.e:	adı geçen eser
a.g.m.	adı geçen makale
M.Ö:	milattan önce
M.S:	milattan sonra
a.g.t:	adı geçen tez
ed:	yayına hazırlayan
çev:	çeviri yapan
a.y:	aynı yer

GİRİŞ

Yıllardır birçok örnekleri ile karşılaştığımız, her zaman tartışma konusu olan, İslam dünyasında sorunlar teşkil eden “Mehdilik” iddiası, tarihte olduğu gibi günümüzde de farklı sebeplerle ortaya atılıp sürekli gündeme getirilmektedir. Her toplumda “beklenen mehdi” veya farklı özelliklere sahip olduğunu söyleyen, kendisini bir kurtarıcı olarak vasıflandıran kişiler, sürekli insanların zihinlerini meşgul eden konulardan birisi olmuştur.

Kurtarıcılık mefkûresi, Müslümanlar arasında olduğu gibi, Yahudilik ve Hristiyanlık gibi başka dinlere mensup olan insanların arasında da mevcuttur. “Beklenen Kurtarıcı” inancına sahip olan insanlar genellikle çaresiz durumda olanlar, zulüm ve baskılar altında kalanlar veya karşılaştıkları sorunlara çözüm bulamayanlardır. Ve bu tür sıkıntıları ortadan kaldırıp dünyaya barış, huzur ve adalet getirecek birisinin gelmesini hayal etmişlerdir. “Beklenen Kurtarıcının geleceği” düşüncesi, farklı sıkıntılara maruz kalan insanlar için azıcık da olsa psikolojik rahatlama, bir enerji ve umut kaynağı olmuştur.

Bu çalışmamızda kendisine Allah tarafından kitap yazdırıldığı/verildiği ve bir ilahi görev çerçevesinde mehdilik iddiasında bulunan “İskender Evrenosoğlu ve mehdilik/Risalet iddiası” konu edilmiştir. Giriş, üç bölüm ve sonuçtan oluşmaktadır. Çalışmamızın birinci bölümde “Semâvî dinlerde kurtarıcı inancı” başlığı altında Yahudilikte kurtarıcı inancı, Hristiyanlıkta kurtarıcı inancı ve İslam kültüründe kurtarıcı inancı başlıkları altında zikri geçen konular detaylı bir şekilde ele alınmıştır. İkinci bölümde “Kur’an’ın ayetleri ve hadislerde mehdilik konusunu inceleyip, Şîa’da, farklı kollarında-fırkalarında, Ehli sünnette ve Tasavvufta mehdilik” başlıkları altında ele aldık.

Son olarak üçüncü bölümde İskender Evrenosoğlu’nun hayatı, eserleri hakkında bilgilere, kâinatın yaratılışı, insanın yaratılışı, Kur’an-ı Kerim, kutsal kitaplar, peygamberler, Mehdilik ve Risalet iddiaları ve diğer bazı konular hakkındaki görüşlerini kendi yazılı eserlerinden, sitelerinden ve video kayıtları gibi kaynaklardan detaylı bir şekilde inceledik. Ayrıca Evrenosoğlu cemaati mensubu bir kişi ile yaptığımız mülakat

sonucu elde ettiğimiz soru ve cevap şeklindeki materyali de tezimize eklemiş bulunmaktayız.

Çalışmamı hazırlamamda yardımlarını esirgemeyen değerli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ÇELENK hocama, eğitim hayatım boyunca hep yanımda olan kıymetli aileme şükranı bir borç bilirim.

Habibullah MOHAMMAD SALAM

Bursa 2020

BİRİNCİ BÖLÜM

1. SEMÂVÎ DİNLERDE KURTARICI İNANCI

1.1.YAHUDİLİKTE KURTARICI İNANCI

Yahudilik milattan önce 1200 yıllarında Hz. Musa'nın peygamber olarak gönderilmesi ile başlamıştır. Hz. Musa İsrail oğullarını Firavun'un esaretinden kurtararak bir millet haline getirmiş olsa da kendisi Arz-ı Mev'ud (va'd edilmiş topraklar)'a girmeden vefat etmiştir.¹ Ye şu devrinde Kenan ülkesine varılmış ve dini merasimler, takdimlerin yerine getirilebilmesi için bir mabet inşa edilmiştir. Daha sonraları Hz. Davut'un saltanatı döneminde Kudüs merkez haline getirilmiş ve mabedin inşasına başlanmıştır. Mabet Hz. Süleyman hükümrancılığı zamanında tamama ermiş ve Yahudi Krallığı en muhteşem devrini bu dönemde yaşamıştır. Hz. Süleyman'ın vefatından sonra Yahudi Krallığı, kuzeyde İsrail ve güneyde Yahudi adı altında ikiye ayrılmıştır.²

İsrail krallığı, Asur Kralı 2. Sargon tarafından Milattan önce 721'de³ yok edilmiştir. Asurlular kutsal Mabedi harabeye çevirmiş Tevrat parçalarını yakmış ve Kudüs şehrini ateşe vermiştir. İlerleyen zamanda milattan önce 586'da Babil Kralı, Yahudi Krallığını bozguna uğratarak Kudüs'e girmiştir. Babil Kralı Yahudi halkının üçte birini öldürmüş, üçte birini Şam da bırakmış, üçte birini de esir olarak ülkesine götürmüştür. Bu şekilde Yahudilerin iki Krallığı da tarih sahnesinden silinmiş olur.⁴

Yahudiler esaret günlerini yaşarken ilâhları Yahve'nin kendilerine bir kurtarıcı göndererek içinde buldukları zor durumdan kurtararak, tekrar Kudüs'e geri götürmesi ve eski güzel günlerine kavuşturması için dua ederek beklemişlerdir.⁵ Yahudilerin bu kurtarıcı bekleyişi sırasında Sâsânî imparatorluğunun Mecusi fars kralı Hüsrev, M.Ö 538'de Babil'in istilasına son vermiştir. Böylece Yahudiler için Kusr'un (Hüsrev) hakimiyeti altında Filistin'de hürriyet devri başlamıştır. Hüsrev Yahudileri esaretten

¹ Ethem Ruhi Fırlı, *Çağımızda İtikadi İslam Mezhepleri*, 5. bs., Ankara: Selçuk yayınları, 1991, s. 247.

² Salime Leyla Gürkan, "Yahûdilik", *DİA*, 2013, c.43, s. 188-197., Ahmet Yöner, *Mehdilik fikri ve Müslümanlar arasındaki ilk tezahürleri*, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Anka Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1998, s. 23.

³ Ekrem Sarıçioğlu, *Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi*, 4. bs., Isparta: Fakülte Kitabevi, 2002, s. 265.

⁴ Ahmet Yöner, *Mehdilik fikri ve Müslümanlar arasındaki ilk tezahürleri*, s. 23.

⁵ a.yer.

kurtarıp serbest bırakmış, eski ülkelerine (Kudüs) geri dönerek mabetlerini inşa etmeye müsaade etmiştir.⁶ Yahudiler bu gelişmelerden büyük bir mutluluk duymuş beklediğimiz kurtarıcı geldi düşüncesiyle Mecusi kralını Allah tarafında gönderilen kurtarıcı diye kabul ettiler.⁷

Ancak İran kralının kontrolü altındaki bu huzurlu dönem büyük İskender'in M.Ö. 322 istilasıyla son bulmuştur. M.Ö 322 yılında Büyük İskender'in ölümünden sonra Yunan hâkimiyetinin zulmüne giriftar olan Yahudiler M.Ö 165-164 senesinde Kutsal mabedi yeniden kendi hâkimiyeti altına alarak Yunan tanrılarında tasfiye ederler ve M.Ö. 157 senesinde dini ve siyasi bakımdan müstakil bağımsız bir Yahudi devleti kurarlar. Ancak M.Ö. 37'de Romalıların hâkimiyetleri ve mabedi harabeye çevirmesiyle Yahudilerin bu devleti de son bulur. Yahudiler 1948 yılının sonlarına kadar başkalarının hâkimiyeti altında, sürgünde hayatlarını sürdürmeye mahkûm kalırlar.⁸

Mabedin yıkılması Yahudiler için büyük önem arz etmektedir; şunun içindir ki Yahudiler, Mabedin yıkılışı ile günlük ve mevsimlik bazı ibadetlerini yapamaz, kurban takdimlerini icra edemez hale geldiler.⁹ Aynı zamanda Yahudilerin dinî ve siyasi bağımsızlıklarına son verilmesi ve birkaç kez denemelerine rağmen bağımsızlıklarına ulaşamaması onları tamamen ümitsizliğe yöneltmiştir. İşte bu durumdaki Yahudiler 'in tek tesellisi onları bu durumdan kurtaracak, kutsal topraklara kavuşturacak ve mabedi yeniden inşa edecek Mesîh umududur.¹⁰

Mesîh¹¹ fikrinin Yahudilikte nerede ve nasıl oluşup geliştiği hususunda kesin bir şey ortaya koymak mümkün görülmemektedir¹². Dolayısıyla bu husus hakkında çeşitli

⁶ Ekrem Sarıkçıoğlu, *Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi*, s. 265.

⁷ Ahmet Yöner, *Mehdilik fikri ve Müslümanlar arasındaki ilk tezahürleri*, s. 23.

⁸ Fırlı, *Çağımızda İtikadi İslam Mezhepleri*, s. 247.

⁹ a.yer.

¹⁰ Mehmet Atay, *Kütüb-i sitte'deki Mehdi Hadisleri'nin Dinler tarihi açısından incelenmesi*, (yüksek lisan Tezi), Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2003, s. 44.

¹¹ "Sami dillerde müşterek olan Mesîh kelimesinin (Aramice Meşih, İbranice Maşiah, Arapça Mesîh) kökü olan meseha (maşahu, maşah) 'el sürmek, elle sıvazlamak, yağ sürmek, yağla meshetmek' anlamındadır. Terim olarak ise 'yağ sürülmüş, yani yağla meshetmek suretiyle bir işe hasredilmiş, dinî bir görevi ifaya elverişli hale getirilmiş, dinî bir görevle vazifelendirilmiş, Tanrı'nın bir görev tevdi etmek üzere el koyduğu kişi' anlamına gelmektedir." Bkz, Yusuf Şevki Yavuz (ed.), "Beklenen Kurtarıcı İnancı", Kelam araştırmaları, İstanbul: Kuramer, 2017, s. 47.

¹² Sami Baybal, *İbrahimi Dinlerde Mesih'in Dönüşü*, Konya: Yediveren yayımları, 2002, s. 48.

görüşler ortaya konmuştur. Bu görüşler çerçevesine Yahudilikte Mesîh akidesinin menşei, Yahudi kutsal kitabında, Mezopotamya ve kadim Mısır inançlarında, İran'ın kadim dinî inançlarından olan Zerdüştlükte ve dinin kendi iç bünyesinde olduğunu söyleyenler mevcuttur.¹³ Mesîh fikrinin, Zerdüştlükten etkilenip gelişme gösterdiğini savunanların görüşü şu şekildedir: M.Ö. 586'da Babil esaretinin, 538'da Sasaniler tarafından sona ermesi ve Yahudilerin yaklaşık iki yüzyıllık pers hakimiyeti altında yaşamalarını göz önünde bulundurmaktadırlar. Zerdüştlükte, Düalizm prensibi gereği, iyiliğin temsilcisi Ahura Mazda ile kötülüğün temsilcisi Angra Mainyu sürekli mücadele içindedirler. Bu mücadelede, Ahura Mazda'ya yardım etmek için Saoshyant (yardımcı, yardım edici) ismi altında bir kurtarıcı gelecek, bunun yardımıyla iyilik tarafı kazanacak bu sayede insanlar kurtuluşa kavuşacaklardır. Bu inancın, Babil esareti döneminde, İran mitolojisinden Yahudilere, Davud soyundan bir Mesîh geleceği, onun sayesinde Tanrı Krallığı'nın teşkil edeceği ve has kavim olan Yahudilerin vasıtasıyla yeryüzündeki bütün insanların kurtulacağı inancının aşılandığına inanılmaktadır.¹⁴

Yahudi kutsal kitabında zikredildiğine göre, Mesîh Davud soyundan bakire bir kızıdan Beytelhem'de doğacak¹⁵ ve ismi İmmanuel (Tanrı bizimle) olacaktır.¹⁶ Gelecek olan Mesîh'in İlahi ve cismani olmak üzere iki özelliği olacaktır. İlahi Mesîh, Tanrı'nın ruhunu benliğinde taşıyarak Yahve'nin hizmetkârı olacaktır. Cismani Mesîh de Hz. Davud soyundan büyük bir kral olacaktır. Mesîh insani fitrata sahip olup mesh edilme sonucu kutsal bir güce sahip olacaktır. Tanrının verdiği İsmet sıfatından dolayı hususi bir lutfeye sahip olup onun yeryüzündeki vekilidir.¹⁷ Sıkıntılı bir devirde İmmaneul doğacak¹⁸, doğumunu Mikail haber verecek, Hz. Davud'un tahtına oturarak ülkeyi İlahi kanunlara göre yönetecek, Yahudilere ve Yahudi olmayanlara hükmedecek, onun zamanında herkes barış ve huzur içinde yaşayacaktır.¹⁹ Yahudileri sıkıntılı durumlarından kurtararak adaletli

---

¹³ Abdurrahman Küçük, *Dönmeler Tarihi*, Ankara: Rehber yayıncılık, 1990, s. 142.

¹⁴ Hatice Özdemir Ekinci, *İslam Kelamında Nüzûl-i İsa Retoriği*, (Yüksek Lisans Tezi), Çorum: Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013, ss. 12-13.

¹⁵ İşaya, 7; 14-16.

¹⁶ Matta, 1; 23.

¹⁷ Küçük, *Dönmeler Tarihi*, s. 145.

¹⁸ İşaya, 7;14 .

¹⁹ Fırlalı, *Çağımızda İtikadi İslam Mezhepleri*, s. 278.

davranacaktır²⁰. Onun krallığı ebedî krallıktır. Bütün saltanatlar ona boyun eğerek kulluk edecektir²¹.

Yahudilikte Mesîh anlayışı, kurtarıcı (Mesîh) beklentisi kutsal kitaplarında inanç esaslarından biri olarak kabul edilir. Bundan dolayı Yahudiler, peygamberler'inin sözlerini esas alarak kendilerini kurtaracak, kutsal mabedi yeniden inşa edecek ve diğer dinlerdeki insanlara gelecek olan bir Mesîh'in geleceğine inanmışlardır. Yahudiler maruz kaldıkları esaret ve sürgünün günahlarının bedeli olduğuna inanır ve Allah'ın adaleti gereği her cezanın son bulacağını düşünürler. Bu Davud oğlu Mesîh'in gelmesiyle son bulacaktır²².

1.2. HİRİSTİYANLIKTAKİ KURTARICI İNANCI

Kurtarıcı fikri Yahudilerde olduğu gibi Hristiyanlarda da “Mesîh” kelimesi ile ifade edilmektedir. Hristiyanlıkta Mesîh inancının en az Yahudilikteki Mesîh inancı kadar önemli ve merkezi bir yere sahip olduğunu söyleyebiliriz. Zira bu inanç Hristiyanların iman esasları arasında yer almaktadır.²³

Hristiyanlıkta kabul gören iman esasları, 325 İznik ve 381 I. İstanbul konsillerinde tespit edilen esaslardır. Bu esaslarda İsa Mesîh ile ilgili şu ifadeler zikredilmektedir: *“Tanrı'nın biricik oğlu tek Rab ve ezelde Babadan doğmuş olan Mesîh İsa'ya inanıyorum. O Tanrıdan gelen Tanrı, Nurdan nur, gerçek Tanrıdan gerçek Tanrıdır. Yaratılmış olmayıp Baba ile aynı özdedir ve he şey onun aracılığı ile yaratılmıştır. Biz insanlar ve bizim kurtuluşumuz için gökten inmiş, Kutsal Ruhun kudretiyle vücut bulmuş, Bakire Meryem'den doğmuştur. Pontius Pilatus zamanında bizler uğruna çarmıha gerilmiş, acı çekerek ölmüş, gömülmüş ve kutsal kitaplarda yazıldığı gibi üç gün sonra dirilmiş ve göğe çıkmıştır. Babanın sağında oturmaktadır. Dirileri ve ölüleri yargılamak üzere şanla yeniden gelecek ve hükümdarlığının sonu gelmeyecektir”*.²⁴

---

²⁰ Yeremya, 23;5-6.

²¹ Daniel, 7; 27.

²² Ahmet Yöner, *Mehdilik fikri ve Müslümanlar arasındaki ilk tezahürleri*, s. 25.

²³ Mehmet Atay, *Kütüb-i sitte'deki Mehdi Hadisleri'nin Dinler tarihi açısından incelenmesi*, s. 48.

²⁴ Yusuf Şevki Yavuz, “Beklenen Kurtarıcı İnanç”, s. 53; Muhammed Cevâd Meşkûr, *Hülâsa'-i Edyan der tarih'-i Dinhâ'y-i büzürg*, 6. bs., İran: İntişarat-i Şark, 1377, ss. 163-65.

Yukarıda zikredilen Hıristiyan inanç esaslarına göre Hz. İsa çarmıha gerilmiş, vefat etmiş, dirilmiş ve semaya Baba'nın huzuruna çıkmış, diri ve ölmüş insanları yargılamak üzere tekrar gelecektir.²⁵

Hz. İsa, halkının karşısına çıkıp ben sizlere Allah tarafından gönderilen bir peygamberim demesi, ancak buna karşılık, Yahudi halkın hayalleri ve zihinlerinde yaşattıkları, onları yeryüzüne tekrar hâkim kılacak veya eski güzel günlerine yeniden döndürecek işleri yapması gerekirken, samimiyet, adalet ve sevgi-saygı ile muamele etmesi, Yahudilerce 'Mesîh' olarak kabul edilmemesine sebep olmuştur.²⁶

Yahudiler Hz. İsa'nın doğumuyla Onda bekledikleri kurtarıcı işaretlerini görmüşler ve büyük bir sevinç ve mutluluk duymuşlardır. Ancak bu sevinçleri kısa sürmüştür. Çünkü onlar Hz. İsa'yı kurtarıcı olarak sadece kendileri için bekliyorlardı. Hz. İsa'nın, ben bütün insanların kurtarıcısıyım demesi ile hayal kırıklığına uğramışlardır. Yahudilerin isteği doğrultusunda hareket etmeyen Hz. İsa'ya kin beslemişler ve halkın inancını zedelediğini iddia ederek zamanın hükümdarına şikâyet ederek ele vermişlerdir. Bunun üzerine Hz. İsa hükümet yetkilileri tarafından çarmıha gerilerek öldürülmüştür.²⁷

Hıristiyanlara göre Hz. İsa Yahudilerin şikâyeti ve teşvikiyle çarmıha gerilerek öldürülmüştür. Fakat o, ölümünden üç gün sonra dirilmiş, havarilerine görünmüş, beraber yemek yemiş ve daha sonra da Baba'nın (Allah) yanına çıkmış ve sağ tarafında oturmuştur.²⁸ Hıristiyanlara göre O, gerekli şartlar oluşunca, dünyanın sonuna doğru gökten yeryüzüne inecek ve dünyayı sulh ve adaletle doldurup kendilerine inanmayanlardan öç alacak ve saltanatı ebedî olarak devam edecektir.²⁹

Mesîh inancı hususunda Yahudi ve Hıristiyanlar hemfikirdir. Ancak Mesîh'in kim olacağı konusunda fikir ayrılığına düşmüşlerdir. Yahudiler, Hz. İsa'yı kurtarıcı

---

²⁵ Yavuz, "Beklenen Kurtarıcı İnanç", s. 53; Jacques Waardenburg, "Mesîh", *DİA*, 2004, c. 29, s. 307.

²⁶ Hatice Özdemir Ekinci, *İslam Kelamında Nüzül-i İsa Retoriği*, (Yüksek Lisans Tezi), Çorum: Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013, ss. 22-23.

²⁷ Memet Aydın, *Dinler Tarihine Giriş*, 6. bs., Konya: Literatürk, 2002, ss. 214-215.

²⁸ Hatice Özdemir Ekinci, *İslam Kelamında Nüzül-i İsa Retoriği*, ss. 22-24.

²⁹ Ömer Faruk Harman, "İSÂ", *DİA*, 2000, c. 22, s. 469; Faruk Gün, "Mehdîlik İnanç Üzerine Bir İnceleme", *Artuklu Akademi: Mardin Artuklu Üniversitesi İlahiyat Bilimleri Fakültesi Dergisi*, c. IV, sy. 1 (2017), ss. 6-7; Alber Houtin, "Hıristiyanlığın Kısa Tarihi", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, çev. Abdurahman Küçük, c. 25, sy. 1 (1982), ss. 437-38; Fırlıklı, *Çağımızda İtikadi İslam Mezhepleri*, s. 250; Ekrem Sarıkçıoğlu, *Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi*, 4. bs., Isparta: Fakülte Kitabevi, 2002, s. 307.

Mesîh olarak kabul etmezken; Hıristiyanların kurtarıcı Mesîh'i ise Hz. İsa'dır. Hıristiyanlara göre Mesîh, yarım kalan vazifesini ikinci kez gelişinde tamamlayacaktır.³⁰ O zaman Yahudilerin Mesîhi ile Hıristiyanların Mesîhi arasında bir fark vardır. Yahudiler, Mesîh olacak kişiyi yeni bir şahıs derken, Hıristiyanlar ise Hz. İsa'nın "ric'at"ına tekrardan döneceğine inanmaktadırlar. Ric'at anlam olarak bir insanın öldükten sonra dünyaya tekrar dönmesi demektir. Tekrar dönüş olayı süre olarak, kırk gün ile ahir zamana kadar değişiklik gösterebilmektedir. Bu inanışın esas kaynağı meşhur "Docetism Doktrini" fikridir. Bu düşünceye göre İsa'nın çektiği acılar ve ölümü hakikatte vuku bulmamış, sadece hayal gibi göze gözükmiştir. Onun ölümü ile dünya hayatındaki görevlerinin son bulduğu düşünülmemeli, sadece geçici olarak kesintiye uğradığı kabul edilmelidir. Onun bu ölümü gerçek ölüm olmayıp, sadece gözden uzaklaşma gibi bir durumdur. Tamamlamadığı görevini sona erdirmek, onun tekrardan dünyada ortaya çıkmasına bağlıdır. Hıristiyanların inancına göre Mesîh'in ortaya çıkması kıyametin gelmesi demektir. O halde Mesîh'in zuhuru Hıristiyanlara göre ahiret hükümlerliği Yahudilere göre ise bu dünya hükümlerliği demektir.³¹

Hıristiyanlığın mukaddes kitabına göre, Hz. İsa'nın tekrar gelmeden önce dünyada büyük bir kargaşa çıkacak, insanlar birbirleriyle savaşarak her tarafı fesat kaplayacak ve iyilerle kötüler arasında büyük çatışma meydana gelecektir. Mesîh zelzeleler, harpler, kıtlıklar akabinde gökten, bulutların arasından şimşek çakar gibi ansızın gelecek ve duruma bizzat müdahale edecek, onun gelmesiyle yeni bir döneme geçilecek, bu devirde Mesîh hükmedecektir. Bin yıllık bu dönem iyilerin dirilmesinden itibaren başlayacak, bitiminde de kötüler yeniden dirilecek ve genel muhakeme bunu takip edecektir. Sonunda iyiler cennete kötüler cehenneme gidecek ve orada ebedi kalacaklardır.³²

Yahudilik ve Hıristiyanlıkta ahir zaman kurtarıcısı Mesîh kelimesi ile ifade edilir. Bazı fikir ayrılıkları olsa da yükledikleri fonksiyonlar açısından kurtarıcı figür Mesîh'tir.

---

³⁰ Abdurahman Küçük, *Dönmeler Tarihi*, Ankara: Rehber yayıncılık, 1990, s. 178.

³¹ Sami Baybal, *İbrahimi Dinlerde Mesîh'in Dönüşü*, Konya: Yediveren yayınları, 2002, s. 68; Fırlalı, *Çağımızda İtikadi İslam Mezhepleri*, s. 250; Yaşar Kutluay, *İslam ve Yahudi Mezhepleri*, 4. bs., İstanbul: Anka yayınları, 2004, s. 291.

³² Yusuf Şevki Yavuz, "Beklenen Kurtarıcı İnancı", s. 54; Mahmut Çınar, *Tarihte ve Günümüzde Mehdülük*, 2. bs., İstanbul: Rağbet yayınları, 2016, s. 46.

1.3. İSLAM KÜLTÜRÜNDE KURTARICI İNANCI

Yukarıda Yahudilik ve Hristiyanlıkta mevzu bahis olan Hz. İsa'nın nüzülü hususu, İslam kültüründe de farklı yaklaşımlara rağmen önemli bir yer işgal etmektedir.

Kur'an-ı Kerim'de Mesîh kelimesi Yahudi ve Hristiyanların yüklediği anlamı ihtiva etmemektedir. Yani Yahudi ve Hristiyanların beklediği "beklenen bir kurtarıcı" anlamı söz konusu değildir. Kur'an-ı Kerim de "el-Mesîh" kelimesi tek başına ve "İbn Meryem" ile birlikte birkaç yerde geçmektedir. Kur'an ve Hadislerde geçen "el-Mesîh" kelimesi ile sadece Meryem oğlu İsa kastedilmektedir.³³

Bu husus İslam'ın ilk dönemlerinden beri âlimler arasında tartışma konusu olagelmış ve ayetlerin farklı yorumlanma sonucu kesin bir sonuca varılamamıştır. Dolayısıyla nüzül-i İsa meselesi tefsir ve hadis kaynaklarında farklı tevillerle zikredilmiştir. Bu ayetlerde:

Allah demişti ki; *"Ey İsa ben seni eceline yetireceğim, seni kendime yükselteceğim, (inni müteveffike ve rafıuke ileyye) inkâr edenlerden seni tertemiz ayıracağım; sana uyanları, kıyamet gününe kadar, inkâr edenlerin üstünde tutacağım. Sonra dönüşünüz bana'dır. Ayrılığa düştüğünüz hususlarda aranızda hükmedeceğim..."*³⁴

"Sözleşmelerini bozmaları, Allah'ın ayetlerini inkâr etmeleri, peygamberleri haksız yere öldürmeleri, "Kalplerimiz perdelidir" demelerinden ötürü Allah, evet, inkârlarına karşılık onların kalplerini mühürledi, onun için bunların ancak pek azı inanır. Bu, inkârlarından ve birde, Meryem'e büyük iftirada bulunmalarından ve Allah'ın rasûlü Meryem oğlu İsa Mesîh'i öldürdük demelerinden ötürüdür. Oysa onu öldürmediler ve asmadılar fakat onlara o öyle göründü. Ayrılığa düştükleri şeyde, doğrusu şüphelidirler, bu husustaki bilgileri ancak, zanna uymaktan ibarettir. Kesin olarak onu öldürmediler bilakis Allah onu kendi katına yükseltti (bel refeahullahu ileyhi) kitap ehlinden, ölmeden

³³ en-Nisâ, 4/ 172, et-Tevbe, 9/30, el-Mâide, 5/ 17, 72, Âl-i İmran, 3/ 45, Fığlalı, *Çağımızda İtikadi İslam Mezhepleri*, s. 250.

³⁴ Âl-i İmran, 3/ 55

önce, İsa'ya inanmayacak yoktur. O, gerektiği gibi inanmadıklarından kıyamet günü onların aleyhine şahid olur".³⁵

Allah, "Ey Meryem oğlu İsa! Sen mi insanlara 'Ben ve annemi Allah'tan başka iki tanrı olarak benimseyin' dedin?" demişti de "Haşa hak olmayan sözü söylemek bana yaraşmaz; eğer söylemişsem, şüphesiz Sen onu bilirsin: Sen, benim içimde olanı bilirsin, ben Senin içinde olanı bilmem; doğrusu görülmeyeni bilen ancak Sensin" demişti. "Ben onlara sadece 'Rabbim ve Rabbimiz olan Allah'a kulluk edin' diye bana emrettiğini söyledim. Aralarında bulunduğum müddetçe onlar hakkında şahiddim, beni öldürdüğünde (felemma teveffeyteni) onları sen gözlüyordu, Sen her şeye şahiddin."³⁶

Hadis kaynaklarında İsa'nın dünya 'ya tekrar dönüşü hususu daha net bir şekilde zikredilmektedir. Başta Buhari ve Müslim'de geçen hadisler olmak üzere Hz. İsa'nın dünya 'ya nüzulü olayı ağırlıklı olarak Deccal'in ortaya çıkışı ile alakalı hadislerde açık bir şekilde betimleme yapılmaktadır. Hz. İsa'nın ortaya çıkışı, kıyametin kopuşuna işaret eden on alametten biri olarak zikredilir.³⁷ İsa b. Meryem'in nüzul edeceği yer, nüzulünden sonraki görevler, yapacağı işler, Deccal ile olacak savaşı, Hz. Muhammed'in ümmetinden bir fert olarak Mehdî'nin arkasında namaz kılması, dünyada kalacağı süre, eceli ile ölüp Hz. Muhammed'in yanına gömülmesi ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır.³⁸

İlgili Hadislerde zikredildiğine göre İsa b. Meryem Şâm Emevi camiinin doğu tarafında bulunan beyaz minareye inip elinde bir kargı ile Afik isminde bir yerde ortaya çıkacak, Deccal'i öldürüp sabah namazı için Kudüs'e gelecektir. Müslümanların imamı olan Mehdî yerini ona vermek istese de kabul etmeyip Mehdî'nin arkasında namaz kılacaktır. Sonra domuzu öldürecek ve haçı yıkacak, cizyeyi kaldırıp kendisine inanmayan Yahudi ve Hıristiyanları öldürecek ve böylece bütün insanlık Müslüman olacaktır. Yeryüzünde kırk yıl kalacak sonra ölecek, namazı Müslümanlar tarafından

³⁵ en-Nisa, 4/ 155-159

³⁶ el-Mâide, 5/ 116-117, Fığlalı, *Çağımızda İtikadi İslam Mezhepleri*, s. 252.

³⁷ Ahmet Yöner, *Mehdilik fikri ve Müslümanlar arasındaki ilk tezahürleri*, s. 27.

³⁸ Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâil b. İbrahim b. el-Mugire el-Ca'fi el-Buhârî, *Sahîhu'l-Buhârî*, 3. bs., Riyâd: Daru'l-Hadîs li'n-Neşr-i ve't-Tevzi', 2015, Ta'bîr, 33, Enbiya, 48, Fiten, 26; el-Haccâc Ebu'l-Hsan en-Nisaburi Müslim, *Sahi-i Müslim*, Dârü Tayyibe, 2006, İman, 71; Süleyman b. el-Eş'as b. İshak b. Beşîr b. Amr el-Ezdi es-Sicistânî Ebû-Davûd, *Sünen-i Ebî Davûd*, Beyrut: Darür-Risâletül-Âlimiyye, 2009, Melâhim, 14; Muhammed b. İsa b. Serva b. Musa b. ed-Dahhak et-Tirmizî, *Sünen-i Tirmizî (Câmiul-Kebîr)*, Beyrut: Dârül-garbül-İslâmî, 1996, Fiten, 54.

kılınarak Medine'ye Hz. Muhammed'in yanına Hz. Ebubekir ile Hz. Ömer'in arasındaki yere gömülecektir. İsa'nın kıyamet kopmadan önce dünyaya ineceği ağırlıklı olarak Mehdî fikrinin aksine kabul görmüş ve kelim kaynaklarında yer almıştır.³⁹

---

³⁹ Fığlalı, *Çağımızda İtikadi İslam Mezhepleri*, s. 253; Ahmet Yöner, *Mehdilik fikri ve Müslümanlar arasındaki ilk tezahürleri*, s. 27.

İKİNCİ BÖLÜM

1. KUR'AN, HADİS VE Şİ'A'DA MEHDİLİK

Mehdî kelime olarak, Arapça “heda” kökünden doğru yolu göstermek, irşâd etmek anlamındaki ism-i mefulü (kendisine yol gösterilen) anlamında kullanılmaktadır.⁴⁰

“Sözlükte: doğru yolu bulmak, rehberlik etmek anlamındaki hüdâ (hedy, hidâyet) kökünden olup "hidayete erdirilmiş, kendisine, doğru yol gösterilmiş kişi" demektir”.⁴¹

Terim olarak ise: dünyanın sonuna doğru, kendisinden önce zulüm ve haksızlıkların başını alıp gittiği bu dünyaya adalet ve iyilikle dolduracak kimseye verilen isimdir.⁴²

Mehdî kelimesini, Hz. Peygamber'in şairi Hasan b. Sabit bir mersiyesinde ilk defa Onun için kullanmıştır. Bu kelime ile râşid halifeler de vasıflandırılmıştır. “Sizi benim Sünnetime sarılmaya, Râşid ve Mehdî Halifelerin yolunda gitmeye teşvik ederim” hadisindeki Râşid ve Mehdî Halifeler ile dört halife kastedilmektedir. Emevi halifelerinden Süleyman b. Abdülmelik (96/715) hakkında Ferezdek, Nehar b. Tavsia, ve Cerir gibi şairler Mehdî kelimesini İbrahim (a.s.) ve Emevî halifelerinden Hişam (105/724) hakkında da kullanmıştır. Hz. Ali'yi diğer üç halifenden ayırmak için, kendisine “hâdiyen Mehdîyyen” (doğru yola götüren ve kendisine rehberlik edilen) denildiği, bu kelimenin Hz. Hüseyin için, kerbela'da şehit edilmesinden sonra, “el-Mehdî ibnü'l-mehdî” (Mehdî oğlu Mehdî) şeklinde de kullanılmıştır. Taberî, Hz. Hüseyin hakkında mersiye yazan Süleyman b. Surad'ın, Hz. Hüseyin'nin ölümünün ardından şu

⁴⁰ Arif Erkan, “*Elbeyân* (Arapça Türkçe büyük sözlük)”, *Mehdî*, İstanbul: Huzur yayınevi, 2013, s. 1172; Avni İlhan, *Mehdîlik*, İstanbul: Oğul matbaacılık, 1993, s. 14.

⁴¹ Ebul-Fadl Cemaluddin Muhammed b. Mükerrrem ibn Manzûr, *Lisânul-A'rab*, Beyrut, Dâr-i Sâdir, 2010, s. 345. Ekrem Sarıkçıoğlu, “Mehdî”, İstanbul: DİA, 2003, c. 28, s. 369; Ekrem Sarıkçıoğlu, *Dinlerde Mehdî ve Mesîh Tasavvuru*, İstanbul: Düşün yayıncılık, 2017, s. 21.

⁴² Orhan Yılmaz, “Mehdi İncasına Kaynaklık Teşkil Eden Hadislerin Değeri”, *Journal of Turkish Studies*, c. 12, Volume 12 Issue 2 (2017), s. 269; Avni İlhan, *Mehdîlik*, s. 15; Sami Baybal, *İbrahimi Dinlerde Mesîh'in Dönüşü*, s. 101.

duada bulunduğunu kaydeder: “Allahım şehid oğlu şehid, Mehdî oğlu Mehdî Hüseyin’e rahmet et”. Müceddidliği nedeniyle Emevi halifelerinden Ömer ibn Abdülaziz için de Mehdî kelimesi kullanılmıştır.⁴³

Bizzat Kıyamet Mehdîsi ile ilgili olmamakla beraber, ona yakın bir kullanım da Hz. Ali’nin oğlu Muhammed b. El-Hanefiyye için olmuştur. Hz. Hüseyin’in Kerbela’da (61/680) senesinde Emeviler tarafından şehit edilmesi, Müslümanlar için bir kurtarıcıya ihtiyaç âcil hale gelmiştir. Halkın bu halet-i ruhiyesinden kendi menfaati adına faydalanmasını iyi bilen el-Muhtar b. Ebî Ubeyd es-Sakafî, Muhammed b. El-Hanefiyye’yi halifelik iddiasına teşvik etti ve ona “el-Mehdî ibnu’l Vasî” (Vasî’nin oğlu Mehdî) adını verdi. İbnu’l – Hanefiyye, kendisine zorla verilen bu unvanı reddetmiş ama istemeyerek de olsa kullanılmasına itiraz edememiştir. Muhtar’ın Kurucusu olduğu Keysaniyye fırkası onun ölümünü inkâr etmiş ve Radvâ dağına gittiğini, oradan döneceği zamanı beklenmesi gerektiğini söylemişlerdir. Bu şekilde Muhammed b. El-Hanefiyye, daha sonraki İsna-âşeriyye Şiiilerinin “gizli imamı” gibi beklenen mehdî haline gelmiştir. Tabi bu durumda mehdîlik fikrine Ric’at inancının da sokulmuş olduğu ve özellikle Şiiler tarafından gizli imamları için benimsendiği görülmektedir.⁴⁴

1.1. KUR’AN DA MEHDÎ KONUSU

Kur’an-ı Kerim de Mehdî hususunda açık bir ifade söz konusu değildir. Fakat Mehdî kelimesi sözlük anlamına uygun olarak, hidayete erdirmesi/doğru yola iletmesi için Allah katından seçilmiş ve hakikate ulaştırılmış kimse anlamında “Hâdî” sözcüğü zikredilmiştir. Ancak mehdî’nin geleceğini iddia edenler bazı Kur’an ayetlerini kendi düşünce ve görüşleri minvalinde tefsir ve tevil etmişlerdir.⁴⁵

⁴³ Yusuf Şevki Yavuz, “Mehdî”, İstanbul: DİA, 2003, c. 28, s. 371; Ali Coşkun, *Mehdîlik Fenomeni*, İstanbul: İz yayıncılık, 2004, ss. 295-96; Avni İlhan, *Mehdîlik*, s. 15.

⁴⁴ Fıçlalı, *Çağımızda İtikadi İslam Mezhepleri*, ss. 268-69; Sami Baybal, *İbrahimi Dinlerde Mesîh’in Dönüşü*, s. 102; Nurullah Agitoğlu, “Şerhlerde Mehdîlik Meselesi ve Sünnî-Şîî Tartışması: Azîmâbâdî’nin Ebu Dâvûd Şerhi örneği”, *e-Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi/Journal of Oriental Scientific Research (JOSR)*, c. 29, sy. 2 (2017), ss. 935-36; Ebu’l- Feth Tâcuddin Muhammed b. Abdülkerim b. Ahmed eş-Şehristânî, *El-Milel ve’n- Nihal*, çev. Mustafa Öz, İstanbul: Litera yayıncılık, 2008, s. 38; Ebü’l-Hasen el-Eşârî, *İlk dönem İslam Mezhepleri (Makâlâtü’l-İslâmiyyîn ve İhtilaf’ul-Musallîn)*, çev. Mehmet Dalkılıç, Ömer Aydın, İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 2005, ss. 49-50.

⁴⁵ Sami Baybal, *İbrahimi Dinlerde Mesîh’in Dönüşü*, s. 103; Ahmet Yöner, *Mehdîlik fikri ve Müslümanlar arasındaki ilk tezahürleri*, s. 28; Abdurrahman Küçük, *Dönmeler Tarihi*, s. 203.

Mesela Şîî çevreler bazı ayetleri kendi görüşleri doğrultusunda şu şekilde yorumlamışlardır:

“Andolsun, eğer biz onlardan azabı sayılı bir süreye kadar erteleysek, mutlaka Onun gelmesini engelleyen nedir? derler. Bilesiniz ki, kendilerine azap geldiği gün, bir daha onlardan uzaklaştırılacak değildir. Ve alay etmekte oldukları şey, onları çepeçevre kuşatacaktır”.⁴⁶

Bu ayette geçen “Ümmet” ifadesinin Kur’an’da bazen farklı anlamlar ifade ettiğini de delil göstererek; “ümeten ma’dûdeten” (belirli bir süre) ifadesini, “el-Kâim’in kıyamına kadar olan zaman” şeklinde tevil etmişlerdir. Yine Şîî âlimler, müşriklerin alay edici bir tarzla “onu ne alıkoyuyor” şeklindeki ifadelerini de “el-Kâim’in zuhuruna engel olan ne?” tarzında tevil etmişlerdir.⁴⁷

Meal: *“Andolsun, Zikir’den (Tevrat’tan) sonra Zebûr’da da, “Yeryüzünde muhakkak benim iyi kullarım (sâlihîn) varis olacaktır” diye yazmıştık”*⁴⁸

Bu ayette mevzubahis olan “zikir” ifadesi bütün ilâhî kitaplar olarak yorumlanır. Şiiler “Salih kullar” tabirini ise “el-Kâim ve adamları” olarak tevil yapmaktadırlar. Buna göre kıyamet gerçekleşmeden önce Mehdî ve adamları, yeryüzüne hâkim olmak suretiyle ona vâris olacaktır. Kaynaklarda zikredilen mehdî’nin kıyam etmesinden sonra yeryüzünde haksızlık ve zulmün bir daha hâkim olmayacağına dair tasvirlerle bu yorum arasında bir paralellik mevcuttur. Şîî çevrelerde mehdî’ye verilen künyelerden bir de “Ebû Sâlih”tir. Bu künye Salih kullara önderlik ederek onları koruyacağına inandığı için mehdî’ye verilen bir künyedir.⁴⁹

Ehl-i Sünnet geleneğine mensup hadisçiler ve tarihçiler, Mehdî konusunda genel olarak rivayet edilen hadisleri delil olarak kabul etmişlerdir. Ancak ilk dönem mutasavvıflar bu tür düşüncelere girişmeyip, hayırlı amellerde bulunmuş ve vecd ve cezbe hallerinin sonuçları hakkında konuşmuşken, bir kısım tasavvufçular Mehdî fikrini temellendirmek için Kur’an’dan delil aramaya yönelmişlerdir. Bunlardan İbnü’l-Arabî ve

---

⁴⁶ Hûd, 11/ 8

⁴⁷ Mahmut Çınar, *Tarihte ve Günümüzde Mehdîlik*, s. 108.

⁴⁸ el-Enbiya, 21/ 105

⁴⁹ Mahmut Çınar, *Tarihte ve Günümüzde Mehdîlik*, s. 109.

Şa'rânî gibi âlimler bazı ayetleri bu doğrultuda tevile gitmişlerdir.⁵⁰ Bu ayetlerden bazıları şu şekildedir:

Meal: *“Birde senden acele azap istiyorlar. Hâlbuki Allah asla va'dinden caymaz. Şüphesiz Rabbinin nezdinde bir gün, sizin saydığınız bin yıl gibidir.”*⁵¹

Bu ayette zikredilen “bin yıla tekabül eden gün” manasındaki ifade, imam Mehdî'nin zuhûruyla irtibatlandırılmıştır. Mevzubahis olan rivayetlerde *“kıyametin kopmasına bir gün bile kalmış olsa, Allah o günü uzatacaktır”* ifadesi, zikredilen tevile destek olarak sunulmaktadır.⁵² Bir başka ayeti ise şöyle yorumlanıyor:

Meal: *“O, hevâsından konuşmaz, (konuştukları) vahyin kendisinden başka bir şey değildir.”*⁵³

Mehdî'nin vereceği hükümlerle ilişkilendirilen bu iki ayet, Mehdînin verdiği hükümlerin ona ilham meleği vasıtasıyla ilkâ edildiği ileri sürülmektedir. Mehdî tasavvur edilirken, verdiği hükümlerde kesin olarak isabet edeceği ve bu hususta hatadan hâli olduğu fikri, bu tevil ile aynı sonucu vermektedir. Bu fikir, Hz. Muhammed'den sonra da vahyin bir şekilde devam ettiği ve buna bağlı bir şekilde bireysel masumiyetin Hz. Muhammed ile birlikte son bulmadığı sonucu vermektedir.⁵⁴

1.2. HADİSLERDE MEHDÎ KONUSU

İbn Haldun'nun en meşhur eseri olan “Mukaddime” de Mehdî bahsine başlarken şöyle der:

“Rasulullah'ın ailesinden Hz.Fatma soyundan gelecek olan Mehdînin hali, insanların onun hakkındaki inançları ve bu mesele üzerinden perdenin kaldırılması: Malum olsun ki, asırlar boyu bütün Müslümanlar arasında yaygın olan husus şudur: Ahir zamanda mutlaka Ehl-i Beyt'ten bir zat zuhur eder, dini te'yid eder, adaleti hâkim kılar, Müslümanlar kendisine tabi olur, bütün İslam memleketlerini hakimiyeti altına alır ve ona Mehdî ismi verilir. Deccal'ın çıkışı ve ondan sonra sahîh bir hadisle sabit olan eşrat-

⁵⁰ a.g.e., s. 111; Avni İlhan, *Mehdîlik*, Beyan Yayınları, 1993, s. 151; Ebu Zeyd Abdurrahman b. Muhammed b. Haldun el Hadramî İbn-Haldun, *Mukaddime*, çev. Süleyman Uludağ, 5. bs., İstanbul: Dergâh Yayınları, 2007, c. 1, s. 583.

⁵¹ Hac, 22/47

⁵² Mahmut Çınar, *Tarihte ve Günümüzde Mehdîlik*, ss. 111-12.

⁵³ en-Necm, 53/ 3-4

⁵⁴ Mahmut Çınar, *Tarihte ve Günümüzde Mehdîlik*, ss. 112-13.

1 saatin (kıyamet alametlerinin) vukuu, onu takiben meydana gelir, Mehdî'nin zuhurundan sonra İsa iner ve Deccal'ı (antichrist) öldürür veya İsa, mehdî'nin zuhuru ile beraber iner ve Deccal'ın katli hususunda ona destek olur. İsa, namazda mehdî'ye tabi olur.”⁵⁵

Hadis külliyatına baktığımızda, meşhur ve Müslümanlarca makbul görülen hadis âlimlerinden Buhari (v. 256/870) ve Müslim (v. 261/875)'in Sahihlerinde Mehdî ile alakalı açık bir ifade söz konusu olmamıştır. Ancak Tirmizi (v. 279/892), İbn Mace (v. 273/887), Ebu Davud'un (v. 275/888) Süneni, Ahmet İbn Hanbeli'n (v. 241/855) Müsnedi, İbn Hibban'ın (v. 354/965) Sahihi, Hâkim'in (v. 505/1014) Müstedrek'i, Taberani'nin (v. 360/791) Mu'cem'leri, Abdurrezzak'ın (v. 211/827) ve İbn Ebi Şeybe'nin (v. 235/849) Musannef'i, Ebu Ya'la'nın (v. 307/919) Müsned'i gibi birçok hadis eserlerinde Mehdî konusuyla alakalı hadisleri görebilmek mümkündür. Bu hadislerde mevzubahis olan mehdîyle ahir zamanda dünyayı adaletle dolduracak olan kurtarıcı Mehdî kastedilmektedir. Mehdî konusu yukarıda zikrettiğimiz hadis külliyatında zikredilmesi sebebiyledir ki bir inanç veya düşünce olarak Müslümanlar arasında canlı olarak yaşamış ve yaşamaya devam etmektedir. Mehdî ile alakalı hadislerden birçoğu İslam âlimleri tarafından tenkide uğramıştır. Mesela İbn Haldun (v. 808/1405) Mukaddime adlı eserinde yirmi dört değişik hadisi detaylı bir şekilde inceleyerek birtakım tenkitlere tabi tutmuştur.⁵⁶

İbn Haldun'nun adı geçen eserinde zikrettiği bu hadislerden birkaçını konunun daha iyi anlaşılması sadedinde zikredilmesi faydalı olacaktır:

Ümm-ü Seleme'den nakledilen bir rivayete göre Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: *“Mehdî benim soyumdan, Fatima evladındandır...”*⁵⁷

Keza bir başka hadiste de şöyle denilmiştir: *“من كذب بالدجال فقد كفر، ومن كذب بالمهدي فقد كفر. Kim Deccâlî inkâr ederse kafir olur, kim Mehdîyi inkâr ederse o da kafir olur.”*⁵⁸

⁵⁵ İbn-Haldun, *Mukaddime*, c. 1, s. 581.

⁵⁶ Mehmet Atay, *Kütüb-i sitte'deki Mehdî Hadisleri'nin Dinler tarihi açısından incelenmesi*, s. 25; Sami Baybal, *İbrahîmî Dinlerde Mesih'in Dönüşü*, s. 103; İbn-Haldun, *Mukaddime*, c. 1, ss. 581-625; İlhan, *Mehdîlik*, ss. 109-55; Yusuf Şevki Yavuz, “Mehdî”, s. 371; Muahmed Cevâd Meşkûr, *Tarih-i Şia ve Fırka hâ-i İslâm tâ Karn-i Çahârum*, 6. bs., Tahran: Çaphane-i Haşi', 1368, s. 127.

⁵⁷ Ebû-Davûd, *Sünen*, Mehdî, 35.

⁵⁸ Ebu'l-Abbâs Ahmed b. Muhammed b. Hacer el-Mekkî el-Heytemî, *el-Kavlü'l-Muhtasar fî Alâmati'l-Mehdîyyi'l-Muntazar*, Kahire: Mektebetü'l-Kur'an li't-Tab'i ve'n-Neşr-i ve't-Tevzi, 1987, s. 21.

El-Heytemi, bu rivayeti Ebu Bekir el-İskâfî'nin “*Fevâidü'l-Ahbâr*” adlı eserinden nakletmiştir.

Hız. Ali kanalıyla gelen bir diğere hadiste de şöyle buyurulmuştur:
“ehl-i beytimden birini” *ehl-i beytimden birini* “لَوْ لَمْ يَبْقَ مِنَ الدَّهْرِ إِلَّا يَوْمٌ، لَبَعَثَ اللَّهُ رَجُلًا مِنْ أَهْلِ بَيْتِي، يَمْلُؤُهَا عَذْلًا كَمَا مَلَأْتُمْ جُورًا. (Mehdî olarak) Allah göndermedikçe, dünyanın bir gün ömrü kalmış olsa dahi (kıyamet kopmaz). Gelecek olan bu Mehdî zulmün hâkim olduğu bu dünyayı adaletle dolduracaktır”.⁵⁹

Ebu Sa'îd el-Hudrî şöyle der: Hız. Peygamber'e, ahirete irtihalinden sonra halimiz ne olacak endişesiyle soru sorduk o da şöyle buyurdu *أَوْ سَبْعًا أَوْ تِسْعًا... قَالَ: فَيَجِيءُ إِلَيْهِ رَجُلٌ فَيَقُولُ: يَا مَهْدِيُّ أَعْطِنِي أَعْطِنِي. قَالَ: فَيَحْثِي لَهُ فِي ثَوْبِهِ مَا اسْتَطَاعَ أَنْ يَحْمِلَهُ.* “Şüphesiz ümmetimden bir Mehdî çıkararak beş veya yedi ya da dokuz sene yaşayacaktır. Bir adam gelerek: ey Mehdî! Bana ver, bana ver, der. O da ona taşıyabileceği kadar mal verir”.⁶⁰

İbn-i Mâce'nin süneninde Ebu Sa'îd el-Hudrî kanalıyla zikrettiği bir hadiste Resülullah şöyle demiştir: *يَكُونُ فِي أُمَّتِي الْمَهْدِيُّ إِنْ قُصِرَ فَسَبْعٌ، وَإِلَّا فَتِسْعٌ، فَتَنْعَمُ فِيهِ أُمَّتِي نِعْمَةً، لَمْ يَنْعَمُوا مِثْلَهَا قَطُّ، ثَوْتَى أَكْلَهَا وَلَا تَدْخُرُ مِنْهُمْ شَيْئًا، وَالْمَالُ يَوْمَئِذٍ كُدُوسٌ، فَيَقُومُ الرَّجُلُ، فَيَقُولُ: يَا مَهْدِيُّ أَعْطِنِي، فَيَقُولُ خُذْ.* “Ümmetimde bir Mehdî olacak kısa yaşarsa yedi, uzun yaşarsa dokuz sene yaşayacak. (Bu süre zarfında) insanlar daha önce hiç görmediği kadar nimetlenecek (zenginleşecek), toprak ürünleri bollaşacak öyle ki kimse biriktirme ihtiyacı hissetmeyecek, o gün mal mülk çoğalacak, bir adam kalkıp ey Mehdî! Bana ihsanda bulun dediğinde, Mehdî ona: (istediğin kadar) al, diyecek”.⁶¹

Sünen-i Tirmizî de geçen bir diğere rivayette ise ilgili hadisi şu şekilde zikretmiştir: peygamber efendimiz şöyle buyurmuştur: *لَا تَذْهَبُ الدُّنْيَا حَتَّى يَمْلِكَ الْعَرَبَ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ بَيْتِي يُوَاطِئُ اسْمُهُ اسْمِي.* “Ehli Beytimden, ismi ismime uygun bir adam Arab'a malik olmadıkça dünya yok olmaz”.⁶²

⁵⁹ Ebû-Davûd, *Sünen*, Mehdi, 35.

⁶⁰ et-Tirmizî, *Sünen-i Tirmizî (Câmiul-Kebîr)*, Fiten, 53.

⁶¹ Ebû Abdullah Muhammed b. Yezid b. Mâce el-Kazvîni İbn-Mâce, *Sünen-i İbn Mâce*, Darül-İhyaul-Kütübül-Arabiye, 2009, Fiten, 34.

⁶² et-Tirmizî, *Sünen-i Tirmizî (Câmiul-Kebîr)*, Mehdi, 52.

Ebu Saîd el-Hudrî vasıtasıyla Sünen-i Ebi Davûd da zikredilen bir hadiste Efendimiz şöyle buyuruyor: أَقْنَى الْجَبْهَةِ، أَقْنَى الْأَنْفِ، يَمَلَأُ الْأَرْضَ قِسْطًا وَعَدْلًا، كَمَا مَلَأَتْ الْمَهْدِيُّ مِيَّي، أَجْلَى الْجَبْهَةِ، أَقْنَى الْأَنْفِ، يَمَلَأُ الْأَرْضَ قِسْطًا وَعَدْلًا، كَمَا مَلَأَتْ الْمَهْدِيُّ مِيَّي. *Mehdî bendendir yani (ehli beytimdendir, açık alınlı yüksek burunludur. Daha önce zulüm ve kötülükle dolu olan dünyayı, adalet ve ihsan ile dolduracak ve yedi sene hükmedecektir*".⁶³

Keza ibn-i Mace'nin naklettiği bir diğer hadiste de Peygamberimiz şöyle buyurmuştur: يَقْتُلُ عِنْدَ كَنْزِكُمْ ثَلَاثَةً، كُلُّهُمْ ابْنُ خَلِيفَةٍ، ثُمَّ لَا يَصِيرُ إِلَى وَاحِدٍ مِنْهُمْ، ثُمَّ تَطَّلِعُ الرَّايَاتُ السُّودُ مِنْ سِيزِينَ قَبْلِ الْمَشْرِقِ فَيَقْتُلُونَكُمْ قَتْلًا لَمْ يَقْتُلَهُ قَوْمٌ... فَإِذَا رَأَيْتُمُوهُ فَبَايِعُوهُ وَلَوْ حَبْوًا عَلَى التَّلَجِّ، فَإِنَّهُ خَلِيفَةُ اللَّهِ الْمَهْدِيُّ. *Sizin hazinenizin (Ka'be) yanında üç kişi savaşır. Üçü de bir halife (Ali)nin oğullarıdır. Bununla birlikte halifelik hiçbirinin olmaz. Sonra doğu tarafından siyah bayraklılar zuhur eder. Daha önce hiçbir kavimden öldürülmediği kadar s izden öldürülür. Onları gördüğünüz zaman kar üstünde sürünmek suretiyle de olsa gidip ona biat ediniz. Çünkü o Allah'ın halifesi el- Mehdîdir*".⁶⁴

”حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ هِشَامٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَلْقَمَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: بَيْنَمَا نَحْنُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، إِذْ أَقْبَلَ فَيْبَةُ مِنْ بَنِي هَاشِمٍ، فَلَمَّا رَأَاهُم النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ إِنَّا أَهْلَ بَيْتِ اخْتَارَ اللَّهُ «: وَسَلَّمَ، اِعْرُورِقَتْ عَيْنَاهُ وَتَغَيَّرَ لَوْنُهُ، قَالَ، فَقُلْتُ: مَا نَزَالَ نَرَى فِي وَجْهِكَ شَيْئًا نَكْرَهُهُ، فَقَالَ لَنَا الْآخِرَةَ عَلَى الدُّنْيَا، وَإِنَّ أَهْلَ بَيْتِي سَيَلْفُونَ بَعْدِي بَلَاءً وَتَشْرِيدًا وَتَطْرِيدًا، حَتَّى يَأْتِيَ قَوْمٌ مِنْ قَبْلِ الْمَشْرِقِ مَعَهُمْ رَايَاتُ سُودٍ، فَيَسْأَلُونَ الْخَيْرَ، فَلَا يُعْطَوْنَهُ، فَيَقَاتِلُونَ فَيَنْصُرُونَ، فَيُعْطَوْنَ مَا سَأَلُوا، فَلَا يَقْبَلُونَهُ، حَتَّى يَدْفَعُوا إِلَى رَجُلٍ مِنْ «أَهْلِ بَيْتِي فَيَمْلُؤَهَا قِسْطًا، كَمَا مَلَأُوهَا جُورًا، فَمَنْ أَدْرَكَ ذَلِكَ مِنْكُمْ، فَلْيَأْتِهِمْ وَلَوْ حَبْوًا عَلَى التَّلَجِّ».

”İbn Mace, Osman b. Ebi Şeybe'den, Muaviye b. Hişam, Ali b. Salih, Yezid b. Ebi Ziyad, İbrahim, Alkame ve Abdullah sened zinciri ile (Abdullah'ın şöyle dediğini beyan etmektedir: Bir defasında biz Rasulullah'ın yanındaydık. Haşimoğullar'ından bir grup genç bize doğru geldiklerini gördük. Onları görünce Hz. Peygamberin gözleri doldu, rengi değişti, (Ravi şöyle) bir şey görüyoruz ne oldu dedim. Şöyle cevap verdi: *Allah biz Ehl-i Beyt için ahireti dünyaya tercih etmiştir. Şüphesiz Ehl-i Beytim benden sonra belaya uğrayacaklar, sürülecekler, kaçırılacaklar. Bu iş şu noktaya kadar varacak, Doğu tarafından siyah bayraklı bir kavim gelecek, hayrı (hükümranlığı) isteyecekler, fakat onların bu talebi yerine getirilmeyecektir. Bunun üzerine onlar da savaşacaklar ve onlara yardım*

⁶³ Ebû-Davûd, *Sünen*, Mehdi, 31.

⁶⁴ İbn-Mâce, *Sünen-i İbn Mâce*, Fiten, 34.

edilecektir. Bundan sonra istedikleri hükümdarlık kendilerine verilecek ancak onalar bunu (emirliği) Ehl-i Beytimden bir kişiye tevdi edeceklerdir. Bu kişi (emir) de yeryüzünü daha önce zulümle doldurulduğu gibi adaletle dolduracaktır. Sizden kim buna ulaşırsa kar üzerinde sürünerek de olsa onlara (yardıma) gelsin”.⁶⁵

Ebu Davûd’un “Sünen”inde zikrettiği şu rivayet de konumuz açısından önem arz etmektedir. “قال رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَكُونُ اخْتِلَافٌ عِنْدَ مَوْتِ خَلِيفَةٍ، فَيُخْرَجُ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ هَارِبًا إِلَى مَكَّةَ، فَيَأْتِيهِ نَاسٌ مِنْ أَهْلِ مَكَّةَ فَيُخْرِجُونَهُ وَهُوَ كَارِهٌ، فَيَبَايَعُونَهُ بَيْنَ الرُّكْنِ وَالْمَقَامِ، وَيُبْعَثُ إِلَيْهِ بَعْتُ مِنْ أَهْلِ بَيْتِ الْبَيْتِ بَيْنَ مَكَّةَ وَالْمَدِينَةِ، فَإِذَا رَأَى النَّاسُ ذَلِكَ أَتَاهُ أُنْدَالُ الشَّامِ، وَعَصَائِبُ أَهْلِ الْعِرَاقِ، فَيَبَايَعُونَهُ الشَّامِ، فَيُخَسَفُ بَيْنَ الرُّكْنِ وَالْمَقَامِ، ثُمَّ يَنْشَأُ رَجُلٌ مِنْ قُرَيْشٍ أَحْوَالَهُ كَلْبٌ، فَيُبْعَثُ إِلَيْهِمْ بَعْتُ، فَيُظْهِرُونَ عَلَيْهِمْ، وَذَلِكَ بَعْتُ كَلْبٍ، وَالْخَبِيئَةُ لِمَنْ لَمْ يَشْهَدْ غَنِيمَةَ كَلْبٍ، فَيَقْسِمُ الْمَالَ، وَيَعْمَلُ فِي النَّاسِ بِسُنَّةِ نَبِيِّهِمْ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَيُلْقِي الْإِسْلَامَ بِجِرَانِهِ فِي «الأرض، فَيَلْبِثُ سَبْعَ سِنِينَ، ثُمَّ يَتَوَقَّى وَيُصَلِّي عَلَيْهِ الْمُسْلِمُونَ». “Halifenin ölmesinden sonra ihtilaf olur. Medine ehlinden Mekke’ye kaçan bir adam çıkar. Mekkeliler’ den bir grup ona gelirler ve onu ileri sürerler. Rükni ile makam arasında kendisi istemediği halde ona biat ederler. Ona Şam tarafından bir ordu gönderilir. O ordu Mekke ile Medine arasında El-Beyda’da yerin dibine batırılır. İnsanlar bunu görünce, Şam abdalları ve Iraklıların önde gelenleri ona gelirler ve ona biat ederler. Sonra kureyşten, dayıları Kelb kabilesinden olan bir adam çıkar onlara bir ordu gönderir, kendisine biat edilen adam ve cemaati o orduya karşı koyar. İşte bu kelb kabilesi ordusudur. Kelb ganimetinde bulunmayan ne şanssızdır ve Mehdî malı taksim eder, insanlar arasında peygamberlerinin sünneti ile amel eder, İslam yeryüzünde iyice yerleşir, Mehdî yedi sene kalır ve sonra ölür, Müslümanlar (cenaze) namazını kılarlar”.⁶⁶

Mehdîlik hususu âlem-i İslam’da umûm tarafından onaylanmış, kabul görmüş bir mesele değildir. İslam bilginleri mehdîlik hususunda vârid olan hadislerin menba’ını incelemeye yönelerek bu konunun tek dayanağı olan hadislere, özellikle de rivayetlerin senetlerine itirazda bulunmuşlardır. İtiraz edenlerden biri de İbn Haldun’dur. O ilk önce mehdîlikle alakalı Rivayetleri, Hadis usulü kurallarına yani Cerh ve Ta’dil’e tabi tutarak incelemiştir. Bahis konusu olan hadisler Ebu Davud, Tirmizi, İbn Mâce, Hâkim,

⁶⁵ a.yer, Fiten, 34.

⁶⁶ Ebû-Davûd, Sünen, Mehdi, 35.

Tabaranî, Bezzar ve Ebu Ya'la gibi şöhret sahibi hadisçilerce rivayet edilmiştir. Sahiheyn'de ise Mehdî ismi lafzen açık bir şekilde geçen rivayet bulunmamaktadır.⁶⁷

Ancak ileride İslam toplumu kurtaracak Halifelerin Kureyş kabilesinden geleceği *Fiten ve İmaret* bölümlerinde zikredilmiştir. İbn Haldun riavayet edilen bu hadislerin senetlerinde ismi geçen ravilerin, bazılarının şia'ya mensup, bir kısmının meçhul, bir kısmının da güvenilmeyecek kişiler olduklarını muhaddislerden yaptığı alıntılarla ortaya koymaktadır. İbn Haldun bu riavayetlerden bazılarının Buhari ve Müslim'in şartlarına uysa bile eserlerinde bu hadislere yer vermediğini zikrederek güvenilmeyeceğini ima etmiştir. İbn Haldun'nun âşikar bir şekilde zikretmediği, ancak üslup ve ifadelerinden açık bir şekilde anlaşılın husus, Mehdî ile ilgili hadislerin uydurma ve düzme olduğudur. Ona göre Mehdî ile alakalı rivayetlerin hiçbiri Rasulüllah'ın dönemi ile ilgili değildir. Bu rivayetlerde Emevîler ve Abbasîler zamanındaki sosyal, siyasî ve askerî faaliyetler betimlenmiştir. Daha sonra bu çeşit rivayetler Hz. Peygamberin ağzından tavsif edilmiştir. Siyah bayraklardan bahsedilmesi buna açık bir delildir.⁶⁸

Ayrıca yukarıda geçen son iki hadis (siyah bayraklar ve yere batırılacak ordu) ile alakalı Avni İlhan "*Mehdilik*" adlı eserinde şöyle değerlendirmede bulunmuştur:

1.2.1. Siyah Bayraklılar Rivayeti

Avni İlhan ilk önce konuyla alakalı üçü İbn Mace, biri de Ebu Davud'dan toplam dört hadisi zikreder. Bu hadislerin ortak yanı kurtarıcı sıfatıyla gelecek kişinin doğu tarafından çıkacağına ve o kurtarıcıya yardım edilmesinin zaruri olduğuna işaret edilmesidir. Bahis konusu rivayetlerin ravilerinin en az birin Muhaddisler tarafından cerh edildiği dipnotlarda kaydedilmiştir. Ayrıca bu hadisleri tarihî hadiselerle karşılaştırmadan değerlendirmek eksik olacaktır. Bu hadislerin her üçünün de doğu tarafından Ebu Müslim Horasanî komutasındaki siyah bayraklar taşıyanların gerçekleştirdiği ihtilâli betimlemiş olması ve teşvik edişi dikkatlerden kaçmamaktadır. Yani Emevîlere karşı yapılan ihtilal anlatılmıştır. İbn Mace de zikredilen hadislerin ikisinin de sonunda gelmesi beklenen bu zata "kar üzerinde emekleyerek olsa dahi gelip biat edilmesi" teşviki yer almaktadır. Bu

⁶⁷ İbn-Haldun, *Mukaddime*, c. 1, ss. 581-605; Ahmet Yöner, *Mehdilik fikri ve Müslümanlar arasındaki ilk tezahürleri*, s. 30.

⁶⁸ a,y

sözde dikkat edilmesi gereken husus “kar üzerinde sürünerek bile olsa” olsa ifadesidir. Bu tabir bir kimsenin içinde olduğu zorluğu beyan etmek için kullanılmıştır.⁶⁹

Bilindiği üzere önemli olan konuları anlatmak için her dilde bir kısım benzetmelerin istifadesi söz konusudur. Bu benzetmeler, deyimler o dili konuşanların içinde yaşadıkları şartlarla yakından ilgili olmuştur. Onların şartlarıyla örtüşmeyen benzetme ve deyimler ile konunun aslına vakıf olunmaz. Sıcak Arap yarımadası çölünde doğmuş büyümüş, dinî tebliği orada yapmış ve orada vefat etmiş bir Peygamber nasıl olur da Arapların daha net bir şekilde anlayabilecekleri bir benzetme yerine zorluğun büyüklüğünü, soğuğun daha çetin geçtiği bir kültür insanlarının daha iyi anlayabileceği bir benzetme ile “kar üzerinde sürünerek bile olsa” anlatıyor? Soğuğun daha çok yaşandığı bölgeler olan Afganistan, Pamir, Horasan ve İran’ın soğuk ve karlı yayla ve dağlarındaki halkın kavrayacağı ve onlara yapılan bir ifade biçimi ile olmuş Kanaat’ını uyandırıyor. Teşvik tarzını daha açık bir şekilde söyleyecek olursak, Ebu Müslim Horasani ihtilaline destek sağlama amacıyla siyasi amaçla yapılan propagandanın etkisi ile ortaya çıktığı izlenimini veriyor.⁷⁰

1.2.2. Yere Batırılacak Ordu Rivayeti

Hız. Hüseyin’in şehadetinden sonra Yezid b. Muaviye, hilafetini Hicaz bölgesinde ilan eden Abdullah b. Zübeyir’in üzerine bir ordu gönderdi. Abdullah b. Zübeyir Mekke’ye kaçarak Kabe’ye sığındı. Medineliler Emevî sülalesini Medine’den sürgün ederek Abdullah b. Zübeyir’e bağlanır. Yezid’in komutanı olan Müslim b. Ukbe Medinelilerle yaptığı savaşı kazanır ve Medineyi üç gün yağmalatır ve orada büyük bir terör estirir. Müslim b. Ukbe Abdullah b. Zübeyir’in üzerine giderken yolda hayatını kaybeder ve ordunun başına el-Hüseyin b. Numeyr geçer el-Hüseyin Kabe’yi kuşatır. Kuşatma sırasında Yezid’in vefat haberi gelir ve kuşatma iptal olur. Bu olayın ardından Şam’da Emeviler’in bu sıradaki za’fı nedeniyle İbn Zübeyir’in yıldızları parlar, Hicâz, Yemen, Irak ve Mısır kendisine bağlanır. Mervan b. Hakem’in Emevilerin başına geçmesiyle gün geçtikçe zayıflayan Abdullah b. Zübeyir tekrar Ka’be’de kuşatma altına

---

⁶⁹ İlhan, *Mehdilik*, ss. 111-18.

⁷⁰ a.y.

alındı. Bu defa muhasara komutanı meşhur Haccac b. Yusuf'tur. Bu muhasara sonucu Abdullah b. Zübeyir arkadaşlarıyla birlikte hicri 73'te Ka'be'de öldürülmüştür.⁷¹

Hadislerde dikkate şayan husus adeta bu olayların betimlenmiş halidir. Buna binaen ister istemez aklımıza şu geliyor: Harre hadisesinden sonra Medine'nin yağmalanması ve estirilen terör daha buradaki halkın aklında ve hafızalarında taze iken Haccac b. Yusuf'un Şam'dan gönderilmesi buradaki insanları bir daha dehşet ve korkuya düşürmüştür. Bu vaziyette bu ordunun yere batırılmasını hayal etmekten başka doğal ne olabilir? İbn Mace'nin de rivayetinde olduğu gibi Abdullah b. Safvan'ın "Biz Haccac ordusu geldiği zaman bu ordunun o ordu olduğunu sandık" sözünde tasvir edilmek istenen ruh halini açıkça anlamaktayız. Hatırlayalım ki Abdullah b. Safvan Abdullah b. Zübeyir ile beraber Ka'be'de öldürülenlerdendir. Bütün dürüstlüğüne ve doğru sözlü olmasına rağmen toplumun daha evvel korkunç bir benzerini yaşadığı terörün yenisinden kurtulmak için beklediği sırada ortaya atılan her hayalin bir gerçek olarak kabul göreceğini düşünürsek Abdullah b. Safvan'ın veya bir başkasının Şamdan gelen ordunun Beyda'da batmasını arzulamış olması son derece doğaldır.⁷²

Madelugn, neredeyse bütünüyle Abdullah b. Zübeyir'in Mehdîliğini/gerçek Halifeliğini anlatıp onu desteklemek için bu rivayetin Abdullah b. Haris kanalı ile ortaya atıldığını geniş bir şekilde inceleyerek, iddia etmiştir. Ayrıca Avni İlhan, Beyda'da batırılacak ordu ile alakalı rivayetlerde Mehdî ismi açık bir şekilde geçmemektedir. Bu rivayetin Mehdî'ye işaret ettiği yapılan yorumlardan anlaşılmaktadır. Diye zikretmiştir.⁷³

1.3. ŞİA'DA MEHDÎ KONUSU

1.3.1. Gulât Fırkalarında Mehdîlik

Bu fırka mensuplarına Hz. Ali hakkında aşırılığa gittikleri ve ifrata varan sözler söyledikleri için Gâliye denilmiştir.⁷⁴ Gulat'ın Şii fırkaları içinde oldukça faal olduğunu,

---

⁷¹ İlhan, *Mehdîlik*, ss. 118-28.

⁷² a.y

⁷³ Wilfred Madelung, "Abdullah bin el-Zübeyr ve Mehdî", 1992, ss. 389-409, <http://acikerisim.deu.edu.tr:8080/xmlui/handle/12345/4129>; İlhan, *Mehdîlik*, s. 129.

⁷⁴ el-Eşârî, *Makâlâtü'l-İslâmiyyîn*, s. 35.

Şiiliğe nispet edilen aşırı fikirleri bunların geliştirdiğini, çoğunda ortak, tamamın mehdilik iddiası olduğu ilgili literatürlerde mevcuttur.

Beyaniyye: Beyan b. Seman et-Temîmî'nin kurduğu firkadır. Bu firka mensupları Hz. Ali'ye İlahi bir parça hulûl ettiğini ve bundan dolayı Hz. Ali'nin gaybı bildiğini, kafirlere karşı bu ilâhi sıfat ile muharebe etmiş, zafere ulaşmış, Hayberin kapsını da bu ilâhi güçle açtığı iddiasında bulunmuşlardır. Daha sonra ilâhi cüz'ün Hz. Ali'den tenasüh yoluyla Muhammed b. Hanefiyye'ye, ondan oğlu Ebu Haşim'e ve Ebu Haşim'den kendisine intikal ettiğini ile sürmüştür. **“Bu (Kur'an) insanlar için bir beyandır (Âl-i İmran 3/138)”** âyetini ise kendisinin imam olduğuna dair delil olduğunu söylemiştir. Bu firka Beyan'nın ölümü ile son bulmuştur.⁷⁵

Muğiriyye: Bunlar Muğire b. Saîd el-İclî'ye tabi olanlardır. Bu firka mensupları İmamet'in Hz. Ali, Hasan ve Hüseyin'den sonra torunu, Muhammed b. Abdullah b. El-Hasan b. Ali'ye geçtiği iddiasında bulunmuş ve onun beklenen Mehdî olduğunu dile getirmiştir; mehdî'nin isminin Hz. Peygamberin ismine babasının ismi de Rasûlullah'ın babasının ismine benzemesi rivayetini buna delil göstermişlerdir. Teşbih ve yaratılışın başlangıcı hususunda aşırılığa gitmesinin yanı sıra, Hz. Ali'nin İlâh olduğu, Hz. Muhammed, Ali, Fatıma, Hasan, Hüseyin'in aslında bir tek varlık olduğunu ve ilâhî ruhun hepsine müsavi olarak hulûl ettiğini iddia etmişlerdir. Muğire'nin Hz. Ali'ye ilâhlık nispet etmesi üzerine, mensupları ölümünden sonra onun için de aynı iddiayı ileri sürmüştürler.⁷⁶

Bu grup Ebû Mansur el-İclî'nin mensuplarıdır. Bunlar Ebu Mansûr'un göğge çıktığını Allah'ın da onun başını okşayıp “Ey oğlum git benden tebliğde bulun!” dediği, sonra yere indirildiği iddiasında bulunurlar.⁷⁷

⁷⁵ İlhan, *Mehdîlik*, s. 67; eş-Şehristânî, *El-Milel ve'n-Nihal*, ss. 139-40.

⁷⁶ el-İmâm Ebû Mansûr Abdulkahir b. Tâhir b. Muhammed el-Bağdâdî, *Mezhepler Arasındaki Farklılıklar (El-Fark Beyn'l-Firak)*, çev. Ethem Ruhi Fığlalı, Ankara: T.D.V yayınları, 1991, ss. 182-85; İlhan, *Mehdîlik*, s. 67.

⁷⁷ Kutluay, *İslam ve Yahudi Mezhepleri*, s. 141; İbn Hazm Ebû Muhammed Alî b. Ahmed b. Said b. Hazm el-Endelüsî el-Kurtubî, *El-Fasl Fi'l-Milel Ve'l-Ehvâ' Ve'n-Nihal (Dinler ve Mezhepler Tarihi)*, çev. Halil İbrahim Bulut, İstanbul: Türkiye yazma eserler kurumu başkanlığı yayınları, 2017, c. 3, s. 466.

Hattabiyye: Bu fırka Beni Esed'in âzatl kölesi Ebu'l- Hattâb Muhammed b. Ebi Zeyneb'in el- Esedî el-Ecda'nın taraftarlarının oluşturduğu firkadır. Bu fırka mensupları Ebul-Hattâb'ın ve Horasanlı el-Mukanna'nın İlahlığını iddia etmişlerdir.⁷⁸

Buraya kadar zikrettiğimiz Gulât firkaların uluhiyet/İlah'lık iddialarının yanı sıra mehdilik fikirleri de söz konudur. Şimdi bahis konusu edeceğimiz Gulât firkalarının ise doğrudan irtibatı mehdilikle alakalıdır.

Sebeiyye: Bu grup, İslam kültüründe efsanevi/hurafevi bir kimliğe sahip olan Abdullah b. Sebe'ye nispet edilen fırkanın mensuplarıdır. Bu grup mensupları Allah'ın ruhunun birinden diğerine intikal etmek suretiyle nebîlerine intikal ettiğini iddia ederler. Hz. Muhammed'in ahirete irtihalinden sonra bu ruhun Hz. Ali'ye ondan da imam olan oğullarına intikal ettiği ileri sürerler. İddia edildiğine göre Abdullah b. Sebe Ali b. Ebû Talib hayattayken de ona gelerek "Sen O'sun" demiştir, bunun üzerine Ali O kimdir? diye sorar, o da sen İlah'sın diye cevap verir. Bunun üzerine Hz. Ali yakılma emrini verir, ancak ileride bu cezalandırma sonucu çıkacak sıkıntılardan çekinerek onu Medain'e sürgün etmiştir.⁷⁹

İbn Sebe'nin Ateşe atılarak yakılması cezalandırması emri üzerine taraftarları onun İlah olduğuna dair fikrimiz pekişmiştir, çünkü sadece İlahlar yakarak cezalandırır demişlerdir. İbn Hazm gibi bir kısım alimlere göre, Hz. Muhammed'in ölmediği ileride geri döneceği fikrini ilk defa ortaya atarak aynı iddiayı Ali b. Ebu Talib hakkında da ileri sürerek Mehdî inancının temelini ortaya atanın Abdullah b. Sebe olduğunu belirtir. Onun, bir grup halkın Ebu Hasan'a bağlılığının büyüklüğünü, Rasûlullah'a olan yakınlığını olabildiğine istismar etmiş ve İlahlık mertebesine çakarmışlardır. Bu iddianın gereği olarak Hz. Ali'nin ölümsüzlüğü de söz konusu olur. Dolayısıyla Medain'de sürgündeyken Hz. Ali'nin şehadet haberi Kufe'den gelince "Onun beynini yetmiş ayrı bohça içerisinde getirmiş olsanız bile sizi tasdik etmeyiz. O semâ'dan inip dünyaya hâkim olmadıkça ölmez" diye cevap vermiştir.⁸⁰

⁷⁸ Faruk Gün, "Mehdîlik İnancı Üzerine Bir İnceleme", s. 117; el-Bağdâdî, *Mezhepler Arasındaki Farklılıklar (El-Fark Beyn'l-Firak)*, s. 191.

⁷⁹ İlhan, *Mehdîlik*, s. 68.

⁸⁰ a.g.e., s. 69.

Daha sonra da: “O ölmemiştir, kıyamet gününden önce bu dünyaya yeniden dönecek, zulüm ile dolan yeryüzünü yeniden adaletle dolduracaktır. Hz. Ali’nin suretinde öldürülen şeytandır. Nasıl Yahudi ve Hristiyanlar mesih’in öldürüldüğünü zannetmişlerse Hz. Ali’nin öldürüldüğünü zannederler de aynı şekilde vehme kapılmışlardır. O göklerde ve pek yakında düşmanlarından intikam alacaktır. O ölmemiştir. Kûfe Mescidinde iki kaynak çıkacak, birinden bal diğerinden yağ akacak, taraftarları bundan faydalanacaktır, diyerek Hz. Ali’nin Mehdî-i muntazar olduğunu beyan etmiştir.” Bir kısım Sebei’lere göre Hz. Ali bulutlardadır. Gök gürültüsü onun sesi, şimşek ise kamçısıdır. Bu sebeple onlar gök gürültüsü duyduklarında “selâm sana ey Mü’minlerin emiri!” diye bağırlarlar.⁸¹

Muhtariyye (Keysaniyye): Ebu İshak el-Muhtar b. Ebi Ubeyd es-Sakafi Muhammed b. El-Hanefiyye’nin manevi nüfuzundan faydalanarak Muhtariyye mezhebini kurmuştur. Muhtar önceleri harici idi daha sonra Abdullah b. Zübeyir’e tabi olur. Bu sıralarda Abdullah b. zübeyir’in Muhammed b. el-Hanefiyye ve Abdullah b. Abbas’ın nüfuzundan faydalanma amacıyla onları biat etmeye zorlama neticesi ret cevabı alır. Bu da Muhtar için bulunmaz bir fırsat olur. Hz. Hüseyin’inin katillerinden intikamını almak istemesiyle baskı altında bulunan grupların arkasından geleceğini düşünür. Bu işin kendi adına yapılması halinde iyi bir sonuç alınamayacağını bilerek Ali b. Hüseyin b. Ali’e mektup yazar. Mektupta Ona biat edeceğini ve onun adına hareket edeceğini dile getirince reddeder ve halkın ileri gelenlerine onun fâsık, yalancı biri olduğunu söyler. Ali b. Hüseyin’den beklediği cevabı alamayan Muhtar, aynı hususu Muhammed b. el-Hanefiyy’ye yazar. Abdullah ibn. Abbas’ın tavsiyesiyle ibn. Hanefiyye karşılık vermeden sükût eder. Bu durumu kendine ruhsat sayan Muhtar, Kûfe’ye giderek halka Muhammed b. Hanefiyye’nin Mehdî olduğu ve kendisine onun adına biat edileceğini; çünkü Mehdî’nin kendisine böyle emir verdiğini izah etti. Bu haberden dolayı toplanan halka bir hutbe verdi. “Vasî oğlu (Hz. Ali) Mehdî, yani Ali oğlu Muhammed beni size veziri ve emini olarak gönderdi. Size emir olarak seçti. Bundan hiçbir suretle şüpheniz olmamalıdır. Beni dinsizlerle harbedip Ehl-i Beyt’inin kanının intikamını almaya, zayıfları müdafaa etmeye memur etti”. Halk daha önceden Muhtarın güvenilir biri

---

⁸¹ el-Bağdâdî, *Mezhepler Arasındaki Farklılıklar (El-Fark Beyn'l-Fırak)*, ss. 177-78; el-Kurtubî, *İbn Hazm*, c. 3, ss. 468-70; İlhan, *Mehdîlik*, ss. 68-70.

olmadığından meselenin aslını öğrenmek amacıyla ibn Hanefiyye bir heyet gönderir. İbn. Hanefiyye'inin gelen heyete "Allah bizim intikamımızı kullarından dilediğinin vasıtası ile alıp, bizi düşmanımıza galip getirsin" der.⁸²

Bu güzel fırsatı kaçırmayan Muhtar hemen bir hutbe irad eder ve kendisinin daha önce bildirildiğinin aslını öğrenmek maksadıyla Medine'ye giden heyetin Mehdî ile görüştüğünü, mehdî'nin onlara da kendisinin söylediğini haber verdiğini bildirdi. Muhtar'ın sözünün hemen ardından Medine'ye giden heyetten birisi kendisini doğrulayınca biat etmeye başladılar. Muhtar'ın durumu gittikçe iyileşiyordu. Kûfe ve civarını hakimiyeti altına almıştı. Bu sırada büyük bir güç olan meşhur komutan el-Eşter'i Muhammed b. El-Hanefiyye tarafından gönderildiğine çeşitli hilelerle ikna ederek kendi safına çekmeyi başarır. Böylece el-Eşter'i de safına çeken Muhtar'a aralarında Mevalinin de bulunduğu pek çok kimse biat etti. El-Eşter'in komutasında Emevî kuvvetleri hırpalanarak Ubeydullah b. Ziyâd öldürülür.⁸³

Böylece Ehl-i Beyt'in intikamı alınmış olur. Kerbelanın intikamından sonra çevresinde meydana gelen ilgi ve alaka Muhtar'ı kendi hesabına harekete ve iktidar elde etmeye sevk etmiştir. Önce nübüvvetini, daha sonra da ilâhlığı ilan etmiştir. Muhtar'ın gittikçe büyüyen tehlikesi fark eden Abdullah b. Zübeyir bir taraftan onu ortadan kaldırmak için kardeşini görevlendirirken diğer taraftan da onunla iş birliği içinde olan Muahmmmed b. El-Hanefiyye'yi hapse attırmış, daha sonra Radv'a sürgün etmiştir. Komutanı el-Eşter'in Musul'da Şamlılarla savaşı nedeniyle yardıma gelememesi neticesinde, Abdullah b. Zübeyir'in kardeşi ve Irak valisi olan Mus'ab'ın karşısında dayanamayan Muhtar, dört ay muhasaradan sonra yanında on dokuz arkadaşı olduğu halde çıkıp vurularak 67 yaşında ölmüştür. Ölümünden sonra onun imametine inanlar ve Muhtar'ın yolunda gidenlerden bir kısmı imametini, oğlu Ebu Haşim'e geçtiğini dile getirirken diğer bir grup ise onun ölmediğini ashabından kırk kişi ile Radva dağında ikamet etmekte olduğunu söylüyordu. Ebu Kurb ed-Darîr'in fırkası olan "el-Kurbîyye"ye göre; O diridir. Mutlaka çıkıp gelecektir. Onların beslendiği birinden bal, diğerinden su akan iki kaynak vardır. Sağındaki aslan bile solundaki kaplan huruç edeceği zamana kadar onu düşmanlarından korurlar. Melekler inerler ve onuna

---

⁸² İlhan, Mehdilik, ss. 70-76.

⁸³ İlhan, a.g.e. ss.72-77.

konusurlar. Onu ve ashabını eğlendirirler. Onun Radva Dağında hapsedilişinin sebebi hususunda da yine aralarında ihtilafa düşerler. Bir kısmı: Yezid b. Muaviye'ye biat edip onun hediyelerini kabul ettiği için ona bir cezadır derken diğer bir kol: Onun hapsinin sebebini bilemeyiz. Bu ancak Allah'ın bilebileceği bir sırdır der. Bir başka grup ise: Bu, Abdülmelik b. Mervan'a biat ettiği için ona bir cezadır derler.⁸⁴

Nusayriyye: Gulât fırkalarından bir diğeri de Nusayriyye'dir. Batinilikten kaynaklanan bu fırka Hz. Ali Hz. Muhammed ve Selman-ı Farisî'nin ilâhlılığını iddia etmiştir. Mezhebin kurucusu olan Muhammed b. Nusayr en-Nemirî (270/883), İmamiyye Şia'sının on birinci imamı el-Hasan el-Askerî (260/873)'nin "bâb"ı olduğunu ileri sürmüş ve onun vefatıyla da oğlu Muhammed b. El-Hasan'ın mehdîliğini kabul etmiştir. Böylece O, imamiyye'nin Sefir veya Nüvab dediği on ikinci gaib imamla irtibat Kur'an kişi yerine kendini ikame etmekte ve bu görüşüyle de son devirlerin, Şiîlikten doğan Bâbilik fırkasına zemin hazırlamış olmaktadır.⁸⁵

Babîlik ve Bahaîlik: Babîlik ve Bahaîlik İsnâ Aşeriyye Şîası içinde teşekkül eden Şeyhiyye tarikatının iddialarından faydalanılarak batılı devletlerin, bilhassa Rusların casusluk teşkilatları tarafından son asırda meydana getirilen aşırı fırkalardandır. Şeyhiyye tarikatının kurucusu Şey Ahmed el-Ahsâî (1241/1826)'nin iddiasına göre: Hz. Muhammed'in hakikati on iki İmamda apaçık bir şekilde tecelli etmiştir. Bu hakikat imamların ardından bin yıl gizli tutulduktan sonra şimdi kendisinde ve müridi Kâzım Reştî (1260/1844) de ortaya çıkmıştır. Ona göre bu iş Allah'ın Peygamberinde, onlardan sonra imamlarda ve son olarak kendisinde en büyük tecellisi olduğundan, hepsi aynı varlığın ayrı tezahürlerinden başka bir şey değildirler. Kısaca bu gerçek, kendilerinde ortaya çıktığı Allah'tır; çünkü Allah ancak imamlar vasıtası ile anlaşılabilir. İmamlara karşı günah işlemek Allah'a karşı günah işlemektir.⁸⁶

İmamlar, Allah'ın her şeyden münezze olan varlığının bilgisi ile malûm olan şeylerin bilgisine açılan "bâb" (kapı)lardır. Onlardan sonra bu bilgi ve hakikatin merkezi

---

⁸⁴ İlhan, *Mehdilik*, ss. 70-78; eş-Şehristânî, *El-Milel ve'n- Nihal*, ss. 136-37; el-Eşârî, *Makâlâtü'l-İslâmiyyîn*, s. 50; Kutluay, *İslam ve Yahudi Mezhepleri*, ss. 117-18.

⁸⁵ Ethem Ruhi Fırlı, *Günümüz İslam Mezhepleri*, 3. bs., İzmir: İzmir İlahiyat Vakfı yayınları, 2014, s. 392; Avni İlhan, *Mehdilik*, s. 79.

⁸⁶ Fırlı, *Bahaîlik*, s. 465.

ise, “kâmil Şiî” olan Ahmed el-Ahsâ ile Kâzım Reştî’dir. Kâzım Reştî (Büyük Gaybet) ten sonra beklenen Mehdî’nin zuhur vaktinin geldiğini; artık onun “bâb”ının açılacağını ve onun aramızda yaşamakta olduğunu beyan etti. Bu sözle de Bâbîliğin kurucusu Mirza Ali Muhammed’i kastediyordu. Mirza Ali Muhammed de Kâzım Reştî’nin ölümünden sonra “bâb” adını zatına tahsisle, “Mehdî Mev’ûd “e açılan “kapı” olduğunu ileri sürmüştür. Mirza Ali Muhammed, Yahudilik ve Hristiyanlıktaki “Bin Yıl” (Millenium) inanişinin Müslümanlara “Nebî kabrinde bin yıl kalmayacaktır” şekline geçen şeklini, on ikinci imamın gaybetinden yani 260/873 yılından itibaren başlatarak bin yıl şeklinde açıklamış ve 1260/1844 yılında kendisinin “bâb” olduğunu iddia etmiştir. İlerleyen zamanda iddiasını bir adım öteye götürmüş ve “Beklenen Mehdî “olduğunu beyan etmiştir. Bu aşırı iddialarını daha da ileri taşıyarak Peygamberliğini ve arkasından da ilâhlığını ileri sürmüştür.⁸⁷

Bu aşırılıklarından ötürü Azerbaycan alimlerince küfrüne fetva verilerek 1266/1850 kurşuna dizilmiştir. Mirza Ali Muhammed’in ölümünden sonra İngilizlerin ve Rusların büyük desteği ile taraftarlarının başına geçen Mirza Hüseyin Ali Edirne’de sürgünde iken “beklenen gerçek Mehdî” olduğunu ileri sürmüş; ilerleyen zamanda bu iddialarına yeni unsurlar da ekleyerek Mehdiliğini, yeni bir din kuruculuğuna kadar götürmüştür. Nitekim Hz. Muhammed’e göre Peygamberlerin iki vasfı vardır. İlki beşerî vasfı; peygamber yer, içer, uyur, hastalanır ve ölür. İkincisi ise ilâhî vasfıdır; bu vasıfla o bir manada Allah’tır. Onunla konuşulduğunda Allah ile konuşulmuş, ona secde edildiğinde de Allah’a secde edilmiş olur. Bahaîlere göre Hz. Adem’den beri gelmiş geçmiş bütün Nebîler ve Rasûller, sadece Tanrı zuhuru olan Baha’yı müjdelemek için gönderilmiştir. Çünkü o bütün dinlerin sözünü ettiği “mev’ûd”dur. Ayrıca dinlerin hepsi sadece Bahâ’nın görüşleri ve ortaya çıkışı için birer başlangıç olarak gönderilmiştir. Tamamı de eksiktir ve ancak Baha’nın gelişiyile tamamlanmıştır. Ondandır da peygamberler gelecektir. Ancak Baha’dan sonraki Tanrı zuhuru 1000 yıldan önce olmayacaktır. Hz. Muhammed’in “hâtemü’n-nebîyyîn” olması Allah’ın ondan sonra rasûller göndermesine engel teşkil etmez.⁸⁸

---

⁸⁷ Faruk Gün, “Mehdilik İnancı Üzerine Bir İnceleme” ss. 106-8.

⁸⁸ Ethem Ruhi Fığlalı, “BAHÂİLİK”, *TDV İslam Anseklpedisi*, İstanbul: İSAM, 1991, c. 4, s. 467; Faruk Gün, “Mehdilik İnancı Üzerine Bir İnceleme”, ss. 107-8; Fığlalı, *Günümüz İslam Mezhepleri*, ss. 455-72; Avni İlhan, *Mehdilik*, ss. 79-81.

Kadiyânîlik: Kadiyânîlik, on dokuzuncu yüzyılın sonlarına doğru Hindistan'ın Pencap bölgesine bağlı, günümüzde ise Pakistan topraklarında bulunan Kâdıyânî da Mirza Gulâm Ahmed Kâdıyânî tarafından kurulmuştur ve bütünüyle İslam kültüründeki “eschatologie” diye zikredilen kıyametle alakalı haberlere dayanmaktadır. Kadiyanilik’de son devrin emperyalistlerce ortaya çıkartılan ve gelişmesine yardımcı olunan Mezheplerden biridir. Hindistan’daki İngiliz sömürge idaresinin fikirlerini benimseyen Mirza Gulâm Ahmed kendisini mehdî ve mesîh olarak tanıtır. O önce İsa b. Meryem’in çarmıha gerilerek öldürüldüğü hakkındaki bilgilerin gerçek olmadığını ortaya koymaya çalışır. Ona göre Hz. İsa çarmıhtan indirildiğinde ölmemiştir yarası “Merhem-i İsa” sürülerek iyileştirildikten sonra Hindistan bölgesine gidip gizlendi Kaşmir denen bölgede eceli ile öldü. O bu görüşüyle şu noktaya gelmek istemektedir. Hz. İsa’nın eceli ile öldüğü sabit olduğuna göre kıyamete yakın dönecek olan İsa b. Meryem değildir. Yine zatının görüşüne göre, mesîh’in kıyametten önce gelmesi muhakkak olacak ve haktır. Bu kişi Hz. Muhammed ümmetinden yani kendisidir. Kadiyânîlik için mehdîlik, mesîhliğin ayrılmaz bir parçasıdır. Mirza Gulâm Ahmed, mesîhlik iddiası ile beraber mehdîliğini de ortaya atarken “günümüz insanının kalbinde Kur’an’ın yer tutması, ancak hususi olarak seçilmiş temiz bir adamın aracılığı, hislerin yenilenmesi ve insanların Rabbinden ruhun üflenmesiyle olur. Bunu yapacak kişi de alemlerin Rabbi vasıtasıyla hidayet olunan mehdî’dir.” demekte ve ardından mehdîliğini ilan edip, Mehdî olarak vazifesinin Allah’ın birliğini semavi alametlerle yeniden kurmak olduğunu belirttikten sonra gerek Şîa, gerek Ehl-i Sünnet’in kabul ettiği, mehdî’nin Hz. Fatıma’nın soyundan geleceğine dair hadisleri, uydurma oldukları gerekçesiyle reddeder. Ancak O, seçmeci bir üslupla, bunlardan daha zayıf olduğu bilinen bir başka hadîse dayanarak fikrini temellendirmede herhangi bir sakınca görmemiştir. Bu rivayet “İsa’dan başka Mehdî yoktur” rivayetidir. Zikredilen rivayti şöyle yorumlamaktadır: Mirza Gulâm Ahmed’in Mesîhliği isbat edildiğine göre, “İsa’dan (yani Mesîh’ten) başka mehdî yoktur” demek Gulâm Ahmed’den başka Mehdî yoktur demektir. Bu Gulâm Ahmed’in mehdîliğinin kesin delili sayılmalıdır.⁸⁹

---

⁸⁹ Durmuş Bulgur, “Kadiyânîlik”, *Şarkiyat Mecmuası*, sy. 13 (2011), ss. 9-10; Fıçlalı, *Çağımızda İtikadi İslam Mezhepleri*, s. 507; Avni İlhan, *Mehdîlik*, ss. 81-83.

Mehdîlik iddiasında bulunan muhtelif şahıslar gibi Mirza Gulâm Ahmed’de bu husustaki Hadis ve rivayetlerde zikredilen alametlerin tamamının zuhur ettiğini, özellikle cahil insanları kolayca kandırabileceği tarzda açıklama ve yorumlarda bulunarak bu hususta risaleler yazmıştır. Kendisine göre Gulâm’ın şahsında Mehdî’nin gerçekleştiğine dair işaretler tamamlanmıştır. Fakat Mehdî’nin adaleti kılıçla ortaya çıkararak tesisi şeklindeki vasfı Gulâm Ahmed tarafından şiddetle reddedilmektedir. Ona göre Hz. Muhammed’in ilk benzeri olan Musâ peygamber’in Mesîhi İsâ nasıl barışsever idiyse, Hz. Muhammed’in mesîhi olan Gulâm Ahmed de İsâ’nın benzeri olarak sulhla hareket edecektir. Kılıç zoruyla İslam’ı yayma ve adaleti tesis etme gibi Mehdî fikrine karışın Gulâm Ahmed’in bu tarzda hareket etmesi şüphesiz ki en çok o sırada Hindistan’a hâkim olan İngiliz hükümetinin memnuniyetini celp etmiştir.⁹⁰

1.3.2. Zeydiyye’de Mehdîlik

Kendi içerisinde farklı guruplara ayrılan Zeydiyye Mezhebinde, Cârûdiyye fırkası genel anlamda beklenen Mehdî inancı fikrine sahiptirler. Onlar Hz. Peygamberin, Hz. Ali’yi isim olarak değil de vasfen imamete tayin ettiğini iddia ederler ve Ali’ye biat etmemekle Sahâbe’nin de küfre düştüklerini ileri sürmüşlerdir. Mezkûr zümre beklenen mehdî’nin şahsının kim olacağı hususunda fikir ayrılığına düşmüştür. Bunlardan bir kısmı “Mehdî Muntazar” ile alakalı herhangi bir şahıs belirtmeyip Hasan ve Hüseyin oğullarından kılıcını çeken ve yoluna çağıran herhangi bir kişi imam olabilir derler. Diğerleri ise Muhammed b. Abdullah. b. Hasan en-Nefsüzzekiyye (ö. 145/762)’nin ölümünü kabul etmeyip onun bir gün geri gelerek dünyaya hâkim olaması beklenen Mehdî olduğunu ileri sürerler. Bir diğer grupta Muhammed b. Kâsım (ö. 219/ 834)’ın beklenen mehdî olduğu kanaatindedir. Bir başkası da Yahya b. Ömer (ö. 250/864)’in ölmediğini ve mehd-i muntazar olduğu fikrini benimserler.⁹¹

1.3.3. İmâmiyye’de Mehdîlik

⁹⁰ Ahmet Yöner, “Kadiyânîlik Bağlamında Mehdîlik”, *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, c. 13, sy. 24 (2011), s. 181; Avni İlhan, *Mehdîlik*, ss. 83-84; Bulgur, “Kadiyânîlik”, s. 10.

⁹¹ İbrahim Bayram, “Zeydiyye Fırkasının Mehdîlik Anlayışı”, *e-Makalat Mezhep Araştırmaları Dergisi*, c. 10, sy. 2 (2017), s. 367; el-Bağdâdî, *Mezhepler Arasındaki Farklılıklar (El-Fark Beyn’l-Firak)*, ss. 26-27; el-Eşârî, *Makâlâtü’l-İslâmiyyîn*, s. 85; eş-Şehristânî, *El-Milel ve’n-Nihal*, ss. 143-44.

İmamiyye adı altında başka pek çok fırka olmakla beraber iki fırka ön plana çıkar, bunlar İsmailiyye ve mehdiliğin tam manasıyla bir inanç esası olarak yerleştiği ve akaidinin buna göre şekillendiği İsnâaşeriyye (on iki imamcılar)'dir. Fakat bunların "Mehdî" inancını son imamda sabitleştirinceye kadar muhtelif evreler geçirdiği ve on ikinci imamdan önce birçok imama mehdî gözüyle bakıldığı da söz konusudur. Örneğin bazılarına göre beklenen Mehdî, İmamiyye'nin beşinci imamı Muhammed el-Bâkır, Navusiyye'ye göre altıncı imam Cafer es-Sâdık, İmamiyye arasında belli bir kişi tayin etmeyen Şumeytiyye'ye göre Muhammed b. Ca'fer'in oğullarından biri, Museviyye'ye göre yedinci imam Musa el-Kâzımdır. Tüm bunlara mukabil İsnâaşeriyye'nin Katiyye kolu Şiî fırkalar içinde, on birinci imam el-Hansan el-Askerî de içinde olmak üzere daha önceki imamların tümünün ölümüne kesinlikle inanır. Bunlara göre sadece on ikinci, aynı zamanda son imam "Beklenen Mehdî"dir.⁹²

1.3.3.1. İsnâaşeriyye'de Mehdilik

Bu fırka imamların sayısının on iki ve on ikinci imamın "Mehdî-i Muntazar" olduğuna inandıkları için isnâaşeriyye ismini almıştır. Bunların inancına göre on iki imamı Allah peygamberine isimleriyle beraber vahyetmiş ve tayin etmiştir. İmamet de bu temel esase uygun şekilde Hz. Ali'den oğlu Hz. Hasan'a daha sonra ikinci oğlu Hz. Hüseyin'e geçmiştir. Bundan sonra imamet Hz. Hüseyin soyundan devam eder ve babadan oğula devam eden sıralama şu şekildedir: Ali Zeynelâbidin, Muhammed Bâkır, Ca'fer es-Sadık, Mûsa Kâzım, Ali Rıza, Muhammed Takî, Ali en-Nakî, Hasan el-Askerî ve on ikinci olarak da Ebul-Kâsım Muhammed el-Mehdî'dir.⁹³

Fırka mensuplarına göre on ikinci imam (Beklenen Mehdî)'in doğumu hicri 255 veya 256 (m.869/870) yılında gerçekleşmiştir. Babası Hasan el-Askerî'nin ölümü üzerine gizlenmiştir. 328/940 yılına kadar olan bu gizlilik süreci Gaybet-i Suğra diye anılır. Bu küçük gaybet döneminde imamla mensupları arasındaki irtibatı Nüvvâb-ı Erba'a veya Süferâ-i Erba'a denen dört sefir sağlamıştır. Bu tarihten 328/940 sonra başlayıp günümüze kadar süren döneme ise Gaybet-i Kübrâ yani "büyük gizlilik" denir. Artık bu dönemde o tamamen gizli ve sağdır. İmamiyye ilgili hadislerde belirtilen âlâmetlere ek olarak yeni

⁹² Avni İlhan, *Mehdilik*, ss. 93-95; Faruk Gün, "Mehdilik İnancı Üzerine Bir İnceleme", s. 115.

⁹³ Avni İlhan, *Mehdilik*, s. 95; Hüseyin Atay, *Ehl-i Sünnet ve Şia*, A.Ü.İ.F Yayınları, 1983, s. 103.

birtakım unsurlar daha ekler. Onlara göre bir inanç esasını bu alametler tamamlandığında, Mehdî, yalan, haksızlık, dinsizlik gibi çeşitli kötülüklerin hüküm sürdüğü; rüşvet, faiz, zina, hırsızlık, adam katletme gibi bütün haramların helal sayıldığı; namaz, zekât, oruç gibi dini emirlerin terkedildiği; emr-i bil-Ma'ruf ve nehy anil-Münker "iyiliği emretme kötülükten sakındırma"nın kalktığı; zulüm ve adaletsizliğin yayıldığı; Müslümanların tutunacakları dalların koptuğu; Kura'an ve İslam'ın sadece isimlerinin kaldığı ve saire gibi bozuk bir zamanda ortaya çıkacak ve yeryüzünü yeniden adâletle dolduracaktır. Fakat ondan önce "mehdîlik" iddiasıyla birçok kişi çıkacak ve halkı aldatacak, Ramazan ayında herkesi dehşete düşürecek bir ses onu bildirecek, aynı ayda güneşle ay arka arkaya tutulacak ve sonra beklenen Mehdî zuhur edecektir. Bedir harbine katılanların sayısı kadar yani (313) kişi ona Ka'be'de biat edecek ve onları bütün müminler takip edecek, mesîh inecek ve onun arkasında namaz kılacak, Deccâl'ı öldürecek, sonuç olarak İslâm bütün dünyaya yayılacaktır.⁹⁴

İsnâaşeriyy'ye göre, mehdî'nin zuhurundan önceki pek çok alamet günümüzde vuku bulmuştur. Bu konuyu bildiren hadisler de bize en sahih yollarla ulaşmıştır. Ancak daha son ve kat'î alametler gözükmemiştir. Örnek olarak Süfyânî'nin zuhuru, güneşin batıdan doğuşu verilebilir. İmam Humeyni'nin (03.06.1989) belirttiği gibi, O şartların zorluğu nedeniyle, Hz. Peygamber ve İmamların tamamlayamadığı dünya'nın fethi ve İslami yürüyüşü hedefine ulaştıracak liderdir. Ümmetin onun çıkışına gayret göstermesi; zemin hazırlaması ve bu doğrultuda kötülüklerle mücadele etmesi gerekir. Onun gizli kalmasının mesuliyeti ümmetin omuzlarındadır.⁹⁵

1.3.4. İsmâiliyye'de Mehdîlik

Bu fırka Şiâ'nın altıncı imamı kabul edilen Ca'fer es-Sâdık'ın vefatından sonra daha önce imam olması vasiyet edilen ancak babası Ca'fer es-Sâdık'ın vefatından önce vefat eden büyük oğlu İsmail'in imametini kabul edenlerin oluşturduğu fırkaya İsmail b. Ca'fer'e nisbetle İsmailiyye denilmiştir. Ca'fer'den sonra yedinci ve son imam olduğu

⁹⁴ Meşkûr, *Tarih-i Şia ve Fırka hâ-i İslâm tâ Karn-i Çahârum*, s. 137; Fığlalı, *Günümüz İslam Mezhepleri*, ss. 279-80; Cemil Hakyemez, "Mehdî Düşüncesinin İtikadileşmesi Üzerine", *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, c. 3, sy. 5 (2004), s. 136; Hasan Onat, "Şiî İmamet Nazariyesi (Kuleyni, Kummi ve Tusi'nin Görüşleri Çerçevesinde)", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, c. 32, sy. 1 (1991), s. 109.

⁹⁵ Avni İlhan, *Mehdîlik*, ss. 101-2.

hasebiyle İsmailiyye'ye “yedi imamcılar” veya seb'iyye denilmiştir. İlk İsmaililer, muâsırlarınca Karmatî/Karâmite veya Bâtiniyye şeklinde anılıyordu. Fakat İsmaililer, kendilerini “Dava” ya da “Dava el-Hâdiye” diye isimlendirmektedirler.⁹⁶

Şîî'ler imam Ca'fer'in ölümünden sonra imametın kime geçeceği hususunda ihtilafa düşmüştür. İsnâaşeriyye Ca'fer'in kendisinden sonra imamete diğer oğlu Musa Kâzım'ı vasiyet ettiğini dile getirirken; İsmâililerden bir grup Ca'fer'in vefatından sonra imametın nasla ve çocuklarının görüş birliğiyle İsmâil b. Ca'fer'e intikalini savunurken, İsmâil'in babasından öce vefatı hususunda ihtilaf etmişlerdir. Bazıları İsmâil'in ölmediğini, kendini ölmüş göstermek için Abbasî halifelerine karşı tayıye yaptığını, aralarında Mansur'un Medine âmiline de bulunduğu bir topluluğun, bu hadiseye şahit olduğunu belirtir. Bir grupta onun hakikaten öldüğünü, fakat nassın geriye alınamayacağını ve imametın hakkında nas olan imamın nesline geçeceğini, başkasına geçmeyeceğini, dolasıyla İsmâil'den sonra imam oğlu Muhammed b. İsmâil olduğunu idea ettiler. Bir diğer grup ise daha sonra imametın başkasına geçmeyip Muhammed b. İsmâil'de kaldığını, onun gaybetten sonra geri geleceğini beyan etmiştir.⁹⁷

Bu fırka da diğer Şîî fırkalarda olduğu gibi, zulmü kılıçla ortadan kaldırma ve adaleti tesis etme anlayışı benimsenmez; kılıçla ikame yerine bâtinî bir anlayışla dinin ıslahı ve yenilenmesi fikrini benimserler. Doğunun kadim dinleri ve yeni-Eflatuncu felsefeden toplama fikirleri ile Sünnî İslam'dan uzak ve ifratçı bir anlayış olan bâtinîyye'nin etkisi altında gelişen ismâiliyye, kuruluşundan itibaren birbuçuk asır gizli bir şekilde fa'âliyet yürütmüştür. Bu zaman diliminde dâiler tarafından fikirlerini yaymaya gayret eden ismâilî'ler, ortaya attıkları, zulüm ve istibdatla dolu dünyayı adalet ve doğrulukla dolduracak bir mehdî'nin geleceği fikri, özellikle idareden rahatsız olan ve ekonomik buhrandan en çok etkilenen işçi sınıfından rakamları gittikçe çoğalan muhalifleri kendilerine kazanmada çok verimli sonuçlar elde etmişlerdir. Buna misal

---

⁹⁶ eş-Şehristânî, *El-Milel ve'n- Nihal*, s. 152; Atay, *Ehl-i Sünnet ve Şia*, s. 92.; Cansu Kaymal, “Şia'da İmamet Meselesi ve Egemenlik”, *Bilecik Şeyh Edebalı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, c. 2, sy. 1 (2017), s. 178;

⁹⁷ eş-Şehristânî, *El-Milel ve'n- Nihal*, s. 152; Avni İlhan, *Mehdîlik*, ss. 103-4; Kaymal, “Şia'da İmamet Meselesi ve Egemenlik”, s. 178; Meşkûr, *Tarih-i Şia ve Fırka hâ-i İslâm tâ Karn-i Çahârum*, s. 190; Muammed Ebü Zehra, *İslâm'da Fikhî Mezhepler Tarihi*, çev. Abulkadir Şener, 2. bs., Hisar Neşriyat, 1978, s. 58.

olarak Bahreyn dâîleri, Bahreyn’de iktidarı ele geçirerek Karmetî devletini kurmaları gösterilebilir.⁹⁸

Dâîler fikirlerinin büyük bir halk kitlesi tarafından benimsendiğine ve yeterince güçlendiklerine inanmaları dolayısıyla 297/909 yılında “gizli imam” olarak görülen Ubeydullah’ı, saklandığı yerden çıkararak “el-Mehdî” unvanıyla halife yaptılar. Böylece ismâîliler Fatımî devleti ismiyle yâd olacak devleti kurmuş oldular. Kurulan bu devlet 597/1171 senesinde Selâhaddîn Eyyûbî tarafından ortadan kaldırılmasıyla ismâîlilerdeki “Mehdî” inancı, kısmen “gaib imam” anlayışına dönmüş olmakla beraber, esas itibariyle İsmâîlîlerin başlarında bulunan imamın kudsiyetine olan aşırı inançla, ihtilalci fikirlerinden uzaklaşma temayülü içine girmiştir, denebilir. Böylece “gaib imamın büyük yetkilerine sahip olan ve halihazır başta bulunan “hüccet”, kılıçla zulmü ortadan kaldırıp adaleti tesis edecek bir “Mehdî” değil, dini ıslah eden ve yenileyen manevî bir önderdir. Netice itibariyle ismâîlilerde, imâmiyye’de benimsenen anlamda bir “intizar” fikri söz konusu değildir.⁹⁹

1.4. EHL-İ SÜNNET’TE MEHDİLİK

Ehl-i Sünnet akaidinde mehdîlik inancı temel inanç esasları arasında yer almaz. Ancak h.II. asırdan itibaren İslam alemindeki siyasi gelişmeler neticesinde, hayal kırıklığına uğrayan Sünnî halk kitlelerinin de kalplerinde yer bulmaya başlamıştır. Bununla beraber İmâm Mâlik, Ebu Hanîfe, İmâm Şâfiî, Mâtürîdî, Bâkillanî, Cüveynî, İcî, Nesefî gibi alimler Mehdi inancı hususuna herhangi bir ifade de bulunmamıştır. Ancak Eşârî, Bağdâdî ve Şehristânî gibi alimler, mehdîliğin Mezhepler tarihi içindeki oluşumu hakkında bilgi vermektedirler. Son dönem Ehl-i Sünnet alimleri ise mehdîliği kıyamet alametleri arasında muhtasar bir şekilde zikredip bunun bir inanç esası olmadığına dikkat çekmişlerdir. Bunun yanısıra İbn Kesir, Heytemî, gibi bazı Sünnî alimler eserlerinde mehdîliği savunmuş, ispatına kadar gitmişlerdir.¹⁰⁰

⁹⁸ Fığlalı, *Günümüz İslam Mezhepleri*, s. 282.

⁹⁹ Yusuf Şevki Yavuz, “Beklenen Kurtarıcı İnancı”, s. 98; Fığlalı, *Günümüz İslam Mezhepleri*, s. 282; Mustafa Öz, “Mehdîlik”, *Mehdîlik*, İstanbul: T.D.V yayınları, 2003, c. 28, s. 385.

¹⁰⁰ Faruk Gün, “Mehdîlik İnancı Üzerine Bir İnceleme”, ss. 118-19; el-Bağdâdî, *Mezhepler Arasındaki Farklılıklar (El-Fark Beyn’l-Fırak)*, ss. 26-53; el-Eşârî, *Makâlâtü’l-İslâmiyyîn*, ss. 35-60.

Ehl-i Sünnet'te mehdîliği kabul edenler konuyla alakalı hadis rivayetlerine dayanarak bunların büyük bir çoğunluk tarafından nakledildiğini iddia ederek Mehdînin zuhurunu kıyamet alametlerinden birisi olarak kabul ederler. Mehdî fikrini reddedenler ise; mehdîlik konusuna dair Kur'an'ın herhangi bir yerinde bahsi geçmediği gibi, Müslümanlarca muteber sayılan hadis kaynakları Buhârî ve Müslim'de mevzu bahis olan mehdîlikle alakalı bir hadisin yer almadığına, ilgili hadislerin zayıf hadisler olduğuna neredeyse tamamının cerh edildiğini hatta içlerinde uydurmaların yer aldığına, hadisler içerisinde çelişkiler olduğunu beyan ederler.¹⁰¹

1.4.1. Tasavvuf'ta Mehdîlik

Tasavvufçuların mehdîlik hususunda Şî'lerden etkilenerek mehdîlik fikrini kabul etmeleriyle beraber, mehdîlik düşüncesi İslam coğrafyasına hızlı bir şekilde yayılmıştır. Mutasavvıflar rüya ve tevil yetenekleriyle mehdîlik hakkındaki değişik yorumları uzlaştırmaya çalışıp Hz. Peygamberin kızı Fatıma evladından olan mehdî'nin zuhurunu kendilerine has bir şekilde mükâşefe yolu ile açıklamaya çalışmışlardır. Şîliğin yanı sıra politik hadiselerinde tesiri ile mutasavvıflar mehdîlik hakkındaki Şia'nın iddia ettiklerinden farklı olsa da onun geleceğini savunmuşlardır.¹⁰²

İlk dönem Sûfiler mehdîliği mevzu bahis etmezken, buna karşılık Muhyiddin İbnü'l-Arabî ve İbn. Seb' gibi alimler konuyla alakalı fikirler beyan etmişlerdir. İbnü'l-Arabî'ye göre Hz. Muhammed nasıl nebîlerin sonuncusu ise vasîlerin sonuncusu olan mehdî de Hasan b. Ali neslinden gelecek, İslâm fikhını uygulayacak, içtihadında yanılmayacak, Hz. İsa onun vezirlerinden biri olacak, Kıymet yaklaşım mehdî zuhur edince Hızır ona şahitlik edecektir.¹⁰³

---

¹⁰¹ İbn-Haldun, *Mukaddime*, c. 1, ss. 581-96; Ahmet Yöner, *Mehdîlik fikri ve Müslümanlar arasındaki ilk tezahürleri*, s. 33; Faruk Gün, "Mehdîlik İnancı Üzerine Bir İnceleme", s. 120; Mustafa Akman, "Mehdî İnancı Özelinde İlmî Çalışmalar İle Günümüz Toplumunun Geleneksel Anlayışı Arasında Görülen Uyuşmazlıklar, Bunun Yansımaları Ve Çözüm Önerileri", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, c. 10, sy. 51 (2017), s. 1219.

¹⁰² Yusuf Şevki Yavuz, "Mehdî", s. 372; Faruk Gün, "Mehdîlik İnancı Üzerine Bir İnceleme", *Mardin Artuklu Üniversitesi İlahiyat Bilimleri Fakültesi Dergisi*, c. 4, sy. 1 (2017), s. 120.

¹⁰³ Öz, "Mehdîlik", s. 385; Akman, "Mehdî İnancı Özelinde İlmî Çalışmalar İle Günümüz Toplumunun Geleneksel Anlayışı Arasında Görülen Uyuşmazlıklar, Bunun Yansımaları Ve Çözüm Önerileri", s. 1218.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1. İSKENDER EROL EVRENOSOĞLU VE MEHDİLİK/RİSÂLETİDDİASI

1.1. İSKENDER EVRENOSOĞLU'NUN HAYATI

İskender Erol Evrenosoğlu ailenin üçüncü çocuğu olarak, Eşref Rumî'nin (779/1377 tarihinde dünyaya ya gelen, 874/1469/70s'da Bursa İznik'te vefat eden Eşrefoğlu Rumî, hacı Bayam-ı Velî damadı olmakla birlikte ayrıca Abdulkâdir Geylanî'den sonra Kâdirî tarikatının ikinci pîri sayılır. Bkz. DİA, *Eşrefoğlu Rumî*) bir işareti ile 29.11.1933 tarihinde İznik'te doğmuştur. Soyunun Bozoklu Hana'dan geldiği, Şerif ve iki çocuk babası olduğu belirtilir.¹⁰⁴19.11.2019 tarihinde ABD'nin Virginia Eyaleti'nin Norflok kendinde hayatını kaybeden Evrenosoğlu'nun Cenazesi memleketi Bursa da toprağa verilmiştir.¹⁰⁵

İlk, orta ve lise eğitimini Bursa'da tamamlayan Evrenosoğlu, İstanbul Yüksek Ekonomi ve Ticaret okulu (günümüz Marmara Üniversitesi)'dan 1956 da mezun olmuştur. Yüksek Lisan eğitimini Orta Doğu Teknik Üniversitesinde iktisat üzerine yapmıştır. Askerî vazifesini Kore'de 1957-1958 tarihleri arasında ifa etmiştir.¹⁰⁶

Türkiye Vakıflar Bankası, Kamu İktisadi Teşekkülleri ve Devlet Planlama Teşkilatı'nda müdürlük, Bandırma ve Tokat'ta müfettişlik, uzmanlık görevleri icra etmiştir. 1972 yılında Devlet Planlama Teşkilatı'ndan ayrılan Evrenosoğlu, fizibilite çalışmaları yapan bir iş yeri açmıştır. İlerleyen zamanda ekonomi planlama bölümünde çalışmalarını devam ettirmek üzere DPT'ye geri çağırılmıştır. O senelerde ekonomik alanda çeşitli yazılar yazan Evrenosoğlu Teşvik ve uygulama 'da başta Türkiye ekonomi

¹⁰⁴İ. Evrenosoğlu, *Efendi Hazretleri Tanıtım Videosu*, Mihr Vakfı İnternet sitesi, (20.08.2019), <https://www.mihir.com/kitaplar/263/imam-iskender-ali-mihr-hazretleri>,.

¹⁰⁵ <https://www.independentturkish.com/node/95031/haber/peygamberlik-iddias%C4%B1nda-bulunan-iskender-evreneso%C4%9Flu-abdde-%C3%B6ld%C3%BC>, 11.11.2019.
<https://www.independentturkish.com/node/95031/haber/peygamberlik-iddias%C4%B1nda-bulunan-iskender-evreneso%C4%9Flu-abdde-%C3%B6ld%C3%BC>. 05.12.2019.

¹⁰⁶"İmam İskender Ali Mihr hazretleri" <https://www.mihir.com/kitaplar/263/imam-iskender-ali-mihr-hazretleri> 24.08.2019.

dergisi olmak üzere Ege, Türkiye İktisat Meseleleri ve Ticaretçileri gibi dergilerde de yazılar yazmıştır.¹⁰⁷

1989 yılında Mihr Vakfını Kuran, aynı zamanda Vakfın genel başkanlığını üstlenen Evrenosoğlu, İslam, ekonomi, modern teknoloji ve daha birçok ilmi alanda yurtiçi ve yurtdışı olmak üzere, bu ilimlerin gelişmesine katkı sağlayacağını iddia ettiği konferans ve seminerler düzenleyerek çalışmalarını yürütmüştür.¹⁰⁸

Allah katında manevi değerinin olduğunu iddia ettiği eserlerinde, yine kendisine Allah tarafında verildiğini iddia ettiği İmam İskender Ali MİHR unvanını kullanmıştır.¹⁰⁹

1992’de faaliyete geçirdiği, uydu üzerinden yayın yapan Mihr TV, Radyosunun kurucusu ve aynı zamanda Mihr dergisinin de başyazarlığını üstlenen Evrenosoğlu, 2000 yılının nisan ayında “Allah’ın üniversitesi” olarak nitelendirdiği bir üniversite kurmuş ve rektörlüğünü üstlenmiştir. Üniversitesinde verdiği tefsir derslerini, Türkçe, Arapça ve Latince olarak on dokuz cilt halinde Kur’an-ı Kerim tefsiri olarak hazırlamaktadır.¹¹⁰

1.2. ESERLERİ

İskender Evrenosoğlu aslında İstanbul Yüksek Ekonomi ve Ticaret okulu yani bugünkü adıyla Marmara Üniversitesi ekonomi bölümü mezunudur. Onun için kaleme aldığı eserlerinin ve çalışmalarının bir kısmı konumuz dışında olup ekonomi ve ticaret alanında yazılmıştır. Mevzu bahis edeceğimiz eserleri ise genel olarak dini konuları içeren çalışmaları olacaktır. Ayrıca eserlerin içerikleri birbiriyle örtüştüğü için bir kısmını zikredeceği

1.2.1. Mutluluk Tasavvuf İslam

Evrenosoğlu bu eserinin önsöz kısmında Müslümanların, İslam’ın beş şartı ile amel ettiklerini, yaptıkları ibadetler için bu şartların yeterli olacağını düşündüklerinden bahsediyor. Ancak İslam dini için bu şartların yeterli olmayacağını ve daha fazlasının

---

¹⁰⁷ a.y., <https://www.mihir.com/kitaplar/263/imam-iskender-ali-mihr-hazretleri>, 23.08.2019.

¹⁰⁸ a.y., <https://www.mihir.com/kitaplar/263/imam-iskender-ali-mihr-hazretleri>, 23.08.2019.

¹⁰⁹ İmam İskender Ali Mihr kimdir?, <https://www.mihir.com/kitaplar/263/imam-iskender-ali-mihr-hazretleri>, 25.08.2019.

¹¹⁰ a.y.

gerekeceğini iddia etmektedir. Bu hususa Hz. Peygamber ve Ashabının hayatını örnek vererek, onların İslam'ı yaşarken bu zikrettiğimiz şartlarla yetinmediğini ve Kur'an'da inananlara emanet olarak nitelendirilen ruhun teslimi, fizikin teslimi, nefsin teslimi ve iradenin tesliminin de zarurî olduğunu beyan etmektedir.¹¹¹

Eserin birinci Bölümünde kâinatın yaratılışı başlığı altında adem (Mekansızlık Yokluk), enerjinin yaratılması, her şeyin çift yaratılması, atom ve elementlerin oluşması, her canlı şeyin sudan yaratılması gibi konuları ayetlerle delillendirerek izah etmeye çalışılmıştır. İkinci Bölümünde ise enerji, hız kanunları, alt hız kanunu ve elektronlar, ışık hızı kanunu ve fotonlar, üst hız kanunu ve nötrino, zaman mekân ve hız ölçüsü gibi hususları zikreder. Üçüncü Bölümde insanın yaratılışı, Âdem aleyhisselâm'a secde, Âdem as. Ve zevcesinin hatası, Âdem a.s'ın yeryüzüne indirilişi, insanın boşuna yaratılmamış olması, her şeyin insan için yaratılmış olması, insanın Allah için yaratılmış olması, ruh, fizik vücut, nefis ve irade gibi konuları ele alınır. Dördüncü Bölümde değiştirilen kutsal kitaplar, hristiyanların ve yahudilerin Allah'a oğul izafe etmeleri, kitaba uymak, Kur'an'ın beyanı, Kur'an bütün ilimleri kapsamaması, Kur'an muhafaza edileceği, Kur'an'a tâbî olma, Kur'an öğüt olduğu ve kalplerdeki hastalıklara şifa olması, Kur'an mürşide ulaştırması, eski kitapların aslı da hidayet rehberi olması, Kur'an-ı Kerim'in lâfzı ve ruhları meselesi, kitap ve mizan gibi hususlar ele alınır.¹¹²

Beşinci bölümde seçme hakkına sahip insanın küfrü veya şükrü seçmesi, Allah'tan dünyayı talep ederek yanlış seçim yapanlar, Allah'ın zatını talep ederek doğru seçim yapanlar, Salih amel işleyenler Allah'ın zatını talep ederek doğru seçim yapanlar olması, dinde zorlamanın olmaması, hakkın çiğnenmesine müsaadenin olmaması, kaza ve kader konuları mevzu bahis olur. Altıncı Bölümde. Peygamberler Allah tarafından seçiliyor olması, peygamberler Allah'ın tasarrufunda olması, vahiy müessesesi, Kur'an mucizesi, gaybın bilinmesi, rasûller, tebliğ, nezir, Kur'an ile uyarmak ve müjdelemek, Kur'an ile öğüt, ücret, uyarılabilenler, tâbî olmayanlara üzülmemek, rasûllerin tezkiye görevi, rasûllerin irşad görevi, rasûllerin teslimi, rasûllerin şahidliği, rasûllerin hidayet görevi, imamlar, hidayetçiler, mürşidler gibi başlıklı bilgiler söz konusu edilir.¹¹³

¹¹¹ İskender Ali Mihr, *Mutluluk Tasavvuf İslam*, Mihr Vakfı Yayınları, 1990, İzmir, ss. 1-4.

¹¹² Mihr, a.g.e, ss. 8-46.

¹¹³ Mihr, a.g.e, ss. 47-77.

Yedinci Bölümde peygamber olan ve peygamber olmayan, Allah'a ulaştıran imamlar, peygamber rasûllerin vazifeleri, peygamber olmayan velî rasûllerin vazifeleri, bütün Nebîlerin kendilerine kitap verilen peygamberler olması, her devirde hidâyetçilerin mutlaka olması, peygamber olmayan rasûller (velî rasûller), her peygamberin imam (halife) ve rasûl olması, her imamın (halife) ve rasûl peygamber olmaması başlıklı konular işlenir. Sekizinci Bölümde seçilmeyenler, şeytan, meleklerle inanmayanlar, Allah'ın kitaplarına inanmayanlar, rasûllere inanmayanlar, ahiret gününe ve yeniden dirilmeye inanmayanlar, tekebbür edenler (kibirlenenler), kadere inanmayanlar, zulmanî ilimlerle uğraşanlar, kalplerine iman girmeyen amelsiz mü'minler, Allah'a ulaşmayı dilemeyen yetersiz amelli mü'minler, hak mü'minler, şeytanın tuzağı, dünya hayatındaki mutsuzluk ve huzursuzluk başlıklı konular ele alınır.¹¹⁴

Dokuzuncu bölümde Kur'an-ı Kerim ve zikir, dua, tövbe, namazın zikirten farklılıkları, oruç, hac, cihad, infak ve zikir, kalbin zikirle nurlanması, tebliğ (davet), zikirin ne olduğu, tesbihin ne olduğu Başlıklı konular zikredilir. Onuncu Bölümde kirâmen kâtibin melekleri ve mizân, ebrâr ve füccûr (sâid-şaki), ashab-ı meş'eme (cehennemlikler), ashab-ı meymene (cennetlikler), amel defteri (hayat filmi), hesap günü, cennet, cehennem hususları beyan edilir.¹¹⁵

On birinci Bölümde Allah'a ulaşmayı dilemek, istiane, mürşidi Allah huşû sahiplerine göstermesi, mürşide ulaşma ve 7 nimet, nefis tezkiyesi, tezkiye ve ruhun vuslatı, cennete giriş, imanı artan hak mü'min olmak, mürşidin önünde tövbe etmek, cennete girememek, takva sahibi olmak ve cennet, evvab ve hafız olmak, nefis kademeleri, emmare nefis, levvame nefis, mülhime nefis, mutmainne nefis, radiye ve mardiyeye nefis, tezkiye olan nefis, nefsi kimin tezkiye edeceği, mürşid nasıl bulunacağı, tövbe ve 7 nimet, vuslat, fırkalara ayrılmamak, kurtuluşa eren tek fırka, Allah'a kul olmak için sıratı mustakîm'e ulaşmak, iblisin vaadi, tek fırka'nın sıratı mustakîm'e ulaşacağı, sıratı mustakîm'in ne olduğu, Hanif olmak, Hanif fitratı, açık şirk, gizli şirk, Allah'a kul olmak, sevapların veya günahların ağır basma hali, ayetleri yalanlayanlar, ayetleri satanlar, ayetlerin yerine şeytanın zulmanî ilmini öğrenenler, dünya hayatında Allah'a

---

¹¹⁴ Mihr, a.g.e, ss. 82-109.

¹¹⁵ Mihr, a.g.e, ss. 111-146.

mülâki olmak, ıslahı nefis (Salih amel işlemek), irade dışı Allah'a dönüş (ölüm), dünya hayatında Allah'a dönüş, cüz'i iradenin dilemesi, ölümle Allah'a dönüş, teslim oluş, vuslat emri, emanetlerin Allah'a teslimi, heva ve hevese tâbî olmamak veya hidayetçiye tâbî olmak, Allah'ın rahîm esmasının tecellisi, heva ve hevese tâbî olmanın sonucu, yedi tarikten oluşan sıratı mustakîm, istiane istemek, İlah'a ezelde verdiğimiz 3 yemin, Allah'ın davetine icabet, hidayet, mürşidin görevi, irşad, en güzel (Ahsen) sığınağa ulaşmak, Allah'ın indinde, Allah ahsen sığınak olması, felâh (kurtuluş), taguta (şeytana) kul olmamak Allah'a kul olmak, başlıkları altında konular kendi yorumlarıyla izah edilmeye çalışılmıştır.¹¹⁶

1.2.2. Risalet Nurları

Evrenosoğlu bu kitabın, önsöz kısmında 1976 yılında yazdırılmaya başlanmış olduğunu, kendisi için büyük önem arz ettiğini, Allah'ın lütuf ve Kerimiyle yazdırdığı sohbet niteliğinde bir kitap olduğunu iddia etmektedir. Yazdırılmaya başlandığı tarihten itibaren gizli tutulması emri üzerine sene 1986'ya kadar kendi kasasında muhafaza etmiş, İlerleyen dönemde kitabın kötü niyetli insanların eline geçmesiyle kitapta birtakım konuları tahrif yoluna gittiklerini iddia eder. Bunun sebebi ise Kur'an'ın esas gayesi olan insanları iki dünya saadetine ulaştıracak zikir, İrşad, teslim ve mürşidin farz olduğunu insanlara açıklamaya çalışmamıza engel olmak istemeleridir diye iddia eder. İskender Evrenosoğlu'nun ifadesine göre: Günümüz din alimlerince Allah kuluyla konuşamaz, kitap yazdıramaz, ilham veremez; ancak kendi kanaatine göre ise bu hususların gerçekleşmesi mümkündür. Örnek olarak: Allah'ın Abdulkadir Geylanî hazretlerine "Risale-i Gavsîyye" isminde bir kitap yazdırdığı, Allah'ın zatına "Gavs-ı A'zam" diye hitap ettiğini, Allah'ı kesin olarak gördüğünü ve Geylanî'ye yazdırılan kitabın ismi de kendisine yazdırılan kitap gibi "Risâle" olduğunu iddia eder. Bir diğer örnekte ise Sait Nursi'ye 132 kitabe'den oluşan "Risale-i Nûr"u, Mevlâna Celalettin-i Rumî'ye "Mesnevî"yi Allah'ın yazdırdığı iddiasında bulunur.¹¹⁷

İskender Evrenosoğlu'nun vahy mahsulü olduğunu iddia ettiği bu kitabında 1-6 bölümleri arası "Risalet Nurları" başlığı altında vahy edilen sureleri vahy'in geldiği tarihleriyle birlikte yazmıştır. Bir sonraki altı bölümünde ise "Basın ve adalet" başlığı

---

¹¹⁶ Mihr, a.g.e, ss. 147-209.

¹¹⁷ İmam İskender Ali Mihr, *Risalet Nurları*, 5. Baskı, Met matbaacılık, 2017 İzmir, ss.1-2.

altında kendisine karşı yapılan iftiralara cevap niteliğinde yazdığı reddiyeler yer almaktadır.¹¹⁸

1.2.3. Tebliğ

İskender Evrenosoğlu bu eserine başlarken: günümüz Türkiye'sinde ve bütün Müslüman ülkelerinde İslam yaşanmamaktadır. Şeriat kaideleriyle yaşamak İslam'ın yaşandığı anlamına gelmez, çünkü Kur'an'ı Kerim'deki iki dünya saadetine ulaştıracak olan farzlar bugünkü şeriat muhtevasında yoktur. Dolayısıyla şeriat uygulayan herhangi bir İslam ülkesinde İslam yaşanmamaktadır. Şeriat gelirse İslam'ı yaşarız diyen Türkiye'deki insanlar, bugün olmadığı gibi o zaman da yaşayamazlar. Bunun nedeni ise 14 asır önce, İslam sadece Hz. Peygamber ve ashabı tarafından bir bütün olarak yaşanıp hayatlarına tatbik edilmiştir. O dönemden sonra ise böyle bir İslami yaşayış söz konusu olmamıştır. Evrenosoğlu ayrıca, Diyanet İşleri Başkanlığının asr-ı saadet'te yaşanan İslam'ı eksik anlattığını, tam manasıyla yaşanmasına da engel olduğunu iddia eder.¹¹⁹

Evrenosoğlu bu kitapta, İslam'dan neler kopmuştur? Başlığı altında, Kur'an kavramlarının, Kur'an hakikatlerinin, farzların, Kur'an-ı Kerim'in en hayati suresinin (Asr suresi) tatbikatının, mutluluk mesajının İslam'dan koptuğunu iddia ederek zikreder.

Bundan sonra ise kasetlerine konu olan başlıkları sıralar. Bugünkü şeriat Kur'an'daki şeriattan neden eksiktir? Başlığı altında ise Allah'a verdiğimiz 3 yemin, daimî zikir, irşad, teslim konuları ele alır. Değiştirilen Kur'an kavramları başlığıyla mümin olmak, sıratı müstakim ve tövbe konularını ayetler vererek sıralar. Hidayette olmak veya dalalette olmak başlığıyla da hidayette olanların cennete ve dalalette olanların cehenneme gideceğinden bahseder. İfadeler ve irşad müessesesi başlığı altında öğretim ve irşadın farkları, mürşidin vasıfları, asr suresi ve 28 basamak, din öğreticilerinin sorumlulukları gibi konuları ele alır.¹²⁰

1.2.4. Vel-asr

Müellif eserine İmam Şafî'nin, "Kur'an-ı Kerim'in kesinlikle kaybolma ihtimali yoktur. Eğer böyle bir durum söz konusu olsaydı Kur'an-ı Kerimi açıklamak için Asr suresi yeterli olacaktır." Sözleriyle başlamaktadır. Sahabe'nin de birbirleriyle karşılaştığı

¹¹⁸ Mihr, a.g.e, ss. 608-1164.

¹¹⁹ Evrenosoğlu, *Tebliğ*, <https://www.mihr.com/Home/Kitaplar/1795>, 27.08.2019.

¹²⁰ Evrenosoğlu, *Tebliğ*, <https://www.mihr.com/Home/Kitaplar/1795>, 27.08.2019.

zaman selamlaştıktan sonra onlardan biri diğerine Asr suresini okurdu. Burada surenin ne kadar önemli olduğuna dikkat çekerek, Asr suresinin 28 basamakta İslam dininin açılımını verdiğini zikreder. Bu basamaklarla da Allah'a ulaşılır diye açıklamalarda bulunur. Bu basamaklar yukarıda bahis konusu ettiğimiz, Ruhun teslimindeki 7 basamakta Allaha ulaşmayı dilerler, veçhin teslimindeki 7 basamakta salih amel işlerler, nefsin teslimindeki 7 basamakta hakkı tavsiye ederler, iradenin teslimindeki 7 basamakta ise sabrı tavsiye ederler. Toplam bu 28 basamakla ruhun Allaha ulaşacağını, insan hayattayken ruhun Allaha ulaşmasını Allah 12 defa insanlara farz kıldığını açıklar.¹²¹

1.2.5. Kur'an'da, Tevrat'ta ve İncil'de Hanif Dini

Evrenosoğlu bu eserinde, dünyanın düşmanlıklarla dolu firkalara ayrılmış durumda olduğunu beyan eder. Ancak Allah ise insanları firkalara ayrılmama hususunda uyarır. Yapılan bir araştırmaya göre dünya da 72 inanç olduğu tespit edilmiştir. Bunların her biri kendi dininin sahil olduğunu diğerlerinin yanlış olduğunu hatta düşman olduğunu ifade eder. Bu kargaşaya son vermenin ve iki dünya saadetinin tek çözümü ise sadece Hanif dini'dir diye iddia eder. Bu hususa Kur'an, Tevrat, İncil'den kendi yorumlarıyla şu şekilde örnekler verir:

Kur'an'da 1. Safha: Allah'a ulaşmayı dilemek

Rum/31: *"O'na (Allah'a) yönel (Allah'a ulaşmayı dile) ve böylece O'na (Allah'a karşı) takva sahibi ol ve namaz kıl ve müşriklerden olma"*.

İncil'de 1. Safha: Allah'a ulaşmayı dilemek

Matta 7: 7,8 *"dileyin, size verilecek; arayın bulacaksınız, kapıyı çalın size açılacaktır. Çünkü her dileyen alır, arayan bulur, kapı çalana açılır"*.

Tevrat'ta 1. Safha Allah'a ulaşmayı dilemek

Samuel 7: 3,4 *Samuel İsrail halkına şöyle dedi: "eğer bütün yüreğinizle Rab'be dönmeye niyetliyseniz, yabancı ilahları ve tanrıça Aştoret'in putlarını aranızdan kaldırın. Kendinizi Rab'be adayıp yalnız ona kulluk edin. Rab de sizi Filistliler'in elinden kurtaracaktır. Bunun üzerine İsraililer Baal'in ve Aştoret'in putlarını atıp yalnızca Rab'be kulluk etmeye başlar"*.¹²²

¹²¹ Evrenosoğlu, *Vel-Asr, I-4*, <https://www.mihir.com/Home/Kitaplar/1795>, 27.08.2019.

¹²² İmam İskender Ali Mihr, *Kur'an'da, Tevrat'ta ve İncil'de Hanif Dini*, 2. Baskı, İzmir, Printer Ofset ve Matbaacılık, 2015, ss. 1-3.

1.3. FİKİRLERİ

1.3.1. Kâinatın Yaratılışı hakkındaki fikirleri

İlk başta yalnız Allah'ın, ondan başka hiçbir şeyin olmadığını, Kur'an'ı Kerimde "Adem" diye ifade edilen yokluğun olduğunu iddia etmektedir. Daha sonra Allah yaratmayı diledi. Günümüzde (nötrino) denilen enerjiyi yarattı. Her şeyin bu enerjiden oluştuğunu bir gün aslına yani enerjiye dönüşeceğini ve sonra da yok olacağını zikretmiştir. Dolayısıyla kâinatın da bu enerjiden oluştuğunu, bir gün aslına dönüşüp yok olacağını savunmuştur. Delil olarak "*bütün insanlar ve cinler yok olucudur. Celal ve ikram sahibi Allah'ın zatı bâki kalacaktır*"¹²³ ayetlerini göstermektedir.¹²⁴

1.3.2. İnsanın yaratılışı hakkındaki fikirleri

Allah kâinatı yarattıktan sonra insanoğlunu (tin ve salasin) ismindeki çamurdan yaratmış ve insan şeklini vermiştir. Daha sonra insan şeklini dizayn ederek yer yüzüne halife olarak tayin etmiştir. Bu görüşlerini Kur'an'ı Kerimdeki "*muhakkak ki ben çamurdan bir insan yaratacağım demişti*".¹²⁵ "*Ki O, her şeyin yaratılışını en güzel yapan ve insanı yaratmaya ilk defa çamurdan başlayandır*".¹²⁶ "*And olsun ki; biz insanı, standart insan şekli verilmiş ve organik dönüşüme uğramış salasinden yarattık.*"¹²⁷ Ayetlerine dayandırmaktadır.

1.3.3. Kur'an-ı Kerim ve Kutsal kitaplar hakkındaki fikirleri

Cenâb-ı Allah varlıkların en şerefli olarak yarattığı insanoğlunun mutluluğunu istemektedir. Bu nedenle mutluluk çağrısı olarak kutsal kitapları yani Tevrat, Zebur, İncil ve Kur'an-ı Kerim'i indirmiştir. Allah kullarının hep mutlu olmasını istediği içindir ki semâvî kitaplarda geçen Hanîf dinini (İslam'ı) yaşamaya davet etmiştir. Kur'an-ı Kerim dışındaki diğer kutsal kitapların tahrife uğradığını ve bunu şeytanın, insanoğluna olan düşmanlığı sebebiyle değiştirdiğini ifade etmektedir. Delil olarak "*Böylece o zalimler,*

---

¹²³ Rahman, 55/26-27.

¹²⁴ Mihri a.g.e, s. 8

¹²⁵ Sad, 38/71.

¹²⁶ Secde, 32/7.

¹²⁷ Hicr, 15/26.

sözleri, kendilerine söylenenden başka bir sözle değiştirdiler. Bunun üzerine bizde, fıska düştüklerinden dolayı o zulmedenlerin üzerine gökten korkunç bir azap indirdik.”¹²⁸ ayeti Kerimesini göstermektedir. Kur’an-ı Kerime gelince ise cenab-ı Allah onu koruyacağını belirtmiş ve “Muhakkak ki Zikri (Kur’an-ı Kerimi) biz indirdik. Onun koruyucuları da mutlaka Biziz”¹²⁹ buyurmuştur.¹³⁰

1.3.4. Serbest İrâde (Cüzî irade) hakkındaki fikirleri

İnsanoğlu hayat serüveni içinde omuzuna yüklenen sorumlulukları yapıp yapmama hususunda serbesttir. İnsan sahip olduğu serbest iradesi ile küfrü veya şükürü seçmekte özgürdür. Şükürü seçenler Allah’a dünyada ulaşmayı arzu etme davetine icabet edenler olarak iki dünya saadetine nail olanlardır. Şeytanın davetine uyanlar ise küfrü seçenlerdir. Bu kişilerin dünya hayatı sıkıntılar içinde ahirette ise cehennem içinde geçer.¹³¹

1.3.5. Kaza ve kader hakkındaki fikirleri

1.3.5.1. Kaza

Cüzî irademizle meydana getirdiğimiz olayların her biri bize bir kazadır. Bu eylemler sonucu derecat kazanıyor veya kaybediyoruz. Dercat kaybedenler Allah’tan uzaklaşarak iblise yaklaşırken, derecat kazananlar ise Allah’a yaklaşır.¹³²

1.3.5.2. Kader

Bizim istek ve irademiz dışında meydana gelen olayların bize tesir etmesi bizim için kaderdir. Kader iki şekilde meydana gelir.¹³³

1.3.5.2.1. Allah’ın takdir etmesiyle meydana gelen kader

---

¹²⁸ Bakara, 2/59.

¹²⁹ Hicr, 15/9.

¹³⁰ Mihr, a.g.e, s. 32/37.

¹³¹ Mihr, a.g.e, ss. 47-50.

¹³² Mihr, a.g.e, s. 54.

¹³³ a.y.

İnsan doğumu insanın herhangi bir müdahalesi olmadan meydana gelir. Bu olayın Allah'ın irade etmesiyle meydana gelmesi kader için en güzel örnektir. Bu hususta kaybımız veya kazancımız söz konusu olmamaktadır.¹³⁴

1.3.5.2.2. Allah'ın müsaade etmesiyle meydana gelen kader

Allah eğer bir başka şahsın cüzî iradesiyle bize etki edecek bir fil işlemesine müsaade ederse bu bizim için bir kaddedir. Ancak bu fil neticesinde kişinin derecatı azalır veya çoğalır. Eğer kişi karşı taraf için hayırlı veya faydalı bir fiili serbest iradesiyle gerçekleştirirse derecatı çoğalır. Ancak bu eylem, karşı tarafa zarar verecek bir durum ise o kişinin derecatından alınır karşı tarafa verilir. Böyle bir olay, fiili işleyen için kaza fiilin muhatabı için ise kaddedir. İlahî irade olmadan herhangi bir olay meydana gelmez.¹³⁵ Bir olay meydana gelecekse ancak takdir-i ilahi ile gerçekleşir. Yukarıdaki olayda da takdir-i ilahi müsaade etme şeklinde oluşmuştur.¹³⁶

1.3.6. Peygamberler hakkındaki fikirleri

Allaha yakın olarak gördüğü insanları mürşitlik derecesine koyan Evrenosoğlu, peygamberleri birinci derece mürşit olarak nitelendirmektedir. Peygamberlerin kendi istek ve arzularıyla o yüce makamı elde etmediklerini ve Allah tarafından bahşedildiğini dile getirmektedir. Her zaman zarfında Peygamberlerin vârisi olan, insanları doğru yola iletecek devrin imamları mevcuttur. Doğru yola ulaşmaya vesile olan kişilere Mürşid, ulaştırana ise devrin imamı denir. “*Ve Rabbin, dilediğini yaratır ve seçer. Ve seçim hakkı onlara aittir. Allah Sübhan'dır (münezzehdir) ve (onların) şirk koştukları şeylerden yücedir*”¹³⁷ ayeti Kerimesini delil olarak sunmaktadır. Peygamberler Allah'ın irade ve tasarrufundadır. Peygamberler ve zamanın imamları üzerine İlahî irade her an tecelli eder ve yaptıkları her eylem Allah'ın onlara yaptırdıklarıdır.¹³⁸

---

¹³⁴ a.y.

¹³⁵ Kamer, 54/49.

¹³⁶ Mihr, a.g.e, s. 56

¹³⁷ Kasas, 28/68.

¹³⁸ Mihr, a.g.e, ss. 56-57.

Ayrıca Evrenosoğlu; Peygamberlerin, peygamber olmasının yanı sıra Allah'a ulaştıran imamlar olduğunu Enbiya suresinin 72.73.¹³⁹ ayetleri ışığında açıklamakla birlikte aynı zamanda peygamber olmayan, hidayete ulaştıran imamların da mevcut olduğunu zikretmektedir. Bu imamlar vahiy almamakla beraber Allah'ın onlara verdiği İlhamla başkalarının bilemediği Kur'an'daki müteşabihat gibi hususları bilebilmektedir. Bu görüşlerini *"Biz onlardan emrimizle insanları Allah'a hidayet eden (Allaha ulaştıran) imamlar kıldık, onlar sabırlıdılar ve ayetlerimize yakindirler (bütün ayetlerimizin anlamlarını yedi ruhuyla bilen ve izah edebilenlerdir.)"* ayetlerine dayandırmaktadır.¹⁴⁰ ayeti Kerimelerine dayandırmaktadır.

1.3.7. İman ve Küfür hakkındaki fikirleri

Evrenosoğlu, küfrü nefsin en alt kademesinden sayar. Buna duçar olan kimselerin il-el-ebed cehennemde kalacağı ve bunların mahşer günü kitaplarının sol tarafından verileceği, iyiliklerinin de hesaplanmayacağından bahseder. Şeytan dostu olan bu kişiler dünyada kendisine dost edindiği şeytandan emir alırlar. Sonsuz menfi derecelere sahiptirler.¹⁴¹

Allaha şirk koşan, Meleklerle, Allah'ın kitaplarına, Rasullere, ahiret ve yeniden dirilmeye, kadere inanmayanlar, kibir içinde olanlar, zulamani ilimlerle (sihir büyü gibi ilemler) uğraşanlar küfür ehli sayılmıştır. İman edenlere gelince Onlar Allah ve Rasulüne tam manada inananlardır. Bunlar aynı zamanda Allaha ulaşmayı dileyen kişilerdir. Allaha amelsiz inananlar sadece sözde iman ettikleri için kalplerine iman girmemiştir. Bu tür kişilerle Allah'ın bir dostluğu söz konusu değildir. Allah'ın dostluğu ise Allah ve Rasulünün bütün emirlerine tam itaati gerektirir.¹⁴²

1.4. İskender Evrenosoğlu'nun Mehdilik ve Risâlet İddiaları

Evrenosoğlu ve Cemaati dinin yüzyıllar boyunca tahrif edildiğini ve yanlış yorumlandığını iddia ederek Kur'an ayetlerinin çarpıtıldığını ve peygamberin söylemediği hadisleri ona isnat ederek İslam'ın bozulduğunu savunur. Buna binaen

¹³⁹ Enbiya, 21/72.73.

¹⁴⁰ Secde, 32/24, Enbiya, 21/7, Âli İmran, 3/7. Mihr, a.g.e, s. 82.

¹⁴¹ Mihr, a.g.e, s. 94.

¹⁴² Mihr, a.g.e, ss. 104-106. Enfal, 8/72.

Rasul, Nebî, Mürşit, vahiy, Hidayet gibi en önemli kavramlar ve hayati bir sure olan Asr suresinin tatbikatı yanlış ve eksik anlaşıldığı, Dolayısıyla kuranın yeniden yorumlanması ve İslam'ın bu yoruma göre yeniden anlaşılması gerektiği iddiasında bulunur. İşte onlara göre İslam'ı bu çerçevede yeniden ihya edecek kişi o yüzyıl gelecek olan Mehdi Rasuldür. Bu anlayışa göre her Asır bozulan ve tahrif edilen İslam'ı yenilemek ve tecdid etmek için bir Rasul /müceddid gelir. O kimse günümüzde İmam İskender Ali Mihr'dir¹⁴³

Dolayısıyla anlaşılıyor ki bu cemaatin çıkış noktası İslam'ın yeni bir felsefe ve yorumla deforme edilmesidir. Fakat bu bir çeşit modernizm şeklinde bir reform değil tasavvufi ve mistik bir reformdur. Ayrıca şunu belirtmek gerekir ki onlar İslam'ın temel beş şartıyla bir çatışma yaşamaz, ama bu şartlara bir de altıncı şartı, yani Allah'a ulaşma şartını eklerler. Bu gösteriyor ki onlar İslami temellere uygun hareket etmektedirler. Fakat bununla birlikte, ekledikleri bu altıncı şart dolayısıyla İslam dünyasına hâkim ehli sünnet anlayışıyla çatışma yaşamaktadırlar.¹⁴⁴

Ayrıca şu noktaya değinmek gerekir ki onlara göre Allah'a ulaşmayı dilemek altı şartın altıncısı değil birincisini temsil eder. Çünkü bu dileği yerine getirmeyenlerin namazı veya orucu kabul olmayacaktır. Özellikle cemaat ilk ortaya çıktığı dönemde bu tekfirci ve rijit anlayışında kararlı bir tutum sergilemiştir. Fakat daha sonra aldıkları tepkiler onları ortaya attıkları bu şartta daha ılımlı bir tavır takınmaya itmiştir.¹⁴⁵

Hali hazırda cemaat sahip olduğu bu inanç ve yorum metodu nedeniyle diyanet ve diğer cemaatlerle ciddi problemler yaşamaktadır. Mesela Amerika'da ölen mehdi imamlarının Türkiye'deki cenazesine diyanet imam göndermemiştir. Oysa bu cemaat üyeleri diyanetin vakit, cuma ve bayram namazlarına gitmektedir. Yani diğer bir deyişle cemaat diyaneti tanıırken ve bir problem olarak görmezden diyanet tam tersini düşünmektedir.¹⁴⁶

Evrenosoğlu'na göre Mehdi: hidayete eren, başkasının hidayete ermesine vesile olan ve Allah tarafından yol gösterilen kimseler manasındadır. Bu tür insanlara mehdi

¹⁴³ Mihr, *Risalet Nurları*, s. 2.

¹⁴⁴ Mihr, *Mutluluk Tasavvuf İslam*, s. 212.

¹⁴⁵ Mihr, a.g.e, ss. 1-4.

¹⁴⁶ <https://www.yenisafak.com/gundem/bursa-il-muftulugunden-iskender-erol-evrenosoğlu-aciklamasi-diyanet-gorevli-leri-katilmadi-3515976>, 05.01.2020.
<https://dergi.diyanet.gov.tr/makaledetay.php?ID=19890>, 05.01.2020.

Rasul ve mehdi muntazar denilmektedir. Mehdi Rasul denilmesinin sebebi peygamber olmayışına delalet eder. Mehdi-i muntazar ise Peygamberimizin “ümmetin en hayırlısı” diye nitelendirdiği ahir zaman Mehdi’sidir. Evrenosoğlu kendi mehdilik vasfını Bediuzzaman Sait Nursi’ye isnatla şu şekilde sıralar:

“İslâmiyet’i, Kur’ân’ı eserleriyle müdafaa eden ve Kur’ân’ın ve îmânın hakikatlerini izah eden ve ispat eden...”

“Taklidi îmânları tahkiki îmâna tebdil eden...”

“Ehl-i îmânı ikaz edip uyaran...”

“Her haliyle Peygamber Efendimiz (S.A.V)’e tâbî olan...”

“Evliyaullah’tan, mücahid, ferd...”

“Cadde-i Kübra’dan (Sıratı Mustakîm’den) Sıratı Mustakîm’i Kur’âniye yolunda giden ve Sıratı Mustakîm’i gösteren... Zamanın Rehberi...”

“Kadir-i Zülcelâl, Mehdi ile İslâm âleminin karanlıklarını dağıtacağını vadetmiştir. Vaadini elbette yapacaktır.”¹⁴⁷

Evrenosoğlu görevli kılınmasını, “Nezde-i İlahî de 17. Ocak 1986/07. Cemaziyel-evvel. 1406 Cuma günü İnsanlık tarihinde bir dönüm noktası olmakla beraber perşembeyi cumaya bağlayan gece mühim bir merasim yapılmaktaydı. O gece sahur vakti üzerinde “La İlaha İllallah” yazısıyla Livayı Hamd Allah indinde bir tahtın üzerinde yerini almış bulunuyordu. Üzeri çeşitli mücevheratla dolu olmakla beraber taht som altındandı. Tahtın üstünde oturan Zat diğerlerinden farklı yedi özelliğe sahipti. Orada bulunan diğer Velayet tahtlarından daha yüksekte durmuş vaziyetteydi. Muhakkak ki cenab-ı Allah gönül gözü açık olan Evliya’larına bu durumu ve tahtta oturan zatı göstermiştir. O zatı görenler onun 7 işaretini de görenlerdir. İşaretler bu asrın Halifesi Mehdi a.s.’ı tanımlamaktadır.¹⁴⁸ İfadeleriyle iddia etmektedir.

Evrenosoğlu, Hz. Peygamber’in kendi soyundan geleceğini müjdelediği “ümmetin en hayırlısı” dediği, İslam âleminin 1400 senedir beklediği, yeryüzünü adaletle

¹⁴⁷ Evrenosoğlu, a.g.e., <https://www.mihir.com/kitaplar/1798/hidayet-caginn-onderi-devrin-imam-mehdi-rasul-kimdir>, 28.08.2019.

¹⁴⁸ Evrenosoğlu, *Hidayet Çağının önderi Devrin İmanı Mehdi Rasül Kimdir?*, <https://www.mihir.com/kitaplar/1798/hidayet-caginn-onderi-devrin-imam-mehdi-rasul-kimdir>, 28.08.2019.

dolduracak ve insanları hidayete erdirecek olan devrin İmamı ve Mehdisi olduğunu iddia etmiştir. Dolayısıyla her devirde Allah'ın seçtiği bir imam daima vardır. Esas olan Allah'ın bunu bizatihi bildirmesi ve emretmesidir. Devrin imamı demek, huzur namazının imamı demektir. Nasıl yeryüzünün her tarafında namazlar kılınıyorsa 7. gök katının 7. âleminde de yani indi İlâhi'de de huzur namazı kılınır. Huzur namazının imamı aynı zamanda devrin imamıdır. Diye iddialarda bulunur. Kur'an-ı Kerim'e göre asaleten devrin imamları nebîlerdir. Nebîler olmadığı dönemlerde ise Allah mutlaka mehdi rasullerden birini vekaleten devrin imamı olarak seçer. Âdem a.s devrinden kıyamete kadar hiçbir zaman dilimi yoktur ki Allah huzur namazını kıldırarak tek kişi olan devrin imamını tayin etmemiş olsun. Enbiya suresi 73. Ayetini nebî rasuller hakkında kendi yorumlarıyla buna delil olarak getirir. *“Ve onları, emirlerimizle hidayete erdiren (ölmeden önce ruhları Allah'a ulaştıran) imamlar kıldık. Ve onlara, hayırlar işlemeyi, namaz kılmayı ve zekât vermeyi vahyettik. Ve onlar, bize kul oldular”*¹⁴⁹

Evrenosoğlu nebî rasullerin arasında fetret devrinin olduğu dolayısıyla asaleten devrin imamları olan Nebîler her kavimde her mekânda ve her zaman diliminde bulunmadığını, anacak cenab-ı Allah, kavim rasullerini her zaman diliminde vazifeli kıldığını, *“Sonra biz, rasullerimizi ardarda (arası kesilmeksizin) gönderdik. Her ümmete rasulü geldiği zaman, her defasında onu yalanladılar. Biz de onları birbiri arkasından (helak ettik). Ve onları efsane kıldık. Artık mümin olmayan kavim Allah'ın rahmetinden uzak dursun.”*¹⁵⁰ Ayet-i kerimeye isnaden iddiada bulunur. Cenab-ı Allah ardarda gönderdiği rasullerden birini her zaman devrin imamı olarak seçer. Seçilen bu devrin imamı bir nebî rasul gibi asaleten değil, vekaleten devrin imamıdır. Bu hususu ise Evrenosoğlu, *“ve onlardan, emirlerimizle hidayete erdiren imamlar kıldık, sabır sahibi oldukları ve ayetlerimize (hakk'ul yakîn seviyesinde) yakın hasıl etmiş oldukları için.”*¹⁵¹ Ayetiyle ilişkilendirerek, içinde bulunduğumuz hidayet çağında, Allah'ın devrin imamı olarak vazifelendirdiği kişi İmam İskender Ali Mihr'dir. Diye iddia eder.¹⁵²

¹⁴⁹ Enbiya, 21/73. İmam İskender Ali Mihr, *Kur'an-ı Kerim'in Lafzı ve 7 Ruhı*, 2. Baskı, Göksu Matbaa, 2018, İstanbul, s. 276.

¹⁵⁰ Mu'minûn, 23/44.

¹⁵¹ Secde, 33/24.

¹⁵² Mihr, *Kur'an-ı Kerim'in Lafzı ve 7 Ruhı*, 278.

Evrenosoğlu'nun iddiasına göre, Cenab-ı Allah bu devirdeki rasul'üne mehdi ismini vermiştir. Hidayetin unutulduğu, din tatbikatından çıkartıldığı bir dönemde Allah mehdi rasul'ünü hidayetle görevlendirmiştir. Hidayet kurtuluşun yegâne kaynağıdır.¹⁵³

Yine Evrenosoğlu, “*Aranızda en hayırlınız Kur'an'ı öğrenen ve öğretendir.*”¹⁵⁴ Hadisini de kendi iddiaları doğrultusunda birtakım yorumlara tabi tutarak, Kur'an'ın öğretilmesi, Kur'an lafzının ve lafzın ötesinde, ruhunun öğretilmesidir. 14 asır sonra bugün ne yazık ki Peygamber efendimizin söylediği söz, asıl anlamından çok uzaklara, hiç kimseyi cehennemden kurtarmayacak bir hüviyete ulaşılmış durumda olduğunu. “*Aranızda en hayırlınız Kur'an'ı öğrenen ve öğretendir.*” İfadesi “Kur'an'ı Kerimin tilâvetini ve kıraatini öğrenen ve öğretendir. Şekline dönüşmüştür. Kur'an'ı Kerim'i kulağa hoş gelecek bir standartta okumak, tilâvet etmek, Kur'an'ın sadece sözlerinin müzikal bir şekilde tekrarı olduğunu iddia eder.¹⁵⁵

Evrenosoğlu iddialarına göre, söz konusu Hadis'ten Allah'ın muradı, Kur'an'ı Kerim'in lafzı ve ruhunun öğrenilmesi ve öğretilmesi kâfi değil, onun yaşanması ve hayatımıza geçirilmesi lazım. Bu sebeple Peygamber efendimiz “Sizin en hayırlınız Mehdi'dir.” Buyurmaktadır. Çünkü mehdi Kur'an'ın lafzını ve ruhunu öğretmektedir. Kur'an'ı Kerim'deki her lafız arkasında 7 tane ruh taşır. Bu 7 ruh, biri öğrenilince ötekisine geçilecek olan 7 tane safha ifade eder. Allah Kur'an'da hiçbir şeyi eksik bırakmamıştır. Dolayısıyla günümüzde bu Kur'an sırlarına, hakikatlerine vakıf, Kur'an'ı öğretmekle vazifeli olan ve Allah'ın emriyle onu açıklayan yegâne kişi mehdi rasul İmam İskender Ali Mihr'dir.¹⁵⁶

1.4.1. Cemaatin Teorik ve Pratik Esaslarını

1.4.1.1. Teorik esasları

1.4.1.1.1. Vahiy anlayışı

---

¹⁵³ A.y.

¹⁵⁴ el-Buhârî, *Buhârî*, Fazâilu'a'mâl, 21.

¹⁵⁵ Mihr, *Kur'an-ı Kerim'in Lafzı ve 7 Ruhı*, 279.

¹⁵⁶ Mihr, a.g.e., s. 280.

Evrenosoğlu'na göre vahiy, Allah'ın insanlarla, yerlerle, göklerle, arılarla, yarattığı bütün mahlukatıyla konuşmasının adıdır. Bunun dışında Allah'ın bir insanla karşılıklı konuşması söz konusu değildir. Buna delil olarak *“Herhangi bir beşer ile Allah'ın konuşması ancak vahiy ile yahut perde arkasından ya da bir elçi gönderip, izni ile, dilediğini vahyetmesi şeklinde olabilir. Muhakkak ki O çok yücedir, engin hikmet sahibidir.”*¹⁵⁷ Ayeti kerimesini getirir.¹⁵⁸

Yine Evrenosoğlu'na göre, Allah insanı akıl, beyin ve kalp (nefsin kalbi) gibi müesseselerle donatmıştır. Akıl Allah tarafından yaratılmış olan, hiçbir âleme ait olmayan bir mahluktur. Beyin sahibi tüm mahluklar beyinlerinin kapasitesiyle doğru orantılı olarak akıl tarafından idare edilirler. Akıl, bir operatör gibi beyni kumanda merkezi gibi kullanarak fizik vücuda kumanda eder. Normal şartlar içinde bir insan gözleriyle bakar ve kulaklarıyla duyar. Göz ve kulak bu bilgileri beyin aracılığıyla akla iletir. Akıl da görür ve işitir. Aklın bu görme ve işitme işlemlerini kalbe indirmesiyle kalp idrak eder. Böylece kişi irşatla alakalı ilmi kendisine mal eder.¹⁵⁹

Evrenosoğlu iddiasına göre vahiyde ise Allah bu basamakları bertaraf ederek, atlayarak direkt kişinin kalbine ulaşır, kalp gözü ve kalp kulağı vasıtasıyla dilediği kişiye vasıtasız olarak iletir. Bir başka alternatif olarak da Allah vahiyle ama bir perdenin arkasında konuşmasıdır. Veya bir rasul göndererek sözlerini onun vasıtasıyla ulaştırmasıdır. Vahyin muhtevasında tezekkür söz konusudur. Allah'ın sizin sorularınıza cevap vermesi söz konusudur. Allah size bir şeyler söylüyorsa, sizden cevap istiyorsa, eğer bir soru soruyorsanız, karşılığını Allah'tan alıyorsanız, Allah bunun bir tek yolu olduğunu söylemektedir. Allah'ın konuşması bunun adının vahiy olduğunu ifade etmektedir.¹⁶⁰

İslam dini geleneklerine göre “Allah sadece peygamberlere vahyeder” ifadesinin Kur'an'a ters düştüğünü dile getirip, aksine kuranda peygamberler dışında, yere, göğe, arıya, Hz. Musa'nın annesine, Hz. Meryem'e, Hz. İsa'nın havarilerine, rasullere ve herhangi bir insana da vahiy geleceğini ifade eden ayetlerin bulunduğunu iddia

---

¹⁵⁷ Şu'râ, 42/51.

¹⁵⁸ Mihr, *Kur'an-ı Kerim'in Lafzı ve 7 Ruhı*, 208.

¹⁵⁹ a.y.

¹⁶⁰ Mihr, *Kur'an-ı Kerim'in Lafzı ve 7 Ruhı*, 209.

etmektedir. Kur'an'da Allah'ın her şeye kadir olduğunu ifade eden ayet var ve bu ayet açıkça gösteriyor ki Allah dilediği herhangi bir mahluka vahyeder. Dolayısıyla "Allah peygamberler dışındakilere vahyetmez" ifadesinin yanlış olduğu Evrenosoğlu'nun iddiaları arasındadır. Evrenosoğlu'nun söz konusu vahiy'den kastı şerî vahiy değildir. Çünkü herkesi bağlayan hükümleri ihtiva eden şerî vahiy sadece Peygamberlere gelmemektedir. Böylece peygamberler dışındakilere vahiy gelmez hususunun yalan olduğunu, bu yalanı vahy'in insanlara ışık tutmasını engellemek için şeytanın kurduğu bir tuzak olduğunu iddia etmiştir.¹⁶¹

1.4.1.1.2. Risalet anlayışı

Evrenosoğlu bu hususu birtakım iddialarla şöyle açıklar: Nebî kelimesinin sözlük anlamı haberci demektir. Türkçemizde peygamber adı verilen kişiler Kur'an'da nebî olarak zikredilmektedir. Yani peygamberlik müessesesi nübüvvet müessesesidir. Rasul ise Allah'ın risaletle görevli kıldığı kişi ve elçidir. Allah şeriat kitabını nebîlere verir. Her nebî aynı zamanda rasul'dür. Ancak her rasul nebî (peygamber) değildir. Rasuller (nebî olmayan rasuller) kendisinden evvel inen şeriat kitabını tebliğ etmek, öğretmek ve açıklamakla vazifelidirler.¹⁶²

Evrenosoğlu'na göre, nebî ve rasûl kavramlarının üzerinde pek çok ihtilaf vardır. Kur'an'da cenab-ı Allah, "Nebî" kelimesini yalnız peygamberler (kendisine şeriat kitabı verilen Rasul) için kullanırken; "Rasûl" kelimesini ise peygamber olan ve peygamber olmayan (kendisine şeriat kitabı verilmeyen veli Rasul) rasuller için kullanmıştır. Ancak cenab-ı Allah'ın murâd ettiği Kur'an kavramlarıyla günümüz alimlerinin insanlara sunduğu ve anlatmak istediği Kur'an kavramları tamamen farklıdır. Günümüz İslam alimleri Kur'an'da asıl anlatılmak istenen hususları Kur'an'ı esas alarak değil, kendilerinin yazdığı ve yorumladığı bilgilere dayanarak insanlara sunmaktadırlar. Nebî ve Rasul'ler için Alışlagelmiş klasik İslam kültüründe akâid'in dört temel kuralı vardır. *"Bütün nebîler rasûldür. Bütün rasûller nebîdir. Rasûller, kendilerine kitap verilen peygamberlerdir. Nebîler ise kendilerine kitap verilmeyen peygamberlerdir."* Evrenosoğlu bu temel esaslardan birincisinin Kur'an hakikatlarına uygun olduğu,

¹⁶¹ Zilzâl, 99/4.5. Fussilet, 41/12. Nahl, 16/68. Kasas, 28/7. Meryem, 19/26. Mâide, 5/111. A'raf, 7/175. Bakara, 2/253., Mihr, *Kur'an-ı Kerim'in Lafzı ve 7 Ruhı*, 209-212.

¹⁶² Mihr, *Kur'an-ı Kerim'in Lafzı ve 7 Ruhı*, s. 226.

diğerlerinin ise Kur'an'ın temel esaslarına uymadığını, dolayısıyla bu hatanın büyük yanlışlıklara yol açtığını iddia etmektedir.¹⁶³

Evrenosoğlu'na göre Günümüz İslam aleminde kabul gören, her rasul'ün peygamber oluşu, insanlar arasında birtakım sıkıntılar meydana getirmiştir. Bugünkü alimlerin meallerinde yazdığı, bütün rasullerin peygamber oluşu meselesi ile Allah'ın Kur'an ayetleriyle vermek istediği mesaj tahrif edilmiştir. Aramızda halihazırda yaşamakta olan, birçok kuran ayetleriyle veli rasullerin görevlendirilmiş olması ve insanlara Allah'ın emirlerinin tebliğ görevi sabitken, yine de veli rasuller ve insanlar arasındaki irtibat meallerde gizlenmiş ve engellenmiştir. Risalet ile görevli rasullerin belirgin özelliği, onların bizatihi Allah tarafından görevlendirilmiş olmasıdır. Onlar aynı zamanda yeryüzünde Allah'ın elçileridir. Rasullerin sorumlulukları, görev kapsamı ve sınırları itibarıyla aynı kategoride değerlendirmek doğruyu yansıtmamaktadır. Çünkü nebi rasuller ile veli rasullerin görevleri arasında farklılıklar vardır. Mesala: Allah'ın Peygamberlerinin tamamı üst seviye rasuller olup belli bir bölgeye gelmiştir. Fakat peygamber olmayan veli rasuller ise arası kesilmeksizin bütün dünyadaki milletlere aynı zaman diliminde Allah'ın muradı ile görevlendirilmiştir.¹⁶⁴

Günümüzde insanlar Allah'ın rasûlüne ihtiyaç olmadığını ve artık aralarında Allah'ın evliyalarının dahi yaşamadıklarını düşünmektedirler. Manevi yardım amaçlı Allah'ın evliyalarına ulaşmak isteyenler insanlar, bu ihtiyacını gidermek için bugün aramızda yaşamayan evliyalardan yardım beklemektedirler. Ancak aramızda olan Allah velileri, rasulleri ve onların görevlerinden söz edilmeyerek, günümüz İslam alimleri tarafından yazılan meallerde gizlenmiştir. Bütün rasûl ile ilgili âyetler onlara göre peygamberler devrine aittir. Bu doğrultuda mealler yazmaktadırlar. Şeytanın kurduğu tuzak ise şu husustadır: “*Peygamber efendimiz son Peygamber'dir. Ve O'ndan sonra Peygamber gelmeyecektir.*” kıyamet kopana kadar İnsanlar için bir peygamber gelmesi

---

¹⁶³ İmam İskender Ali Mihr, *İslamiyet ve Tasavvuf*, c. 2. <https://www.mihr.com/kitaplar/17/islamiyet-ve-tasavvuf-2cilt>, 15.01.2020.

¹⁶⁴ Mihr, *İslamiyet ve Tasavvuf*, c. 2. <https://www.mihr.com/kitaplar/17/islamiyet-ve-tasavvuf-2cilt>, 15.01.2020.

söz konusu değildir. Fakat bu devir veli rasullerin iş başında olduğu devirdir.¹⁶⁵ Evrenosoğlu iddialarındandır.

Evrenosoğlu günümüz din alimlerinin Hz. Muhammed'den sonra peygamber gelemeceği hususundaki ibarenin, şeytanın devreye girmesiyle rasullerin de gelmeyeceği kanaatini oluşturmuştur. Halbuki rasuller kıyamete kadar her devirde gelmeye devam edecektir. Eğer günümüzde rasuller olmazsa insanlara Allah'ın dinini, emir ve yasaklarını, Kur'an'ın esas gayesini ve ruhunu kim öğretecektir. Ve insanları hidayete kim erdirecektir? Bu hususların gerçeğe kavuşması Allah'ın yetki verdiği kişiler vasıtasıyla olacaktır. Çağımız alimleri gibi ne kadar kitap okurlarsa okusunlar ne kadar kuranı hatim yapsınlar, Allah tarafından yetkilendirilmedikleri için ilminin ne kendine nede başkasına bir faydası olmayacaktır. Ve ilimleri onları sadece cehenneme götürmekten başka bir işe yaramaz. Günümüzde bu Kur'an hakikatlerini *"Ve onlardan, emrimizle hidayete erdiren imamlar kıldık, sabır sahibi oldukları ve âyetlerimize (Hakk'ul yakîn seviyesinde) yakîn hasıl etmiş oldukları için."* Ayeti kerimesinde zikredildiği üzere açıklayacak olan Mehdi Rasul İmam İskender Ali Mihr'dir. Diye iddia bulunmaktadır.¹⁶⁶

Evrenosoğlu diğer kutsal kitaplar ile Kur'an-ı Kerim'i farklı kategorilerde değerlendirmektedir. Kur'an-ı Kerim Allah'ın koruması altında olduğu için iblis ona dokunamamıştır. Ancak diğer kutsal kitaplar iblis tarafından değiştirilmiştir ve tahrif edildikleri için insanların o eserlerden Allah'ın emirlerini öğrenme imkânları kalmamıştır. Şeytan Kur'an-ı Kerim'e yaklaşmadığı için, insanları kullanarak, mealler yoluyla Kur'an-ı Kerim'deki hakikatleri gizlemiştir. İnsanlardan gizlenen bu hakikatlerden biri de Allah'ın gönderdiği Rasuller hususundadır. Evrenosoğlu Peygamberlik hususunda farklı bir yorum benimsemektedir. Ona göre Peygamberler/Nebî Rasuller ve Veli Rasuller vardır. Tarih boyunca tıpkı şu an olduğu gibi her kavme Resul gönderilmiştir. Ancak günümüz alimleri bu Resulleri "Peygamber" olarak adlandırarak gerçeği gizlemektedirler. Hâlbuki Nebî Resuller ve Veli Rasuller farklı bir statüde yer almaktadır. Peygamberimiz Hz. Muhammed'den sonra Mevlâna

---

¹⁶⁵ a.y.

¹⁶⁶ Secde, 32/24., Mihr, *İslamiyet ve Tasavvuf*, c. 2. <https://www.mihr.com/kitaplar/17/islamiyet-ve-tasavvuf-2cilt>, 16.01.2020.

Celâleddin Rumi, Emir Sultan, Ak Şemseddin, Yahya Efendi, Hacı Bektaş Velî, Yunus Emre gibi nice Veli Resuller insanlığa hidayet için gönderilmiştir. Onlar Peygamber değillerdir, “Allah'ın tayin ettiği, yetki verdiği ve risalet ile görevli kıldığı rasûlleridir.” Her devirde insanlara gönderilen Rasuller olduğu gibi, bu Rasullerin tabi olduğu bir “devrin imamı” bulunmaktadır. Günümüzde ise tüm Resullerin tabi olduğu İmam'ın kendisi olduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla Evrenosoğlu, günümüzde Müslümanların “Peygamberlik” meselesini yanlış anladığını ve Nebî/Rasul ayrımını yanlış yorumladıklarını iddia etmekte ve bunun üzerine yeni bir yorum getirmektedir. Dolayısıyla Evrenosoğlunun iddialarının bel kemiğini oluşturan noktanın Peygamberlik müessesinin yanlış yorumlandığı iddiası olduğu söylenebilir. ¹⁶⁷

Detaylı bir biçimde açıklamak gerekirse Evrenosoğlu'na göre Nebî Rasul ve Veli Rasullerin arasında görev, misyon, sorumlu oldukları kavimler, gönderiliş dönemleri, nitelikleri, konuştukları lisanlar, kendilerine gönderilen kitaplar gibi birçok hususta farklılık görülmektedir.

Mesela: Peygamberler, belli bir kavimde yaşarken, Peygamber olmayan rasûller ise bütün kavimlerde yaşamışlardır. Nebi rasuller'in görev kapsamı kâinatın tamamı iken; veli rasuller'in görevli olduğu bölge ise sadece bulunduğu bölgedeki kavimlerdir. Peygamberler arasında fetret dönemi varken; veli rasuller ise sürekli ve devamlı kıyamete kadar gelmeye devam edecektir. Allah Kur'an'da cin ve meleklerle kendilerinden peygamber gönderdiğinden bahsetmezken; Rasuller'in gönderildiğinden bahseder. Nebi vasıflı rasuller hangi kavmin içinden çıktıysa o kavim lisanı ile konuşur ve o lisan ile bütün dünyaya hitapta bulunurken; veli rasuller ise görevlendirildiği kavmin lisanı ile konuşur ve o kavime hitap eder. Allah peygamberlere şeriat kitabı vermişken; veli rasullere ise sohbet niteliğinde kitaplar vermiştir. Peygamberler Vehbi olarak Allah'ın yardımını alırken; peygamber olmayan veli rasuller ise kesbi olarak görevlerine devam eder. Nebi rasuller görevlerini asaleten yaparken; veli rasuller'den olan devrin imamı ise görevini vekaleten yapar. Kur'an'da nebi rasullerin görevlerinden beş grup olarak bahsederken; veli rasullerin görevinden ise dört grup olarak bahseder. Nebi rasuller'in görevi: “1. Allah'ın âyetlerini tilâvet eder. 2. İnsanların nefislerini tezkiye eder. 3. İnsanlara kitap öğretir. 4. İnsanlara hikmet öğretir. 5. İnsanlara hikmet ve ötesini öğretir. Veli rasuller'in

---

¹⁶⁷ Mihr, *Kur'an-ı Kerim'in Lafzı ve 7 Ruhı*, 227-248.

görevi: “:1. Kur’ân-ı tilâvet etmek. 2. Nefsleri tezkiye etmek. 3. Kitap öğretmek. 4. Hikmet öğretmektir”.¹⁶⁸

1.4.1.1.3. Hidayet anlayışı

Evrenosoğlu’na göre Hidayet: Allah’a ulaşmak anlamına gelir. Kendi yorumlarını eklediği “*Ve sen onların dinine tabi olmadıkça ne Yahudiler ve ne de Hristiyanlar senden asla razı olmazlar. De ki: “muhakkak ki Allah’a ulaşmak (Allah’ın kendisine ulaştırması) işte o hidayettir.” Sana gelen ilimden sonra eğer geçekten onların hevalarına uyarsan, senin için Allah’tan bir dost ve yardımcı yoktur.*”¹⁶⁹ Ayeti kerimeyi delil olarak ileri sürer. Kişi dünya hayatını yaşarken Allah’a ulaşmayı dilediği takdirde, Allah’tan aldığı on iki ihlasla müşidine tabi olur. Emanet olarak kişiye üflenen ruh, tabiiyetle birlikte vücuttan ayrılarak Allah’a doğru “seyr-i sülük” isimli bir yolculuğa çıkar. Ruh, kişinin zikrine paralel olarak gök katlarını aşar, sırat-ı müstakim üzerinden bir yolculuk ile yoklukta Allah’ın zatına ulaşır. Bu ise ruhun hidayetidir.¹⁷⁰

Hidayet yol değildir. Cenabı Allah Kur’an’ı kerimde “yol” anlamında, sebil, tarık, ya da sıratı müstakim kavramlarını kullanmaktadır. Sebil yoldur, tarık yoldur, sırat yoldur ama hidayet yol değildir. Hidayet, insan ruhunun o kişi yaşarken sıratı müstakim isimli yol üzerinden Allah’a ulaşmasıdır.¹⁷¹

Evrenosoğlu’na göre Kur’an’da yedi aşama hidayet vardır.

1. Aşama hidayet: Allah’a ulaşmayı dileyenlerin hidayeti, hidayet olmak üzere olmakla, hidayete bulmak arasında fark vardır. Bir insan Allah’a ulaşmayı dilediğinde hidayete yakındır. Fakat hidayet bulmuş değildir. On dördüncü Basamakta kişi müşidini bulup ona tabi olduğu zaman hidayet üzerdir. Ancak yine hidayete ulaşmamıştır. Yirmi birinci. Basamakta Allah’a ruhunu ulaştırıp, yirmi ikinci. Basamakta kişinin ruhu Allah’ın zatında yok olunca hidayet bulmuştur. Evrenosoğlu buna delil olarak “*O’na (Allah’a) yönelin*

---

¹⁶⁸ a.y.

¹⁶⁹ Bakara, 2/120.

¹⁷⁰ Mihr, *Kur’an-ı Kerim’in Lafzı ve 7 Ruhı*, s. 127-128.

¹⁷¹ Mihr, *Kur’an-ı Kerim’in Lafzı ve 7 Ruhı*, s. 133.

(Allah'a ulaşmayı dileyin) ve O'na karşı takva sahibi olun. Ve namazı ikame edin. Ve müşriklerden olmayın.” Ayeti kerimeyi gösterir.”¹⁷²

2. Aşama hidayet: hidayetçiye tabi olmak, Allah'a ulaşmayı dileyen kişiyi Allah 12 ihsanla mürşidine ulaştırır. Kişi mürşidini bulup ona tabi olursa, ruhu vücudundan ayrılmak suretiyle birinci yatay sırat-ı müstakim üzerinde olur. Bu kişi ikinci safha hidayet üzeredir. Buna delil *“Ey babacığım, muhakkak ki bana, sana gelmeyen bir ilim gelmiştir. Öyleyse bana tabi ol. Seni, sıratı Seviye'ye (düzgün, seviyeli, Allah'a ulaştıran yola) hidayet edeyim (ulaştırayım).”*¹⁷³ Kerime'dir der.
3. Safha hidayet: Ruhun Allah'a ulaşması, ruhun insan ölümünden önce Allah'a ulaşması ruhun hidayet bulmasıdır. *“Ve sen onların dinine tabi olmadıkça ne Yahudiler ve ne de Hristiyanlar senden asla razı olmazlar. De ki: “muhakkak ki Allah'a ulaşmak (Allah'ın kendisine ulaştırması) işte o hidayettir.” Sana gelen ilimden sonra eğer geçekten onların hevalarına uyarsan, senin için Allah'tan bir dost ve yardımcı yoktur.”*¹⁷⁴ Ayeti buna delildir.
4. Safha hidayet: İnsan fiziğinin hidayeti bulması, iblise kul olmaktan sıyrılıp, cenab-ı Allah'ın kulu olmaktır. Bu safhada fizik vücut, Muhsin kul özellikleri gereği, Allah'ın emirlerini eksiksiz yerine getirir, yasaklarından ise kaçınır. Bunun izahı şu ayettedir: *“Ve bizim uğrumuzda (nefisleri ve Allah'ın düşmanları ile) cihâd edenleri, mutlaka bizim yollarımıza (sırat-ı müstakimlere) hidayet ederiz. (Ulaştırırız) ve muhakkak ki Allah, mutlaka Muhsinlerle beraberdir.”*¹⁷⁵
5. Safha hidayet: Nefsin hidayeti: Nefsin tezkiyesi ve tasfiyesidir. Nefis tasfiyesi daimi zikirle nefsimizin kalbindeki bütün afetlerin yok edilmesiyle mümkün olur. *“onlar, sözü işitirler, böylece onun ahsen olanına tabi olurlar. İşte onlar, Allah'ın hidayete erdirdikleridir. Ve işte onalar, ulu'el-babtır. (daimi zikrin sahipleri).”*¹⁷⁶
6. Safha hidayet: İhlasa ulaşmak ve irşada ulaşmak, ihlusa ulaşmak nefsin kalbini halis kılmaktır. *“Muhakkak ki amenü olanlar ve amilüssalihât (nefis tezkiyesi)*

---

¹⁷² Rûm, 30/31.

¹⁷³ Meryem, 19/43.

¹⁷⁴ Bakara, 2/120.

¹⁷⁵ Ankebût, 29/69.

¹⁷⁶ Zümer, 39/18.

yapanlar, imanlarından dolayı Rab'leri, onları hidayete erdirir. Onlar, altlarında ırmaklar akan naim cennetlerdedirler.”¹⁷⁷

7. Safha hidayet: iradenin hidayetidir. Allah'ın iradesine, kişinin iradesinin bağlanması, Allah'ın emir ve yasaklarına uyması, iradenin Allah'a teslimi ve hidayet bulmasıdır. İradesini Allah'a teslim eden kişi Allah'ın “*irşada memur ve mezun kıldın.*” Cümlesiyle kişi irşad makamıyla görevli kılınır. “*ve kara ve deniz karanlıklarında (nefsin afetlerinin karanlığında) onunla yolunuzu bulmanız (hidayete ermeniz) için yıldızları (nebîler, rasuller, mürşidler) kılan O'dur. Bilen bir kavim için, ayetleri detayları ile açıkladık.*” Evrenosoğlu bu ayetten şöyle çıkarımda bulunur: bu ayette fizik standartları açısından değil, diğer bir açıdan değerlendirdiğimizde, Allah bu ayete manevi yolculuğumuzu kast ederek “hidayet” kelimesini istifade etmektedir. “*Yıldızları kılan O'dur.*” Şeklinde zikrediliyor. Yıldızların başını Hz. Muhammed daha sonra sırasıyla Peygamber rasuller, peygamber olmayan huzur namazının imamı veli rasul ve en son da her kavime tayin edilmiş olan veli rasuller gelir. Burada söz konusu olan hidayettir. Allah bu ayette “gece” demekle, insan nefsinin karanlıklarını kast etmektedir.¹⁷⁸

1.4.1.2. Pratik Esasları

1.4.1.2.1. İrşâd ve Mürşid

Evrenosoğlu'na göre, adından da anlaşıldığı gibi Mürşid, Allah'ın yardımıyla irşad eden kişidir. Nefsin 7 tezkiye kademesinden sonra 6 velayet kademesini bitiren kişi irşad olunmuştur. İrşad olunan kişi ihlası bitirmiş, 7. Kademe olan salaha geçmiştir. Rabbimizin buyurduğu gibi, bizim için apaçık bir düşman olan iblis, bizim üzerimize tasallutunun olmaması ihlas bitirme şartına bağlıdır. Çünkü şeytanın ihlas sahibi kullar üzerine bir tasallutu yoktur. Mürşid ise, ihlası bitirmiş ve salâh kademesinde olgunlaşmış kişidir. O halde Rabbimiz tarafından bizi Allah'a ulaştırmakla vazifeli kılınan mürşide şeytanın tasallutu mümkün değildir.¹⁷⁹

¹⁷⁷ Yunus, 10/9.

¹⁷⁸ En'am, 6/97. Mihr, *Kur'an-ı Kerim'in Lafzı ve 7 Ruhı*, s. 132.

¹⁷⁹ Mihr, *Mutluluk Tasavvuf İslam*, s. 258.

Şeytan, Allah'a ulaştıran sırat-ı müstakime oturarak Allah'a ulaşmayı dileyen kulların dört bir yanından sokularak onları hidayet yolu sırat-ı müstakim'den; dalalet yolu olan sırat-ı cehim'e yönlendireceğine dair yemine etmiştir. Apaçık bir düşman olan iblis'in sırat-ı müstakim üzerinde kurduğu bu tuzaktan kurtulmak için, Allah'ın yardımını bize ileten ve iblis'ten daha büyük yetkiyle teçhiz edilen bir mürşidin eteğine tutunmamız farzdır. Mürşitsiz bu barikatı aşabilmek mümkün değildir. Ne zaman ki kişi tek başına hidayete ulaşmaya kalkarsa, başında onu şeytanın telkinlerinden koruyacak bir muhafız olmadığı için, şeytan onu kolaylıkla sırat-ı müstakim ve hidayet yolundan, sırat-ı cehim, dalalet yoluna çevirecektir.¹⁸⁰

Dolayısıyla Allah'a ulaşmak için bir mürşid kaçınılmaz ihtiyaçtır. Bir peygamber olmasına rağmen Hz. Peygamber sidretül' müntheha'ya Cebrail rehberliğinde çıkabilmiştir. Asr-ı saadette, bir kişinin Allah'a ulaşabilmesi için Rabbimiz, mürşid olarak Hz. Muhammed'i vazifeli kılmıştır. Bunu "*Nasıl ki size içinizden bir rasul gönderdik. Size ayetlerimizi okur, sizi tezkiye eder, size kitabı ve hikmeti öğretir ve size bilmediklerinizi öğretir.*" Ayeti kerimesi teyit etmektedir. Hz. Peygamber'in vefatından sonra, ilim, irfan ve hikmet açısından varisleri olan mürşidler, irşad vazifelerini yerine getirmektedir.¹⁸¹

Evrenosoğlu mürşid'in bulunmasıyla alakalı "*(Allah'tan) sabırla ve namazla istiane (özel yardım) isteyin. Ve muhakkak ki o (hâcet namazı ile Allah'a ulaştıracak mürşidini sormak) huşu sahibi olanlardan başkasına elbette ağır gelir.*" Ayeti kerimesini ileri sürer. Ayette geçen namazdan kasıt hacet namazı olduğunu iddia eder. İstiane, mürşidin yardımı, kişinin ruhunu Allah'a ulaştıran sırat-ı müstakim'e ulaşması için olmazsa olmaz şarttır.¹⁸²

Dolayısıyla hacet namazı olmadan mürşidin bulunması mümkün değildir. Hacet namazı kılındıktan sonra Allah'tan mürşit istenir. Bu namazdan sonra hiç konuşmadan yatmak gerekmektedir. Kibleyi sağa alacak şekilde yatılır. Vücudun ön cephesi kibleye çevrilerek yan üstü yatılır. Üç ayete'l-kürsi okunur ve Allah'tan mürşid istenir. Sağ kulak yastığa gelecek şekilde yan üstü yatılır. Baş biraz oynatılarak kulakta kalp atışlarının

---

¹⁸⁰ a.y.

¹⁸¹ Mihr, *Mutluluk Tasavvuf İslam*, s. 262.

¹⁸² Mihr, *Kur'an-ı Kerim'in Lafzı ve 7 Ruhı*, s. 89.

basıncıyla iyi bir şekilde duyulacağı duruma geçilir. Ve kalbin her atışında “Allah, Allah” demek suretiyle kişi Allah’ı zikr-i hafi ile (içinden gizlice) zikreder. Eğer birinci defa hacet namazı kılındıktan sonra yatıldığında mürşid görülemediyse bu namaz, her gece tekrar veya her perşembeyi cumaya bağlayan gece kılınmalıdır.¹⁸³

1.4.1.2.2. Tевbe

Kişi hacet namazıyla mürşidini bulduktan sonra mürşide tevbe vermelidir. Evrenosoğlu tevbe’nin nasıl verileceği ve alınacağı hususunda birtakım talimatlar vermiştir.

Tevbe verecek ve alacak kişi kibleye dönmüş bir vaziyette tevbe verecek alacağın sağ elinin üzerine elini koyar. Tевbe merasimi istiaze ve besmele ile başlar, Allahım günahlarım için mağfiret diliyorum sen affeyle, Allah’ım emir ve yasaklarına uyacağıma yemin ediyorum, Allah tarafından kendisine kitap, sancak, taht, nur ve kılıç verilen Mehdî Rasule,(yani Evrenosoğlu’na) emirlerine itaat edeceğime yemin ederek tabi oluyorum gibi ifadelerden sonra “La İlahe İllallah Muhammedur-Rasulullah ve Nebîyullah” diyerek üç kez tevbe verenin elini öpüp başına koyar. Son olarak musafaha yapıp tevbe alana 7000 defa Allah’ı zikretmekle (bunlara göre en büyük zikir “Allah” diye sesli veya sessiz söylemektir.) başlaması söylenir.¹⁸⁴

---

¹⁸³ Mihr, *Kur’an-ı Kerim’in Lafzı ve 7 Ruhu*, s. 90.

¹⁸⁴ Evrenosoğlu, *Tevbe*, <https://www.mihr.com/Home/Kitaplar/1795>, 27.08.2019.

SONUÇ

Dünya Hayatında çeşitli sıkıntılarla karşı karşıya kalan insan ve toplumlar, tarihin ilk dönemlerinden beri haksızlıklara maruz kalan insanlar kendilerini bu sıkıntılardan kurtaracak, haklıya hakkını verecek, zalimden hesap soracak, eşitlik ve adaleti sağlayacak bir kurtarıcının gelmesini daima hayal ederek beklemişlerdir. Hemen hemen bütün inanç ve kültürlerde farklı isimlerle, tasavvurlarla karşımıza çıkan bu kurtuluş beklentisi, özellikle sosyal, siyasal ve ekonomik sıkıntıların yaşandığı dönemlerde kendini daha da hissettirmiştir.

Kurtarıcı bekleme düşüncesi, sadece Yahudi ve Hristiyanlarda olmayıp, nerdeyse din ve kültürlerin tamamında mevzu bahistir, insanlık için ortak bir inanç, ümit ve kurtuluş ideali olmuştur. Dolayısıyla insanlar bu sayede, sıkıntılarını biraz da olsa hafifletmiş ve bir nebze de olsa kendilerini teselli etmiştir.

Kur'an- Kerim de ıstılah manasında mehdilikle alakalı bir işaret bulanmamakla beraber, mehdilik hususu daha çok hadis külliyatında yer alan rivayetler çerçevesinde şekillenmiştir. Rivayetler, Genel olarak zayıf kabul görülmesine rağmen bu rivayetlerdeki ortak husus, mehdi'nin gelmesine dair birtakım gelişmelerdir. Bu gelişmelere göre dünyaya fitne ve fesat hâkim olacak, adalet ortadan kalkarak zulüm yayılacak, toplumun mevcut düzeni bozularak Allah'ın da inkâr edileceği bir kargaşa devri yaşanacağı gibi durumlar mehdinin gelişini bildiren alametler olacaktır.

Ehl-i Sünnet mensuplarına göre mehdilik inancın temel esaslarından biri olarak kabul edilmemiştir. Erken dönem alimler mehdiliğin bir akaid konusu olmadığını düşünmüşler ki, kitaplarında bu konuya yer vermemiştir. Ancak hadis literatüründe bu konuyla ilgili birçok rivayet bulunmaktadır. Sünni hadis kaynaklarında mehdi ile ilgili daha çok şu hususlar söylenebilir: “Mehdi, kıyamet kopmadan önce dünyaya gelecek ve Mekke’de mehdiliğini ilan edecektir. Onun gelişi aynı zamanda büyük kıyamet alametlerinden biri olacaktır. Yedi veya dokuz yıl sürecek idaresi sırasında zulme son verip yeryüzünü adaletle dolduracak, barışın dünyaya egemen olmasını ve herkesin

Müslüman olmasını sağlayacaktır. Yine farklı yönlerine rağmen bu konudaki hadislerin ortak özelliklerini; ‘Mehdi, Peygamber Efendimiz ’in (sav) soyundan gelecek, ismi Peygamber Efendimiz ’in (sav) ismine uygun olacak ve dünyayı adaletle dolduracaktır.’” şeklinde ifade edebiliriz.

Şia fırkalarında mehdi inancının genel çerçevede On İki İmam etrafında şekillendiğini söyleyebiliriz. Bu, ‘On iki imam belirli kişilerdir, belli bir dönem yaşamışlar, çeşitli mücadeleler göstermişler ve en sonunda ölmüş veya öldürülmüşlerdir. Bu ölme veya öldürülmeyi kabul etmeyenler, onların zahirde öldürüldüğünü aslında kendilerinin gizli mağaralarda, bulutların üzerinde, gökte veya dağlarda yaşadıklarını, gelecekte tekrar geri dönerek ‘düşmanlarından intikam alacaklarını, zulümle dolan yeryüzünü adaletle dolduracaklarını’ benimseme şeklinde yorumlanabilir.

Şîi fırkalarında mehdilik telakkisi temel düşünce aynı olmakta beraber birtakım değişiklik arz etmektedir. Mehdi düşüncesinin tam bir inanç esası olarak yerleştiği, şekillendiği fırka şüphesiz İmamiyye’dir. İmamiyye’ ye (İsnaaşeriyye) göre, on ikinci İmam olan Muhammed b. el- Hasan “Mehdi-i muntazar”dır. Onun ölmediğine ve kıyamet vuku bulmadan önce gelerek, zulmün hakim olduğu dünyaya adaleti getireceğine inanmaktadırlar.

Tarihi süreç içinde olduğu gibi günümüzde de kendini Mehdi ve Rasul addedenler mevcuttur. Bunlardan biri de İskender Evrenosoğlu’dur. Bu zat kendini Allah’ın Rasul’ü ve Mehdi imam olarak ilan eder. Allah Kur’an’da hatemen-Nebîyyin demiş, fakat hatemer-Rasul dememiştir. Dolayısıyla Allah’ın Rasul göndermeyeceği anlamına gelmez. Allah her kavime kendi dilinde Rasuller gönderdiğini zikreder. Evrenosoğlu ben de devrimizin Rasulu, Her Rasul bir imam olduğuna göre İmam, hidayetçi olması hasebiyle de Mehdi’yim diye iddia eder.

KAYNAKÇA

- AGITOĞLU Nurullah, “Şerhlerde Mehdilik Meselesi ve Sünnî-Şîî Tartışması: Azîmâbâdî'nin Ebu Dâvûd Şerhi örneği”, *e-Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi/Journal of Oriental Scientific Research (JOSR)*, c. XXIX, sy. 2 (2017), ss. 932-50.
- AKMAN Mustafa, “Mehdî Inancı Özelinde İlmî Çalışmalar İle Günümüz Toplumunun Geleneksel Anlayışı Arasında Görülen Uyuşmazlıklar, Bunun Yansımaları Ve Çözüm Önerileri”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.X, sy. 51 (2017), ss. 1209-33.
- ATAY Hüseyin, *Ehl-i Sünnet ve Şia*, A.Ü.İ.F Yayınları, 1983.
- ATAY Mehmet, *Kütüb-i sitte'deki Mehdi Hadisleri'nin Dinler tarihi açısından incelenmesi*, (yüksek lisan Tezi), Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal bilimler Enstitüsü, 2003.
- AYDIN Mehmet, *Dinler Tarihine Giriş*, 6. Baskı, Konya: Literatürk yayınları, 2002.
- BAĞDÂDÎ el-İmâm Ebû Mansûr Abdulkahir b.Tâhir b. Muhammed EL-, *Mezhepler Arasındaki Farklılıklar (El-Fark Beyn 'l-Fırak)*, çev. Ethem Ruhi Fırlı, Ankara: T.D.V yayınları, 1991.
- BAYBAL Sami, *İbrahimi Dinlerde Mesîh'in Dönüşü*, Konya: Yediveren yayınları, 2002.
- BAYRAM İbrahim, “Zeydiyye Fırkasının Mehdilik Anlayışı”, *e-Makalat Mezhep Araştırmaları Dergisi*, C.X, sy. 2 (2017), ss. 353-88.
- BUHÂRÎ Ebû Abdillâh Muhammed b.İsmâîl b. İbahim b. el-Mugire el-Ca'fi EL-, *Sahîhu'l-Buhârî*, 3. bs., Rıyâd: Daru'l-Hadarati li'n-Neşr-i ve't-Tevzi', 2015.
- BULGUR Durmuş, “Kadıyânîlik”, *Şarkiyat Mecmuası*, sy. 13 (2011), ss. 1-38.
- CEVİZOĞLU Hulki, “Yaşar Nuri Öztürk ve İskender Evrenosoğlu münazara videosu”, <https://www.youtube.com/watch?v=fMESq11MdDM>, (29.08.2019).
- COŞKUN Ali, *Mehdilik Fenomeni*, İz yayıncılık, 2004 İstanbul.
- ÇINAR Mahmut, *Tarihte ve Günümüzde Mehdilik*, 2. bs., İstanbul: Rağbet yayınları, 2016.

- EBÛ ZEHRÂ Muhümmed, *İslâm'da Fıkhî Mezhepler Tarihi*, çev. Abulkadir Şener, 2. bs., Hisar Neşriyat, 1978.
- EKİNCİ Hatice Özdemir, *İslam Kelamında Nüzûl-i İsa Retoriği*, (Yüksek Lisans Tezi), Çorum: Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013.
- en-Nisaburi Müslim el-Haccâc Ebu'l-Hsan, *Sahi-i Müslim*, C. II, Dârü Tayyibe, 2006.
- ERKAN Arif, “Elbeyân (Arapça Türkçe büyük sözlük)”, *Mehdi*, İstanbul: Huzur yayınevi, 2013s. 1172.
- eS-SİCİSTÂNÎ, Ebû-Davûd Süleyman b. el-Eş'as b. İshak b. Beşirb. Amr el-Ezdî, *Sünen-i Ebî Davûd*, (I-VI) C. VI, Darür-Risâletül-Âlimiyye, 2009. Beyrut.
- EŞÂRÎ Ebü'l-Hasen EL-, *İlk dönem İslam Mezhepleri (Makâlâtü'l-İslâmiyyîn ve İhtilaf'ul-Musallîn)*, çev. Mehmet Dalkılıç, Ömer Aydın, İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 2005.
- FIĞLALI Ethem Ruhi, *Günümüz İslam Mezhepleri*, 3. bs., İzmir: İzmir İlahiyat Vakfı yayınları, 2014.
- , “Bahâilik”, *TDV İslam Anseklpedisi*, İstanbul: İSAM, 1991, C. IV, ss. 464-68.
- , *Çağımızda İtikadi İslam Mezhepleri*, 5. bs., Ankara: Selçuk yayınları, 1991.
- GÜN Faruk, “Mehdilik İnancı Üzerine Bir İnceleme”, *Artuklu Akademi: Mardin Artuklu Üniversitesi İlahiyat Bilimleri Fakültesi Dergisi*, C. IV, sy. 1 (2017), ss. 99-130.
- GÜN Faruk, “Mehdilik İnancı Üzerine Bir İnceleme”, *Mardin Artuklu Üniversitesi İlahiyat Bilimleri Fakültesi Dergisi*, C. IV, sy. 1 (2017), ss. 99-130.
- GÜRKAN Salime Leyla, “Yahudilik”, *DİA*, 2013, c.43, s. 188-197.
- HAKYEMEZ Cemil, “Mehdî Düşüncesinin İtikadîleşmesi Üzerine”, *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. III, sy. 5 (2004), ss. 127-44.
- HARMAN Ömer Faruk, “İSÂ”, *DİA*, 2000, C. XXII, ss. 465-472.
- HEYTEMÎ Ebu'l-Abbâs Ahmed b. Muhammed b. Hacer el-Mekkî EL-, *el-Kavlü'l-Muhtasar fi Alâmati'l-Mehdiyyi'l-Muntazar*, Kahire: Mektebetü'l-Kur'an li't-Tab'i ve'n-Neşr-i ve't-Tevzi, 1987.
- HOUTIN Alber, “Hıristiyanlığın Kısa Tarihi”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, çev. Abdurahman Küçük, C. XXV, sy. 1 (1982), ss. 437-55.
- İ. EVRENOSOĞLU, *Efendi Hazretleri Tanıtım Videosu*, Mihr Vakfı İnternet sitesi (20.08.2019), <https://www.mihr.com/kitaplar/263/imam-iskender-ali-mihr-hazretleri>,

- İBN-HALDUN Ebu Zeyd Abdurrahman b. Muhammed b. Haldun el Hadramî, *Mukaddime*, C.II, çev. Süleyman Uludağ, 5. bs., Dergâh Yayınları, 2007, İstanbul.
- İBN-MÂCE Ebû Abdullah Muhammed b. Yezid b. Mâce el-Kazvîni, *Sünen-i İbn Mâce*, 2 cilt, Darül-İhyaul-Kütübül-Arabiyye, 2009.
- İBN MANZÛR Ebul-Fadl Cemaluddin Muhammed b. Mükerrrem, *Lisânul-A'rab*, Beyrut, Dâr-i Sâdir, 2010.
- İLHAN Avni, *Mehdilik*, Beyan Yayınları, İstanbul, 1993.
- KAYMAL Cansu, “Şia’da İmamet Meselesi ve Egemenlik”, *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. II, sy. 1 (2017), ss. 172-95.
- KURTUBÎ İbn Hazm Ebû Muhammed Alî b. Ahmed b. Said b. Hazm el-Endelüsî EL-, *El-Fasl Fi'l-Milel Ve'l-Ehvâ' Ve'n-Nihal (Dinler ve Mezhepler Tarihi)*, (I-III) C. III, çev. Halil İbrahim Bulut, İstanbul: Türkiye yazma eserler kurumu başkanlığı yayınları, 2017.
- KUTLUAY Yaşar, *İslam ve Yahudi Mezhepleri*, 4. bs., İstanbul: Anka yayınları, 2004.
- KÜÇÜK Abdurrahman, *Dönmeler Tarihi*, Ankara: Rehber yayıncılık, 1990.
- MADELUNG Wilfred, “Abdullah bin el-Zübeyr ve Mehdi”, *T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. VII. sy. I, 1992, İzmir, ss. 389-409.
- MEŞKÛR Muahmmmed Cevâd, *Tarih-i Şia ve Fırka hâ-i İslâm tâ Karn-i Çahârum*, 6. bs., Tahran: Çaphane-i Haşi', 1368.
- MEŞKÛR Muhammed Cevâd, *Hülâsa'-i Edyan der tarih'-i Dinhâ'y-i büzürg*, 6. bs., İran: İntişarat-i Şark, 1377.
- MIHR İskender Ali, *Mutlulk Tasavvuf İslam*, Mihr Vakfı Yayınları, İzmir 1990.
- MIHR İmam İskender Ali, *Risalet Nurları*, 5. Baskı, Met matbaacılık, İzmir 2017.
- MIHR İmam İskender Ali, *Kur'an'da, Tevrat'ta ve İncil'de Hanif Dini*, 2. Baskı, Printer Ofset ve Matbaacılık, İzmir 2015.
- MİHR İmam İskender Ali, *Kur'an-ı Kerim'in Lafzı ve 7 Ruhü*, 2. Baskı, Gökso Matbaa, 2018, İstanbul
- ONAT Hasan, “Şiî İmamet Nazariyesi (Kuleyni, Kummi ve Tusi'nin Görüşleri Çerçevesinde)”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, c. XXXII, sy. 1 (1991), ss. 89-110.
- ÖZ Mustafa, “Mehdilik”, *DİA*, İstanbul, 2003, C.XXVIII, ss. 384-86.

- SARIKÇIOĞLU Ekrem, *Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi*, 4. bs., Isparta: Fakülte Kitabevi, 2002.
- , “Mehdî”, İstanbul: *DİA*, 2003, c.XXVIII, ss. 369-71.
- , *Dinlerde Mehdi ve Mesîh Tasavvuru*, İstanbul: Düşün yayıncılık, 2017.
- ŞEHRİSTÂNÎ Ebu'l- Feth Tâcuddin Muhammed b. AbdülKerim b. Ahmed EŞ-, *El-Milel ve'n- Nihal*, çev. Mustafa Öz, İstanbul: Litera yayıncılık, 2008.
- TIRMİZÎ Muhammed b. Îsâ b. Serva b. Musa b. ed-Dahhak ET-, *Sünen-i Tirmizî (Câmiul-Kebîr)*, 6 cilt, Dârül-garbül-İslâmî, 1996, Beyrut.
- WAARDENBURG Jacques, “Mesîh”, , (I-XLIV) cilt, *DİA*, 2004, c. 29, ss. 306-9.
- YAVUZ Yusuf Şevki, (ed.), “Beklenen Kurtarıcı İnanıcı”, Kelam araştırmaları, İstanbul: Kuramer, 2017, s. 550.
- , “Mehdî”, İstanbul: *DİA*, 2003, C. XXVIII, ss. 371-74.
- YILMAZ Orhan, “Mehdi İncasına Kaynaklık Teşkil Eden Hadislerin Değeri”, *Journal of Turkish Studies*, C. XII, sy. Volume 12 Issue 2 (2017), ss. 265-82.
- YÖNEM Ahmet, “Kadiyânîlik Bağlamında Mehdilik”, *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. XIII, sy. 24 (2011), ss. 175-91.
- YÖNEM Ahmet, *Mehdilik fikri ve Müslümanlar arasındaki ilk tezahürleri*, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Ankra Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1998.

EKLER

Evrenosoğlu cemaati mensubu bir kişi yaptığımız anket sorularına şu şekilde cevap vermiştir.:

EK 1. MÜLAKAT

1- MİHR Tarikatı nedir? neyi amaçlamaktadır?

c-1 Mihr tasavvufi bir tarikattır ve açılımı Mehdi İmam- Halife- Resul anlamına gelir. Bu sıfatlar şu an itibariyle İmam İskender Evrenosoğlu'nda mevcuttur. Bu tarikata yolu İslam'daki sırat-ı müstakim kavramına denk gelir. Kur'an'da enâm 126'da buyrulan هذا صراط مستقيم ayetinin tecellisi bu tarikattadır.

Amacı: İslam'ı yeniden ihya etme. Üstü zamanla insanlar tarafından örtülen ve tahrif edilen ayetleri tefsir etmektir. Maalesef yüzyıllar boyunca yaşayan alimler Kur'an'ın kavramlarına doğru manalar verememiş ve bu yolla Kur'an'ı ve İslam'ı tahrif etmişlerdir. Meselâ, hidayet kavramı bunlardan birisidir. Zaten her çağda tahrif olmuş Kur'an kavramlarının gerçek manalarını ortaya koyacak olan resuller gelir, onlar sayesinde Kur'an ayetleri ve kavramları yeniden yorumlanır ve ihya edilir. Günümüzde de bu görevi gören veli-resul İmam İskender'dir. Enâm 130 ayeti peygamberler haricinde, insanların yapmış oldukları hataları düzelten, tahrifleri tashih eden resullerin geldiğini söylenmektedir. İşte İskender Evrenosoğlu da resul olarak, yani bir ıslah edici olarak gelmiştir ve bu tahrifleri düzelmiştir.

2- Bu tarikat ile nasıl tanıştınız?

C-2 Açıkçası televizyonda görerek ve dinleyerek tanıştım. Ben hayatım boyunca Fatıha'nın manasını araştırdım, ama kimsenin açıklamaları ile ikna olmadım. Ne zaman ki Nur TV'yi seyretmeye başladım, o zaman İmam İskender'in açıklamaları ile ikna oldum, sonra yaptıkları konferanslara katıldım ve böylece cemaatle tanıştım.

Her şehirde bir vekil imam vardır, cemaat üyelerine tevbe verme hakkına sahiptir. Ben de tövbe mi ondan aldım.

3- Tarikata girişiniz çevreniz tarafından nasıl karşılandı?

c-3 Maalesef insanların çoğu bize karşı çıkıyor. Ama ben bunu normal karşılıyorum çünkü Araf 179 ayeti o kimseleri şöyle tanımlıyor: *An dolsun ki biz, cinlerin ve insanların çoğunu cehennem için yarattık; onların kalpleri vardır; düşünmezler onunla; gözleri vardır, görmezler o gözlerle; kulakları vardır, duymazlar o kulaklarla. Onlar dört ayaklı hayvanlara benzerler, hatta daha da sapıktır onlar. Onlardır gaflette kalanların ta kendileri.*

4- Diğer tarikat üyeleri ile nasıl görüşüyorsunuz aranızdaki ilişkiler nasıldır?

c-4 Sempozyumlar aracılığı ile görüşüyoruz. Her Perşembe bu sempozyumlar oluyor.

5- Tarikatınızın siyasi bir eğilimi var mıdır? Siyasi olarak nasıl konumlandırıyorsunuz?

c-5 Siyasi hiçbir bağlantısı yok. Zaten bu tarikatın siyasete ve siyasetçiye ihtiyacı yoktur. Aslında insan gücüne de ihtiyacı yok çünkü Allah'a dayanan hiçbir hareket insana muhtaç olmaz. Kısaca bizim tek bağlantımız ve referansımız Rabbimizdir.

6- Neden bu tarikatı seçtiniz? Diğer tarikatlardan ayrı özellikleri nelerdir? Diğer tarikat ve cemaatlere bakışınız nasıldır? Ve diğer tarikatlar sizi nasıl görüyor?

c-6 Biz bütün tarikatları hoş görürüz. Çünkü Allah Kur'an'da böyle emrediyor. Hepsine saygı duyuyoruz. İnsan olarak saygı duyuyoruz. İnançları doğru ya da yanlış Allah'a havale ediyoruz. Bizim görevimiz sade onlara tebliğ etmektir.

Ali İmran 119 ayeti diyor ki: *"İşte siz o kişilersiniz ki onları seversiniz, fakat onlar sizi sevmez"*. işte biz bu ayet çerçevesinde onları seviyoruz, ama onlar bizi sevmiyorlar.

Neden bu tarikatı seçtiğime gelince, aslında ben seçmedim, şura suresi 13¹⁸⁵ ayetinin ifade ettiği gibi ben de Allah tarafından bu yol için önceden seçildim. Yani benim irademle olmadı Allah bizi seçti. Çünkü ben sürekli hakikati arıyordum ve Allah da benim hakikati aradığımı gördü ve beni bu tarikata girmem için seçti.

7- Vahiy ve resul kavramlarına bakışınız nasıldır? İmamın ilmi nereden gelmektedir?

c-7 Vahiy peygamberle bittiği söyleniyor. Bize göre bu doğru değil, vahiy insanların hepsine gelebilir. Vahiy alacak kimse Peygamber olmak zorunda değil. Baktığınızda Kur'an'da bunu destekleyen birçok ayet de mevcuttur. Mesela Hz. Meryem'e, bal arısına, Musa'nın annesine vahiy gelmiştir. Mâide 111'de Allah havarilere vahyettiğini söylüyor. İşte Allah nasıl bunlara vahyediyorsa veli ve seçilmiş kullarına da vahyeder. Çünkü onlar Ali İmran 7'nin ifade ettiği gibi yer ve göğün yaratılışını düşünen ve Allah ile konuşan *Ulû'l-Elbâb* insanlardır. Kısaca insan veli kul olunca Allah ile konuşabilir. Şûrâ 51 ayetinde *وَمَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَكْلِمَهُ اللَّهُ إِلَّا وَحْيًا أَوْ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ أَوْ يُرْسِلَ رَسُولًا فَيُوحِيَ بِإِذْنِهِ مَا يَشَاءُ ۗ إِنَّهُ عَلِيُّ حَكِيمٌ* “ilah bir insanla (karşılıklı) konuşmaz. Ancak vahiyle (kulunun kalbine dilediği düşünceyi doğurarak), yahut perde arkasından konuşur yahut izniyle dilediğini vahyedecek bir elçi gönderir.” Şeklinde buyrulmaktadır. Bu ayet Allah'ın peygamber dışındaki veli ve Allah katında değerli insanlarla vahiy aracılığı ile konuşabildiğini ifade ediyor. Düşünün şeytan bile vesvese verebilirken Allah senle konuşamayacak mı? sana vahyedemeyecek mi? Ama şunu belirtmek gerekir ki bizim müşidimize gelen vahiy nebîlere gelen vahiy gibi değildir. Arada fark vardır. Mesela Meryem'e ve bal arısına gelen vahiy şeriat vahiy miydi? Tabiki değildi. Dolayısıyla peygamberi vahiy ile günümüzde resullere gelen vahiy aynı değildir. Yani demek istediğim bize gelen vahiy teşriî vahiy değildir.

İmam İskender'in ilminin nereden geldiği sorusunu da böylece yanıtlamış olduk. Biz kafamıza takılan soruyu ona sorarız o da Allah'a sorar. Allah da ona cevabını dilerse verir dilerse vermez. Ama şunu tekrar vurgulamak gerekir ki İmam İskender'e gelecek olan vahiy Kur'an'ın hükmünü ilga etmez onu teyit eder.

¹⁸⁵ *اللَّهُ يَخْتِيبُ إِلَيْهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَنْ يُنِيبُ* “Allah, dilediğini kendisine seçer ve kim, ona dönerse doğru yolu gösterir ona.” (Bkz.eş-Şûrâ, 42/13).

Dolayısıyla İmam'a gelen vahiy şeriat vahyi değildir. Hatta İmam'a gelen vahiy, Kur'an'ın yeniden yorumlanmasını sağlayan vahiydir. Kur'an'ın gizli kalmış hazinelerini manalarını keşfetmeyi sağlar.

8- Tövbe almak nasıl gerçekleşir ve kimlerden alınabilir? Tabiiyet nedir?

c-8 Nasıl sahabe peygambere tabi olup tövbe aldıysa biz de devrin imamına tabi olup onun vekillerinden tövbe aldık. Tövbe şu cümleler söylenerek alınıyor: "Allah'ın huzurunda günahlarıma tövbe ederim, Allah'tan mağfiret dileyerek Allah'ın emir ve yasaklarına uyacağıma yemin ederek, Allah'ın kendisine kitap, sancak, taht, nur ve kılıç verilen mehdi resule ve onun emirlerine itaat edeceğime yemin ederek ihlanla tabi oldum." İşte bu kelimeleri tekrar ederek tövbe ediyoruz. Ve vekilin elini üç kere öpüyoruz. Böylece o enerjiyi almış oluyoruz.

9- Allah'a ulaşmak nasıl gerçekleşir? Mürşit kimdir? Ruh nedir, dereceleri nelerdir? Ruhun Allah tarafından alınıp geri verilmesi meselesi nedir? Ölmeden önce nasıl ruh teslimi yapıyorsunuz?

c-9 Tüm bu soruların cevabını Allah'a nasıl ulaşıldığını anlatarak verebiliriz. Şöyle ki: Öncelikle Rum 31 *مُنِيبِينَ إِلَيْهِ وَاتَّقُوهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ* "Ne emrettiyse ona uyarak hepiniz, yüzünüzü o dine döndürün ve namaz kılın ve şirk koşanlardan olmayın." ve Kaf 31-33 *هَذَا مَا تُوْعَدُونَ لِكُلِّ أَوَّابٍ حَفِيظٍ مَّنْ خَشِيَ الرَّحْمَنَ الْعَلِيمَ* "Onlara: "İşte bu cennet, Allah'a yönelen, O'nun buyruklarına riayet eden; görmediği Rahman'dan korkan, Allah'a yönelmiş bir kalble gelen sizlere, hepinize söz verilen yerdir." ayetlerine göre Allah'a ulaşmayı dileyeceksiniz. Böylece birinci kat cennete sahip oluyorsunuz. Sonra birinci kata çıkan kimsenin içinde mürşit sevgisi doğuyor ve mürşidini sormaya başlıyor. Kehf 17'de mürşide tabi olmanın farz olduğundan şöyle bahsedilir: *مَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ وَمَنْ يُضِلِّ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ وَلِيًّا مُرْشِدًا* "Allah, kimi Kendisine ulaştırırsa, işte o hidayete ermiştir. Ve kimi dalâlette bırakırsa (kim Allah'a ulaşmayı dilemezse) artık onun için velî mürşid (irşad eden evliya) bulunmaz.". Sen de mürşidini hem içindeki sevgiyle hem de Kehf 17 gereğince arayıp bulmaya çalışıyorsun. Bulduktan sonra mürşit senin ruhunun Allah'a ulaşmasına yardımcı oluyor. Senin ruhun senden çıkıyor Devrin imamının dergahına gidiyor, senin başının üstüne de devrin imamının koruma ruhu geliyor, biz bu ruha *nimet ruhu* diyoruz.

Çünkü Allah'ın, devrin imamının ruhunu tövbe alıp mürşide tabi olan kimsenin başının üstüne göndererek o kimseyi nimetlendirdiğini düşünüyoruz. Dolayısıyla Fatıha 7'de geçen الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ “kendilerine nimet verilenler” ifadesini de bu çerçevede yorumluyoruz: Yani Allah'a ulaşmayı dilediği için İmamın ruhunun başı üzerine geldiği kimseler.

Bundan sonraki aşamalar şöyle devam ediyor: Zikir çekmeye başlıyorsun, ne kadar zikir çekersen o kadar gök katı çıkıyorsun. Enam 125 فَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ “Öyleyse Allah kimi Kendisine ulaştırmayı dilerse onun göğsünü yarar ve (Allah'a) teslim (İslâm'a) açar.” ayetine göre belli bir zikre ulaşan kimsenin göğsü açılıyor ve kalbine nur girmeye başlıyor. Zikir çektikçe kalbi daha da nurlanıyor. Bu seyr-i sülük içinde devrin imamı ile birlikte yedi kat göklere çıkıyorsun. Yedinci katta makam-ı mahmud ve divanı salih gibi makamların hepsini senin ruhun geçiyor ve böylece Allah'a ulaşmış oluyor. Yani tasavvufi tabirle Allah'da fena olmuş oluyor.

10- Hidayet ve sırât-ı müstakim nedir?

c-10 Hidayet insan ruhunun, yukarıdaki saydığımız merhalelerden geçerek, ölmeden önce Allah'a ulaşmasıdır. Kur'an'da kullanılan *hidayet* kökeninden türeyen bütün kelimeler *Allah'a ulaşmayı* ifade eder.

11- Takva sahipleri kimdir?

c-11 Takva sahipleri yukarıda tarif ettiğimiz şekilde Ruhunu Allah'a ulaştıranlardır. Bu kimseler için korku yoktur. Yunus 63-64 bunu şu şekilde belirtir: الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ لَهُمُ النَّارُ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ “Onlar, âmenûdurlar (ölmeden evvel Allah'a ulaşmayı dileyenlerdir) ve takva sahibi olmuşlardır. Onlara, dünya hayatında ve ahirette müjdeler (mutluluklar) vardır.”

Fakat şunu belirtmemiz gerekir ki: Takva sahipleri, yani Allah'a ulaşmayı dileyenler aynı takva derecesinde değildirler. Mesela sadece Allah'a ulaşmayı dileyenler birinci takva seviyesindeyken, Allah'a ulaşmayı dilemekle birlikte Mürşidini bulup tövbe alanlar ikinci takva seviyesindedirler... bu şekilde en son derecede iradesini tamamen Allah'a teslim eden kimse yer alır.

Şimdi Takvanın derecelerine göz atalım:

1.Derece: Sadece Allaha ulaşmayı dileyen kimse yer alır

2. Derece: Allah'a ulaşmayı diledikten sonra, mürşidini bulan ve tövbe alan kimse yer alır.

3.Derece: 2.derecede sayılanları yaptıktan sonra ruhunu Allah'a ulaştıran ve üçüncü kat cennete çıkan kimse bu derecede yer alır.

4.Derece: Fizik vücudunu Allaha teslim eden (yani Allah'ın emirlerini yapan ve nehiyelerinden kaçman- dördüncü) ve dördüncü kat cennete çıkan kimse bu derecede bulunur.

5.Derece: Nefsini teslim eden bu derecede bulunur.

6.Derece: Yukarıda tarif edilen seyr-i sülük yolunu bitirip irşat olan, ondan mezun olan ve onu başkalarına anlatan kimsenin bulunduğu seviyedir. Mürşitler bu seviyede bulunur.

7.Derece: İradesini tamamen Allah'a teslim eden kimsenin bulunduğu en üst derecedir.

12- Kötü ve iyi hasletler nelerdir? Bunların ruh ile ilişkisi nelerdir?

c-12 19 tane kötü afet vardır: Cehalet, cimrilik, dedikodu, fitne, haset, kin, kibir, nankörlük, öfke, yalan, zulüm...vb. bunlardan bazılarıdır. Bunlar insanda doğuştan mevcuttur. 19 tane de iyi haslet vardır: ilim, cömertlik, tevhid, edeb, kanaat, tevazu, iman , ihlas...vb. bunlardan bazılarıdır. İnsan bunlara da doğuştan sahiptir. İyi olanlar ruh ile, kötü olanlar da nefisledir. İşte biz doğuştan getirdiğimiz bu kötü afetleri zikir yolu ile tezkiye ediyor ve iyi hasletlere döndürüyoruz.

13- Kalbin tezkiyesini nasıl yapıyorsunuz?

c-13 Allah'a ulaşmayı dilemekle başlıyor. Sonra zikir çekmek ile devam ediyoruz. Vücudun yedi yerinde zikir çekerek toplam %51 oranında kalbi tezkiye

ediyoruz. Bu %51 lik kısım çok kolay bir şekilde oluyor. Çünkü Allah'a ulaşmayı dileyen kimsenin şeytanı bağlanmış oluyor ve şeytan o kimseyi rahatsız edemiyor. Kalan yüzde kırk dokuzu ise zor geçiyor, çünkü ruh Allah'a ulaştıktan sonra Allah bağladığı şeytanı serbest bırakıyor ve şeytan zikir çeken kimseyi sürekli rahatsız ediyor. Yani kalbin kalan %49 luk kısmını şeytanla mücadele ederek tezkiye ediyoruz.

14- Cezbe olayını açıklar mısınız?

c-14 Allah Enfal 2 de cezbeden şöyle bahsediyor: *إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَّتْ قُلُوبُهُمْ* “Gerçek mü'minler onlardır ki; Allah zikredildiği zaman kalpleri titrer (cezbelenir).” İşte ruhunu Allah'a ulaştıranlar Allah'ın ismi anılınca ayette ifade edildiği gibi bir anda heyecanlanır ve Allah lafzını bağırarak söylerler.

15- Zikir nedir ve zikre bakışınız nedir? Zikir farz mıdır?

c-15 Bize göre zikir farzdır. Ankebut 45 zikrin farz olduğunu şöyle ifade ediyor: *إِنَّ مَا أَوْجِبِي إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ وَأَقِمِ الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ ۗ وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ ۗ* “Kitaptan sana vahyedilen şeyi oku ve salâti ikâme et (namazı kıl). Muhakkak ki salât (namaz), fuhuştan ve münkerden nehyeder (men eder). Ve Allah'ı zikretmek mutlaka en büyüktür.” Gördüğümüz gibi ayet diyor ki namaz kılın, önemli bir ibadet ve zikirdir. Ama ondan daha önemli ve büyük ibadet ise Allah'ı zikretmektir. Zikir yapanların övüldüğü ve zikrin emredildiği başka ayetlere de bakabilirsiniz. Mesela Ahzab 41 şöyle buyur: *وَاذْكُرْ اسْمَ رَبِّكَ وَتَبَتَّلْ إِلَيْهِ تَبْتِيلًا* : müzzemmil 8 *يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا*

Ayetlerde emredilen farz zikri çekmeyen de cehenneme atılacağı va'di yine ayetlerde yer almaktadır. Mesela Zümer 22 ayetinde şöyle buyrulmaktadır: *فَوَيْلٌ لِلْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ مِنْ ذِكْرِ اللَّهِ* “Allah'ın zikrinden kalpleri kasiyet bağlayanların vay haline!” yine Taha 124'te şöyle buyrulur: *وَمَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَعْمَىٰ* “Ve kim Benim zikrimden yüz çevirirse, o taktirde mutlaka onun için sıkıntılı bir geçim (hayat) vardır. Ve kıyâmet günü onu, kör olarak haşredeceğiz.”

Dolayısıyla bütün bu ayetler zikrin farz olduğunu gösteriyor. Buna rağmen bir kimse zikir çekmiyorsa biz ona sadece bu ayetleri tebliğ eder ve zikri terk etmenin

kıyamet günü kör olarak haşredilmeye sebep olacağını bildiririz. Çünkü zikri terk eden farzı terk etmiş olur.

EK 2. TELEVİZYON PROGRAMI

Konumuzun aydınlanması açısından 1996 yılında kanal 6 ekranlarında yayınlanan Hulki Cevizoğlu'nun moderetörlüğünü yaptığı Ceviz kabuğu programına katılan İskender Evrenosoğlu, İlahiyatçı Yaşar Nuri Öztürk, telefon bağlantılarıyla programa dahil olan, hukukçu Hüseyin Hatemî, Psikiyatrist Ayhan Songar ve İlahiyatçı Hüseyin Atay'ın Münazaralarını aşağıda zikredeceğiz.

Hulki Cevizoğlu Programa başlarken, Anonslarımızda da duyurduğumuz gibi ortada bir Mehdilik ve peygamberlik iddiası söz konusu ve buna ilişkin sağlık kuruluşları tarafından verilen 3 tane akıllı değildir ve 1 tane de akıllıdır raporu mevcuttur. Bir de 68 sayfalık vahiy kitabı var. Bu kitabın sahibi İskender Evrenosoğlu'dur. Dedikten sonra soru cevap faslına geçer. ¹⁸⁶

Hulki Cevizoğlu: kendinizi anlatınız, siz kimsiniz?

Evrenosoğlu: Bir yerde bir yüzme yarışı yapılır, bu yarışta kolsuz ve bacaksız kişiler de var bu kişilerden birisi suya atlar ve onu sudan çıkartırlar, sudan çıkartıldıktan sonra antrenör ona hitaben, geçen defa yüzebilmiştin der. O kişi, iyi de hocam geçen sefer kulaklarımda kramp olmamıştı der. Niye bu tür bir fıkrayla başladım? İslam'ın bu günkü durumunu size anlatabilmek için. Fıkrayla başlamamın sebebi zihinlerde iyi bir şekilde kalması muradımdır. Kur'an-ı Kerim bütün insanlar için üç ayrı hedef gösterir. Kur'an-ı Kerim insanlar için bir risalet davetiyesidir. Aynı zamanda bir saadet garantisi ve reçetesidir. Allah'ın kâinata en çok sevdiği varlık insandır. Çünkü Allah tüm dünya ve kâinatı insan için yaratmıştır. Buna delil "*Yeryüzünde ne varsa tamamını sizin için yaratan, sonra göğe yönelerek onları, yedi gök olarak tamamlayıp düzene koyan O'dur ve O, her şeyi hakkıyla bilmektedir.*"¹⁸⁷ "*O, göklerde ve yerde bulunan herşeyi kendinden bir lütuf olarak sizin hizmetinize vermiştir. Şüphesiz bunda düşünen topluluklar için ibret*

---

¹⁸⁶ Hulki Cevizoğlu, Ateizm ve Din, "Yaşar Nuri Öztürk ve İskender Evrenosoğlu münazara videosu", 29.08.2019., <https://www.youtube.com/watch?v=fMESq11MdDM>, dakika,(1.)

¹⁸⁷ Bakara, 1/29.

*ve deliller vardır*¹⁸⁸ Ayeti Kerimeleridir. İnsandan başka her şey insanlar için yaratılmış, insanlar ise Allah için yaratılmıştır. Buna delil *“Bizi var eden Allah’tır veya varlığımız Allah içindir, sonunda O’na dönecek ve hesaba çekileceğiz”*¹⁸⁹ ayeti Kerimedir. Allah’ın en çok sevdiği mahluk olan insanların mutlu olmasını istiyor. Bunun için Allah insanlara üç hedef yöneltmiştir. Bu üç hedef insanların mutlak saadete ulaşması istikametinde bir bütün oluşturur. Allah, insanlar mutlaka saadete ulaşmasını diliyor. Bu saadete ulaşmak için üç reçete vardır. Bunlar, fizik vücudumuz, nefsimiz ve ruhumuzdur. Ezelde bütün insanları toplayan Allah, nefslerimizden yemin alıyor, ruhlarımızdan misak alıyor ve fizik vücudumuzdan ahd alıyor. Bunun nedeni ise Allah’ın, insanların mutlu olmasını dilemesidir. Kim ruhunu Allaha ulaştırırsa, fizik vücudunu şeytandan kurtarıp Allaha kul ederse o zaman onlar mutlu olur ve yerleri cennettir. Allah bütün insanlar üzerine, nefsin tezkiyesini üç defa, fizik vücudumuzun Allah’a kul olmasını üç defa, ruhun Allah’a ulaştırılmasını dokuz defa farz kılmıştır. Bu hususları sahabiler hayatına uygulâmış ve cennetle müjdelenmiştir. Günümüzde ise bu hususlar tatbikattan kaldırılmış ve İslam’dan koparılmıştır. Bu anlattıklarımızın fıkrayla ilgisi ise, İslam’ın da böylece bacakları kesilmiştir. Ayrıca Cenâb-ı Allah insanları dünya saadetine ulaştırmak için kur’an-ı Kerime üç temel emir koymuştur. Bunlar İrşâd, daimî zikir ve teslim’dir. Bunların tatbiki ile insanlar dünya saadetine de ulaşır. Günümüzde bunlarında İslam’dan koparıldığını görüyoruz. Bir de günüz dini otoriterleri olan Diyanet işleri başkanlığı ve İlahiyat fakültelerinin çıkardığı herhangi bir kitapta zikrettiğimiz dünya ve ahiret saadetine ulaştıracak hükümlerin günümüzde hiçbir kitapta bulunmadığını görüyoruz. Öyleyse Allah’ın yapması gerekken tek bir şey vardı. Bu da bunları insanlara bildirmek, bunu için vazife verilen kişi de biziz diye cevap vermiştir.¹⁹⁰

Cevizoğlu: İslam’ın kolları ve bacaklarının kesildiğini söylediniz. Türkiye’de İslam’ın bu kol ve bacakları siz mi oluyorsunuz?

Evrenosoğlu: bu kol ve bacakların kesildiğini söyleyen kişiyim.

Cevizoğlu: siz Mürid ve peygamber misiniz?

---

¹⁸⁸ Câsiye, 45/13.

¹⁸⁹ Bakara, 1/156.

¹⁹⁰ Cevizoğlu, , “Yaşar Nuri Öztürk ve İskender Evrenosoğlu münazara videosu”, dakika, (4:05-12:29).

Evrenosoğlu: ben kendi hakkımda konuşmam uygun olamaz. Bu hususlar daha önce söylenmiş hususlardır.

Cevizoğlu: müşid'lerin hepsi evliya mıdır?

Evrenosoğlu: evet müşidlerin hepsi Allah'ın velisidir. Evvela kendi velilerine tabi olmuşlardır. Ben de bir Allah'ın velisiyim.

Cevizoğlu: Evliyaların normal insanlardan farkı ve özellikleri nelerdir?

Evrenosoğlu: bunlar birçok özellikleri olmasıyla beraber, birincisi: mutlaka kendi müşidlerine tabi olmuşlardır. İkincisi: mutlaka Allah'a ulaşmayı dilemiş ve âmenü olmuşlardır. Âmenü olmak, Allah'a ulaşmayı dileyen kişinin Allah, kulaklarındaki, kalplerindeki ve irşad makamı ile insanların arasındaki manevi perdeyi alması demektir.

Cevizoğlu: Allah bir insanı nasıl vazifeli kılabilir, siz vahiy mi alıyorsunuz, vahiy ne demektir. Normal insanlar da Allah ile konuşabilir?

Evrenosoğlu: Evet ben vahiy alıyorum. Vahiy Allah'ın bir insanla olan konuşmasıdır. Ve bende Allah'la konuşuyorum. Allah'ın hedef gösterdiği muhteva içerisinde her insan Allah'la konuşabilir. Allah bu hedef kalp kulağının açılmasıdır diyor.¹⁹¹ Benim kalp kulağım ise açıktır.

Cevizoğlu: benim kalp gözümün açılması için ne yapmam lazım?

Evrenosoğlu: Bunun için önce hacet (dilek) namazını kılacaksınız. Ve sizi bu hedefe ulaştıracak kişiyi Allah'tan soracaksınız. Bu namazda Allah size kimi gösterirse ona ulaşacaksınız. Eğer görürseniz zaten, siz zaten Allah'a ulaşmayı dileyen kişisinizdir. O kişi sizi Allah'a ulaştıracak kişidir.

Cevizoğlu: bizi Allah'a ulaştırmak için mutlaka başka bir kişiye mi ihtiyaç var?

Evrenosoğlu: Evet birisinin Allah'a ulaşabilmesi için mutlaka başka bir müşide veya hidayetçiye ihtiyacı vardır. Çünkü Allah kur'an-ı Kerimde biz insanlarla armamıza onların ruhlarını bize ulaştırsınlar diye imamları koyarız diyor. *“Biz onlardan emrimizle insanları Allah'a hidayet eden (Allaha ulaştıran) imamlar kıldık, onlar sabırlıdırlar ve*

---

¹⁹¹ Câsiye, 45/23.

ayetlerimize yakindirler (bütün ayetlerimizin anlamlarını yedi ruhuyla bilen ve izah edebilenlerdir.)”¹⁹² diye zikretmiştir.¹⁹³

Cevizoğlu: Hz. Muhammed’de Allah’a ulaşan insanlardır. Peki Hz. Muhammed’in Mehdisi, Mürşidi veya Allaha ulaştıran kişi kimdir?

Evrenosoğlu: Hz. Muhammed’i ve bütün peygamberleri Allaha ulaştıran Hz. Cebrail’dir. Bizim mürşidimiz ise bir insandı. Ayna zamanda siz de bir gün Allaha ulaşmayı dilerseviz mürşdiniz insan olur.

Cevizoğlu: biz kendimizi Allaha ulaştırmak için Mürşitlere ihtiyaç varsa, dünya da yaşayan fani bir kişi yerine Hz. Muhammed’i kendimize mürşid olarak seçsek daha İslamiyete ve mantığa uygun bir işi yapmış olurmuyuz?

Evrenosoğlu: Size mantığa uygun gibi görünüyor ancak bu Kur’an-ı Kerim ve İslamiyete uygun değil. Çünkü Allah kur’an-ı Kerimde hidayetçilerin bütün devirlerde ve bütün kavimlerde var olduğunu söylüyor. Bu hidayetçilere mutlaka ulaşmanız gerekir başka bir alternatifiniz yok. Kur’an-ı Kerim mürşidlere ulaşamayanların dalalette olduğunu söylüyor.

Cevizoğlu: siz bu ilminizi nerden aldınız?

Evrenosoğlu: Allah’ın üniversitesinden aldım. Bu üniversitede okuyan düşük seviyeli insanlar bile Allah nezdinde günümüz profesörlerinden daha yetkin makamdadır. İlahiyat fakültesinde okumadığıma çok şükür ediyorum. Çünkü bu fakültelerde okumuş olsaydım eksiklik olan İslam’ın kolları, bacaklarının kesildiğini ve Allah ulaşmayı hiçbir zaman bilmeyecek ve düşünemeyecektim.

Cevizoğlu: İlahiyat fakültesindekiler Allah’ın yolunda olmuyorlar mı?

Evrenosoğlu: Allah’ın yolunda olmak, sırat-ı müstakim üzerinde Allaha doğru serye-u sülûk etmek demektir. Bunun için ruhunuzun vücudunuzdan ayrılması ve Allaha doğru bir yolculuk yapması lazım. Sıratı müstakim bu yolculuğu yaptıracak olan yolculuğun

---

¹⁹² Secde, 32/24.

¹⁹³ Cevizoğlu, “Yaşar Nuri Öztürk ve İskender Evrenosoğlu münazara videosu”, dakika, (12:30-21:11).

adıdır. İlahiyat fakültelerindekiler bu yolculuğa çıkmamış olması ve bu istikamette herhangi bir girişimi olmadığı nedeniyle bu yolda değillerdir.

Cevizoğlu: Arapça bilmiyorsunuz galiba?

Evrenosoğlu: Kur'an-ı Kerimi anlayacak kadar biliyorum.

Cevizoğlu: Arapçayı nerden öğrendiniz?

Evrenosoğlu: bizatihi Allah teala'dan öğrendim. O bize o kadarını öğretti.

Cevizoğlu: size vahiy yolu ile geldiğinizi iddia ettiğiniz ayetlerinizle şu anki açıklamalarınızda bir çelişki var. Sözde size gelen ayetlerden birinde “isteseydik size eski yazıyı öğretirdik” diye bir ifade var. Demek ki size Allah eski yazıyı öğretmemiş.

Evrenosoğlu: Allah eski yazıyı öğretmedi diyor. Arapça ise farklıdır. Peygamber efendimiz “aranızda en hayırlınız Kur'an-ı öğrenen ve öğretendir” diyor. Sayın hoca efendiler (ilahiyatçılar) ise Kur'anın metninin okunmasını kastediyor. Ancak durum böyle değildir. Peygamber efendimiz de ümmi idi. Fakat O Allah'ın kalbine yazdığı Kur'an-ı Kerimi baştan sona okuyordu. Ve O yürüyen bir Kur'an-ı Kerim idi. Bu durumda bir çelişki görmüyorum. Allah dileseydi kesinlikle başka dilleri de öğretebilirdi.

194

Cevizoğlu: Yaşar Nuri Öztürk'e hitaben, efendim şimdiye kadar konuşulan hususlar hakkında fikirleriniz nelerdir?

Öztürk: sözlerime zatiyla tek, kudret ve tasarruflarıyla eşsiz, eşi ve benzeri olmayan, mutlak hürriyetin ve mutlak tasarrufun sahibi olan Allaha hamd, kendisinden sonra hiçbir peygamber gelmemiş ve gelmeyecek olan, Kur'anın vahiy edilişinden itibaren insan olarak tek hadi ve mehdi olan Peygamber efendimize ve ali beytine salat ve selam ile başlıyorum. Bu giriş cümlelerimin içinde, âcizane sözcüsü olduğum anlayışın, imanın ve fikrin, eskilerin edebiyatta kullandığı bir deyimle berât-i isti'lal kuralı gereği, yani özetleri tohumları işaretleri ve altı çizilecek noktaları var. Evvela bu ülkede insanlarımıza yapılan bir kötülüğü ve onların bu kötülüğü deşifre edecek ve anlayacak şuura ulaşmalarını engellemek ürere kurulan birtakım tezgâhları bir iki cümleyle açmamız

---

¹⁹⁴ Cevizoğlu, “Yaşar Nuri Öztürk ve İskender Evrenosoğlu münazara videosu”, dakika, (21:11-29:33).

lazım. Bu ülkede dinin bütün hayati noktaları gündeme gelmesin diye dinin insan hayatına kazandırmak istediği esas değerler sürekli bir biçimde yozlaştırılarak, tanınmaz hale getirilerek, insanımızın önüne çıkarılıyor ve insanımız, bu yozlaşmış değerleri kutsallaştırarak dinin esas kendisine hayat verecek esaslarına bir türlü temasa gelemiyor. İslam tarihi sürekli bir biçim de şu dramı yaşıyor “Hz. Hüseyini Kerbela da katlediyorlar, ondan birkaç gün sonra büyük bir sahabe’ye, o cinayette yer alanların da içinde olduğu bir grup, efendim Ka’be’nin etrafında, avlusunda bit ve pire öldürmek haram mıdır? Diye sorarlar. Ka’be’nin etrafında cana kıymak haram edilmişti ya. O sahabi’nin bunlara verdiği bir cevap var. Siz Rasulullah’ın öptüğü alınları, dudakları, başı koparmakta bir beis görmediniz şimdi bana gelip bit, pire öldürmek haram mı diye soruyorsunuz” İslam tarihinin insanı acılara gark eden dramatik gelişmelerinden birisi de işte bu damardan besleniyor. Nedir o? Hz. Hüseyin’in kes sonra da takva gösterisi yap. Şimdi insanımız bu mantalite de saklanan anlayışa teslim edilmiştir. Hz. Peygamber asırlar önce ümmetinin dikkatini çekerek şöyle diyor, benim ümmetimi açık şirk helak etmeyecektir, gizli şirk helak edecektir diyor, ümmetim içine gizli şirk küçük karıncanın ayak seslerinden daha sinsî olarak nüfuz eder. İnsanlar üç bel ile buraya geliyor birincisi, kâğıt üzerinde Allah bir deyip söz sahibi Allah yerine yedek ilahlar koyuyorlar. Kur’an buna açık bir şekilde şirk demiştir. İkincisi Nübuvvet kurumu dejenere ederek Hz. Muhammed lafta son peygamberdir dediği halde birtakım manipülasyonlarla peygamberliği bitirmeyip kendi şahıslarında bunu devam ettirmek ve buradan otorite temin etmektir. Üçüncüsü ise Kur’anın ve hadislerin açık bir şekilde altını çizdiği iki yüzlülük yani riyadır. Ki peygamberimiz bunu şirkin bir türü olarak zikretmiştir. Dinin kutsal kavramlarını, Allah’ı peygamberi cenneti cehennemi ayeti hadisi kullanırken onun araka planında ekonomik, politik, egoist çıkarlar saklanmaktadır. Dolaysıyla bu adam hatsını kabul ederek tevbe etmelidir.¹⁹⁵

Cevizoğlu: telefonla bağlanan Hüseyin Hatemî’ye, efendim konula ilgili görüşleriniz nelerdir? Diye sorar.

Hatemî: Efendim bu hususları bu kişi ile tartışmak vakit kaybıdır. Bu zatın yaptıkları bir hezeyandan ibarettir. Bir an önce tevbe ederek bu yaptıklarında vazgeçmesi lazımdır.¹⁹⁶

¹⁹⁵ Cevizoğlu, “Yaşar Nuri Öztürk ve İskender Evrenosoğlu münazara videosu”, dakika, (29:33-39:09).

¹⁹⁶ Cevizoğlu, “Yaşar Nuri Öztürk ve İskender Evrenosoğlu münazara videosu”, dakika, (1:32:45-1:48:30).

Cevizoğlu: telefonla bağlanan Ayhan Songar'a konuyla ilgili görüşlerinizi alalım efendim.

Songar: bu kişi apaçık peygamberlik iddiası içerisindedir. Bu kişinin ya aklından ya da imanından şüphe edilir. Bundan başka bir şey anlamak mümkün değildir. Kendi mesleğim açısından konuyu değerlendirmemi istiyorsanız teşhis koyabilmek için başa baş kendisiyle konuşmamız lazım gelir.¹⁹⁷

Cevizoğlu: telefonla bağlanan Hüseyin Atay'a, efendim konuyla ilgili görüşleriniz nelerdir?

Atay: Kur'an-ı Kerim hiç kimsenin Allah'tan vahiy almasına izin vermez. İslam tarihine baktığımız zaman hiçbir İslam mezhebi, tarikat ehli, mutasavvıf ve hiçbir alim Allah'tan vahiy aldığını iddia etmiş değildir. İddia edenler daima sapık ve Gulat'tan sayılmış, İslam'dan sayılmamıştır.¹⁹⁸

---

¹⁹⁷ Cevizoğlu, "Yaşar Nuri ztrk ve İskender Evrenosoğlu münazara videosu", dakika, (2:28:24-2:32:05).

¹⁹⁸ Cevizoğlu, "Yaşar Nuri ztrk ve İskender Evrenosoğlu münazara videosu", dakika, (2:56:35-3:06:50).